

Henrik Ibsen

Kejser og Galilæer II:
Keiser Julian

PERSONERNE

KEJSER JULIAN.
KRIGSØVERSTEN NEVITA.
GULDSMEDEN POTAMON.
LIVLÆGEN CÆSARIOS FRA NAZIANZ.
TALEREN THEMISTEOS.
TALEREN MAMERTINOS.
SKATMESTEREN URSULOS.
HÅRSKÆREREN EUNAPIOS.
KVINDEN BARBARA.
SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS.
HOFMÆND OG STATSTJENERE.
BØRGERFOLK I KONSTANTINOPEL.
DELTAGERE I DIONYSOS-TOGET, FLØJTESPILLERE,
DANSERE, GØGLERE og KVINDER.
UDSENDINGER FRA DE ØSTERLANDSKE KONGER.
HUSMESTEREN EUTHERIOS.
TJENERE I PALATSET.
DOMMERE, TALERE, LÆRERE og BORGERE I
ANTIOKIA.
KORNHANDLEREN MEDON.
SKATTEOPKRÆVEREN MALKOS.
GREGOR FRA NAZIANZ, Cæsarios's broder.
FARVEREN FOKION.
KVINDEN PUBLIA.
HENDES SØN HILARION.
AGATHON FRA KAPPADOKIA.
BISKOP MARIS AF KALKEDON.

DELTAGERE I APOLLON-TOGET, OFFERPRESTER,
TEMPELTJENERE,
HARPESLAGERE og STADSVOGTERE.
AGATHONS YNGRE BRODER.
DE KRISTNE FANGERS TOG.
DIGTEREN HERAKLEOS.
LIVLÆGEN ORIBASES.
TALEREN LIBANIOS, stadsforstander i Antiokia.
SALMEDIGTEREN APOLLINARIS.
LÆREREN KYRILLOS.
EN GAMMEL PREST VED KYBELES HELLIGDOM.
SALMESYNGERSKERNE I ANTIOKIA.
HØVEDSMANDEN FROMENTINOS.
KRIGSØVERSTEN JOVIAN.
MYSTIKEREN MAXIMOS.
SPÅMANDEN NUMA.
TO ANDRE ETRUSKISKE SPÅMÆND.
FYRST HORMISDAS, en landflygtig Perser.
LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS.
VISDOMSLÆREREN PRISKOS.
VISDOMSLÆREREN KYTRON.
HØVEDSMANDEN AMMIAN.
BASILIOS FRA CÆSARÆA.
HANS SØSTER MAKRINA.
EN PERSISK OVERLØBER.
ROMERSKE OG GRÆSKE SOLDATER.
PERSISKE KRIGSFOLK.

(Første akt foregår i Konstantinopel, anden akt i Antiokia, tredje akt ligeledes i Antiokia, fjerde akt i og omkring de østlige egne af kejserriget og femte akt på sletterne hinsides Tigris. Begivenheden omfatter tidsrummet fra December måned i året 361 til slutningen af Juni i året 363.)

FØRSTE AKT

(Ved havnen i Konstantinopel. I forgrunden til højre en pragtfuld landgangsbro overtrukket med tepper. Oppe på den høje strandbred, lidt fra broen, ses en tilhyllet sten, omgivet af vagt. Langt ude på Bosporos ligger den kejserlige flåde, behængt med sørgeflag.)

(Talløs menneskemængde i både og på stranden. Oppe for enden af landgangsbroen står kejser Julian, klædt i purpur og gyldne smykker. Han er omgivet af hofmænd og høje statstjenere. Blandt dem, der står ham nærmest, er krigsoversten Nevita, livlægen Cæsarios samt talerne Themisteos og Mamertinos.)

KEJSER JULIAN *(ser vidt ud over vandet)*. Hvilket stævne! Den døde kejser og den levende. – O, at han måtte drage sit sidste suk i så fjerne egne! O, at jeg, trods al min il, ikke fik nyde sødmen af at favne min frænde for sidste gang! Bittre lod for os begge! – – – Hvor er ligskibet?

KRIGSOVERSTEN NEVITA. Der kommer det.

KEJSER JULIAN. Hin lange båd?

KRIGSOVERSTEN NEVITA. Ja, nådigste kejser!

KEJSER JULIAN. Arme frænde! Så stor i livet; og nu må du nøjes med så lavt et tag. Nu skal du ikke støde din pande mod kistelåget, du, som bøjed dit hoved, da du red gennem Konstantins bue.

EN BORGER BLANDT TILSKUERNE *(til guldsmeden Potamon)*. Hvor ung han ser ud, vor nye kejser.

GULDSMEDEN POTAMON. Han er dog bleven før af lemmer. Da jeg så ham sidst, var han spæd og mager; – det er nu en ni–ti år siden.

EN ANDEN BORGER. Ja, han har øvet store gerninger i de år.

EN KVINDE. Og alle de farer, han har svævet i lige fra barn af!

EN PREST. Vidunderligt frelst af dem alle; den guddommelige varetægt er over ham.

GULDSMEDEN POTAMON. Rygtet siger, at han i Gallien har givet sig under en anden slags varetægt.

PRESTEN. Løgn, løgn; det kan I lide på.

KEJSER JULIAN. Nu kommer han. Solen, som jeg anråber, og den store linslyngende gud véd, at jeg ikke har ønsket Konstanzios døden. Det har i sandhed været langt fra min tanke. Jeg har opsendt bønner for hans liv. – Sig mig, Cæsarios, – du må jo vide det bedst – har man undervejs vist det kejserlige legeme al sømmelig ære?

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Ligtoget var som en sejrherres tog gennem hele Lille-Asien. I alle byer, vi kom igennem, stimled de troende sammen på gaden; hele nætter genlød kirkerne af bønner og sange; mørket blev til høj lys dag under blusset af de tusend tændte kerter –

KEJSER JULIAN. Godt, godt, godt! – Jeg griber af en utrolig banghed ved tanken om at skulle tage styret efter en så stor og dydig og højt elsket kejser. Hvi blev det mig ikke forundt at få leve i tilbagetrukken stilhed!

TALEREN MAMERTINOS. Og hvem skulde da gjort fyldest i det store vanskelige kald, således som du, uforlignelige

herre, vil gøre det? Jeg tilråber dristigt hine andre, der har attrået kejserværdigheden: kom hid og tag rigets ror; men tag det således, som Julian tager det. Våg nat og dag for alles velfærd. Vær herrer i navnet og dog borgerfrihedens tjenere. Vælg eders plads forrest i de kæmpendes rækker og ikke ved gæstebudene. Tag intet for eder selv; men udøs gaver til alle. Lad eders retfærdighed være lige fjernt fra føjelighed og fra grusomhed. Lev således, at ingen jomfru på jordens kreds skal vride hænderne over eder. Byd trods – både Galliens ufremkommelighed og Germaniens kulde. Hvad vilde de svare? Forfærdede over så strenge fordringer vilde de tilstoppe sine blødagtige ører og råbe: kun en Julian kan gøre fyldest for alt dette!

KEJSER JULIAN. Den alt-styrende give, at så store forhåbninger ikke må skuffes. Men hvor meget fattes der mig ikke? En gysning overfalder mig. At skulle sammenlignes med Alexander, med Mark Aurel og med så mange andre fortræffelige mænd! Har ikke Platon sagt, at kun en gud kan herske over menneskene? O, bed med mig, at jeg må gå fri for ærgærrighedens snarer og magtens fristelser. Athen, Athen! Did går min længsel! Jeg var som en mand, der for sin sundheds skyld drev en gavnlige legemsøvelse; – og nu kommer man til mig og siger: træd frem på skuepladsen og sejr i de olympiske lege. Alle Grækere skal sidde som tilskuere! Må ikke mit sind griber af skræk allerede før jeg begynder på kampen?

TALEREN THEMISTEOS. Hvad skræk, o kejser? Har du ikke allerede Grækernes bifald før kamplegen? Er du ikke kommen for at indsætte alle landflygtige dyder i deres gamle ret? Er ikke hos dig samlet i én mand al den sejrindingens evne, som Herakles, som Dionysos, som Solon, som –?

KEJSER JULIAN. Stilhed! Ikkun den dødes pris skal høres idag. Der lægger de til land. Tag pande-ringen og mine kæder; jeg vil ikke bære kejserlige prydelser i en stund som denne.

(Han giver smykkerne til en af de omstående. Ligtoget kommer indover landgangsbroen med stor pragt. Prester med tændte lys i spidsen; kisten drages på en lavhjulet vogn; kirkefaner bæres foran og efter vognen; kordrenge svinger røgelsekar; skarer af kristne borgere følger efter.)

KEJSER JULIAN *(lægger hånden på kisten og sukker lydeligt)*. Ah!

EN TILSKUER. Slog han korsets tegn for sig?

EN ANDEN I HOBEN. Nej.

DEN FØRSTE. Ser du; ser du!

EN TREDJE TILSKUER. Ikke heller bøjed han sig for det hellige.

DEN FØRSTE TILSKUER *(til den anden)*. Ser du vel! Hvad sagde jeg?

KEJSER JULIAN. Så får hjem under pragt og ære, du min frændes afsjælede legeme! Jeg gør ikke dette støv

ansvarligt for, hvad din ånd forbrød imod mig. Hvad siger jeg? Var det din ånd, som foer så hårdt med slægten, at jeg nu står alene tilbage? Var det din ånd, som bød, at min barndom skulde formørkes af tusend ængstelser. Var det din ånd, som lod hin ædle Cæsars hoved falde? Var det dig, som stilled mig, den uerfarne yngling, på så vanskelig en post i det ugæstmilde Gallien, og som siden, da det ikke lykkedes modgang og genvordigheder at overvinde mig, gjorde mig æren for mine sejrvinger stridig? O, Konstanzios, min frænde, – alt dette havde ikke sit udspring i dit store hjerte. Hvorfor vred du dig i nag og kval; hvorfor så du blodige skygger om dig på dit sidste, smertefulde leje? Onde rådgivere har forbitret dit liv og din dødsstund. Jeg kender dem, disse rådgivere; det var mænd, som tog skade af at færdes i din nådes uophørlige solskin. Jeg kender dem, disse mænd, der så villigt iførte sig det overbevisningens klædebon, som tyktes hoffet tækkeligst.

HEDENSKE BORGERE (*blandt de omstående*). Leve kejser Julian!
LIVLÆGEN CÆSARIOS. Nådigste herre, toget venter –

KEJSER JULIAN (*til præsterne*). Lad ikke eders fromme sang forstumme for min skyld. Fremad, mine venner!
(*Toget drager langsomt ud til venstre.*) Følg efter, hvo der vil; og bliv, hvo der vil. Men det skal I alle vide på denne dag, at min plads er her.

(*Uro og bevægelse i mængden.*) Hvad er jeg? Kejseren. Men har jeg dermed sagt alt? Gives der ikke ét kejserligt embede, som synes hånligt visket ud af erindringen i de senere år? Hvad var den kronede visdomsven Mark Aurel? Kejser? Blot kejser? Nær havde jeg spurgt: var han ikke noget mere end kejser? Var han ikke yppersteprest tillige?

STEMMER I MÆNGDEN. Hvad siger kejseren? Hvad var det? Hvad sagde han?

TALEREN THEMISTEOS. O, herre, skulde det i sandhed ligge i din tanke –?

KEJSER JULIAN. End ikke min store farbroder *Konstanzios* vovede at frasige sig denne værdighed. Selv efter at han havde indrømmet en viss ny troeslære så højt overordentlige rettigheder, vedblev han dog at kaldes yppersteprest af alle dem, der holdt fast ved Grækerfolkets ældgamle guddomme. At dette embede i de senere tider blev sørgeligen forsømt, vil jeg ikke her tale om, men kun om, at ingen af mine ophøjede forgængere, end ikke han, hvem vi idag med tårevædt ansigt tilråber den sidste hilsen, har vovet at nedlægge det. Skulde jeg formaste mig til noget, som så vise og retfærdige kejsere ikke fandt ret og rådeligt? Det være langt fra mig!

TALEREN THEMISTEOS. O, store kejser, vil du dermed sige –?

KEJSER JULIAN. Jeg vil dermed sige, at der skal være fuld frihed for alle borgere. Hold fast ved de kristnes gud, I, som finder det ønskeligt for eders sindsro. Hvad mig angår, så drister jeg mig ikke til at bygge mit håb på en gud, der hidtil har været mig fiendtlig i alle foretagender. Jeg har sikke tegn og varsler for, at al den fremgang, jeg vandt på Galliens grænser, den skylder jeg hine andre guddomme, der begunstigede Alexander på

en noget lignende måde. Under disse guddommes skjærm og skjold slap jeg lykkeligt gennem alle farer; og navnlig var det dem, der førte mig frem på min rejse hid med en så vidunderlig hurtighed og lykke, at jeg her i gaderne har hørt tilråb, som tyder på, at man holder mig for et guddommeligt menneske, – hvilket er en stor overdrivelse, I venner! Men visst er det, at jeg ikke tør vise mig utaknemmelig for så vedholdende nådesbevisninger.

STEMMER I MÆNGDEN (*dæmpet*).

Hvad vil han gøre?

KEJSER JULIAN. Så indsætter jeg da vore forfædres ærværdige guder i deres gamle ret. Men ingen krænkelse skal vederfares Galilæernes gud og heller ikke Jødernes. De templer, som fromme herskere i fordums dage med så megen kunstfærdighed lod bygge, de skal igen oprejses i forynget herlighed med altere og billedstøtter, hvert for sine særlige guder, således at sømmelig dyrkelse der kan finde sted på ny. Dog vil jeg ingenlunde tåle, at der sker de kristnes kirker nogen hadefuld medfart; heller ikke skal der øves overlast mod deres gravsteder eller mod andre pladse, som en sælsom vildfarelse bringer dem til at holde for hellige. Vi vil bære over med de andres forvildelse; jeg har selv været hildet i fejltagelser; – dog, over dette kaster jeg et slør. Hvad jeg siden mit enogtyvende år har tænkt om de guddommelige ting, det vil jeg ikke dvæle ved; jeg vil kun sige, at jeg lykønsker dem, der efterligner mig, – at jeg smiler ad dem, der ikke vil træde i mit fodspor, – at jeg vil forsøge på at overtale, men uden at ville tvinge nogen.

(*Han holder et øjeblik forventningsfuldt inde; svagt bifald høres hist og her i sværmen.*)

KEJSER JULIAN (*heftigere*). Med rette havde jeg regnet på taknemmelige tilråb, hvor jeg nu kun sporer en nysgerrig forundring. Dog, jeg burde vidst det; – der råder en sørgelig lige gyldighed blandt dem, der siger sig at have holdt fast ved vor gamle tro. Undertrykkelse og spot har bragt fædrenes ærværdige skikke i forglemmelse. Jeg har spurgt mig for, højt og lavt; men knapt én har kunnet give mig troværdig besked om, hvorledes en ofring til Apollon eller til Fortuna i et og alt er at foretage. Jeg må da gå foran i dette, som i andet. Det har kostet mig mangen nats søvn at udfinde af gamle bøger, hvad der forud har været brugeligt i så måde; men jeg besværer mig ikke derover, når jeg eftertænker, hvor stor tak vi er netop hine guddomme skyldig; og heller ikke skammer jeg mig ved at forrette alting selv –. Hvor hen, Cæsarios?

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Til kirken, nådigste kejser; jeg vil bede for min bortgangne herres sjæl.

KEJSER JULIAN. Gå, gå! Enhver har sin frihed i deslige sager. (*Cæsarios samt flere ældre hofmænd og statstjenere går ud til venstre.*) Men den frihed, som jeg tilstår den ringeste borger, den forbeholder jeg også mig selv. – Så forkynder jeg eder, I Grækere og Romere, at jeg igen vender tilbage med hele mit hjerte til de lærdomme og skikke, som var vore forfædre hellige, – at de frit tør udbredes og udøves ved siden af alle nye og fremmede meninger, – og da jeg er et barn af denne stad, og derfor

har den fortrinlig kær, så forkynder jeg dette i de staden beskyttende guddommes navn.

(Han giver et tegn; nogle tjenere drager forhænget fra den tilhylede sten; man ser et alter og ved dettes fod en vinkande, en oljekrukke, en liden vedstabel og andet tilbehør. Stærk men stum bevægelse i mængden idet Julian går op til alteret og gør forberedelser til ofringen.)

TALEREN THEMISTEOS. O, vel må jeg, som Græker, smelte hen i tårer ved synet af så megen ydmyghed og from iver!

EN BORGER. Se, han bryder brændet selv.

EN ANDEN BORGER. Over det venstre lår. Er det så det skal brydes?

DEN FØRSTE BORGER. Det må vel så være.

TALEREN MAMERTINOS. Den ild, du der tænder, o store kejser, i den skal granskningen og lærdommen lyse, ja, opstå forynget, ligervis som hin forunderlige fugl –

KRIGSOVERSTEN NEVITA. Denne ild vil hærde de græske våben. Jeg kender ikke meget til de galilæiske påfund; men det har jeg mærket, at alle de, som hænger ved dem, de er forsagte og ubrugelige til større ting.

TALEREN THEMISTEOS. I denne ild, o du uforlignelige, ser jeg visdommen rensat for al anklage og for alle beskyldninger. Den vin, som du udgyder, er lig et purpur, hvormed du pryder sandheden og sætter den på et kongeligt sæde. Nu, da du oprækker dine hænder –

TALEREN MAMERTINOS. Nu, da du oprækker dine hænder, er det som om du hædrer videnskabens pande med en guldkrans; og de tårer, du udgyder –

TALEREN THEMISTEOS *(trænger sig nærmere)*. Ja, ja; de tårer, jeg ser dig udgyde, de er som kostelige perler, hvormed veltalenheden igen skal lønnes på kejserlig vis. O, så er det da atter tilladt Grækerne at hæve sine øjne til himlen og følge de evige stjerner på deres gang! Hvor længe er det ikke siden, at dette var os forundt! Måtte vi ikke, af frygt for angivere, skælve og bøje vort åsyn til jorden ligesom dyrene? Hvem iblandt os turde fordriste sig til at beskue solens opgang og nedgang?

(han vender sig til hoben.) End ikke I agerdykere, som er strømmet hid i så store skarer idag, end ikke I voved at mærke eders himmellegemernes stilling, skønt I dog skulde afpasse eders arbejder derefter –

TALEREN MAMERTINOS. Og I sømænd, – har I eller eders fædre vovet at udtale navnene på de stjernebilleder, som I skulde rette eders sejlads efter? Nu tør I det; nu er det ingen forment at –

TALEREN THEMISTEOS. Nu har ingen Græker længere nødig at leve på land eller vand uden at rådspørge de uforanderlige himmellove; han behøver ikke at lade sig omtumle som en bold for tilfældigheder og hændelser; han –

TALEREN MAMERTINOS. O, hvilken mand er ikke denne kejser, hvem vi skylder så store goder!

KEJSER JULIAN *(for alteret med oprakte arme)*. Så har jeg da åbenlyst og i ydmyghed udgydt olje og vin for eder, I velgørende guddomme, der så længe har måttet savne denne for eder så højst sømmelige ihukommelse. Jeg har opsendt min tak til dig, o Apollon, hvem nogle af vismændene – og især de fra østerlandene – tillægger navnet solkongen, fordi du bringer og fornyer det lys,

hvori livet har sin grund og sit ophav. – Jeg har bragt mit offer til dig, o Dionysos, du henrykkelsens gud, der løfter menneskenes sjæle ud af lavheden og bærer dem op til et for ånden værdigt samliv med højere ånder. – Og, skønt jeg nævner dig sidst, har jeg dog ikke derfor mindst ihukommet dig, o Fortuna! Stod jeg vel her uden din bistand? Visselig véd jeg, at du ikke længere selv lader dig tilsyne, således, som tilfældet var i den gyldne tidsalder, hvorom hin uforlignelige blinde sanger har fortalt os. Men det véd jeg dog – og deri er alle andre visdomsvenner enige med mig – at det er dig, som har en væsentlig andel i valget af den ledsagende ånd, god eller fordærlig, som skal følge ethvert menneske på hans livs-gang. Jeg har ingen årsag til at klage over dig, o Fortuna! Meget mere har jeg den højeste opfordring til at yde dig lov og pris. Denne for mit hjerte så dyrebare pligt har jeg idag underkastet mig. Jeg har ikke skyet end det ringeste arbejde. Her står jeg, ved høj lys dag; alle Grækeres øjne er rettede på mig; jeg forventer, at alle Grækeres røster vil forene sig med min i et tilråb til eder, I udødelige guder!

(Under offertjenesten har de fleste kristne tilskuere efterhånden fjernet sig; kun en liden hob er bleven tilbage. Da kejser Julian holder inde, høres et svagt bifaldsråb, blandet med sagte latter og en forundret hvisken.)

KEJSER JULIAN *(ser sig om)*. Ah, så! Hvad blev der af dem alle? Lister man sig bort?

TALEREN THEMISTEOS. Ja, med skamrødme over en så mangeårig utaknemmelighed.

TALEREN MAMERTINOS.

Nej, det var glædesrødme. De gik for at udbrede det store budskab i alle gader.

KEJSER JULIAN *(går fra alteret)*. Den uvidende hob véd aldrig at finde sig tilrette i det uvante. Jeg får et besværligt arbejde at gøre; men ingen møje skal fortryde mig. Hvad er sømmeligere for en visdomsven, end at udrydde vildfarelser? I det øjemed regner jeg på eder, I oplyste venner! Dog, vore tanker må forlade dette for en kort stund. Følg mig; jeg går nu til andre pligter. *(Han går hurtigt bort uden at gengælde borgernes hilser; hofmændene og hans øvrige ledsagere følger ham.)*

(En stor sal i kejserpalatset. Døre på begge sider og i baggrunden; på en forhøjning til venstre ved væggen i forgrunden står det kejserlige sæde.)

(Kejser Julian omgivet af sit hof og høje embedsmænd, deriblandt skatmesteren Ursulos samt taleren ThemistEOS og Mamertinos.)

KEJSER JULIAN. Så langt har guderne hjulpet. Nu vil værket rulle fremad, som en stormflods bølger. Den stumme trods, som jeg sporer fra visse hold, hvor jeg mindst burde vente det, skal ikke bringe mit sind ud af ligevægt. Det er jo netop den ægte visdoms særkende at lægge tålsomhed for dagen. Vi véd alle, at man ved passende midler kan helbrede legemets onder; – men kan man med ild og sværd tilintetgøre vildfarelserne om de guddommelige ting? Og hvad nytter det mig, at eders hånd ofrer, dersom eders sjæle fordømmer, hvad hånden gør? Således vil vi leve i endrægtighed med hverandre. Mit hof skal være tilgængeligt for alle

udmærkede mænd, hvad meninger de end måtte have. Lad os vise verden det usædvanlige og ophøjede skuespil af et hof uden hykleri – tilvisse det eneste hof i sit slags – et hof, hvor smiger blir regnet til de farligste fiender. Vi vil anklage og dadle hverandre, når sådant måtte være betimeligt, dog uden derfor at elske hverandre mindre.

(til krigsoversten Nevita, som kommer fra baggrunden.) Dit ansigt lyser, Nevita; – hvad gode tidender bringer du?

KRIGSOVERSTEN NEVITA. Sandelig de bedste og glædeligste. Et stort antal sendebud fra fyrster i det fjerne Indien er kommet for at bringe dig gaver og bede om dit venskab.

KEJSER JULIAN. Ah, fortæl mig dog, – fra hvilke folkeslag?

KRIGSOVERSTEN NEVITA. Fra Armenierne og andre hinsides Tigris. Ja, der er endog nogle af de fremmede, som siger sig at komme fra øerne Diu og Serandib.

KEJSER JULIAN. Altså fra verdens yderste grænse, I venner!

TALEREN THEMISTEOS. Selv did hen har rygtet båret dit navn og din hæder!

TALEREN MAMERTINOS. Selv i hine ukendte egne er dit sværd en skræk for fyrster og folkeslag!

TALEREN THEMISTEOS. Diu og Serandib! Langt øst i det indiske hav –

TALEREN MAMERTINOS. Jeg tager ikke i betænkning at sige: udenfor jordens kreds –

KEJSER JULIAN. Hårskæreren skal komme!
(en hofmand går ud til højre.) Jeg vil modtage sendebudene i sømmelighed, – dog uden pragt og smykker. Således vilde den ophøjede Mark Aurel have modtaget dem; og jeg vælger heller ham til forbillede, end den kejser, der nys bedrøvede os ved sin bortgang. Ikke mere nogen prunk med forgængelige jordiske ting! Selv barbarerne skal mærke sig, at visdommen – rigtignok i sin ringeste tjeners skikkelse – igen har taget plads på kejsersædet.
(Hofmanden kommer tilbage med hårskæreren Eunapios, der er iført en prægtig klædning.)

KEJSER JULIAN *(ser forundret på ham, går ham imøde og hilser)*. Hvad søger du her, herre?

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Nådige kejser, du har befalet mig at komme –

KEJSER JULIAN. Du tager fejl, ven; jeg har ikke havt bud efter nogen af mine rådherrer.

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Allernådige kejser –

SKATMESTEREN URSULOS. Tilgiv, herre; denne mand er den kejserlige hårskærer.

KEJSER JULIAN. Hvad siger du! Virkelig? Denne mand – o, du spøger – denne mand, i silke, med guldstukne støvler, skulde være –? Ja, så! Så du er hårskæreren!
(bukker for ham.) Aldrig skulde jeg formaste mig til at lade mig betjene af så fine hænder.

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Allernådige kejser, – jeg beder for Guds og min frelsers skyld –

KEJSER JULIAN. Ho-ho! En Galilæer! Ja, tænkte jeg det ikke nok! Er dette den forsagelse, som I praler med? Men jeg kender eder vel! Hvilken guddoms tempel har du plyndret, eller hvor mange greb i kejsersens kasse har du gjort, for at kunne stadse dig således til? – Du kan gå igen; jeg har ikke brug for dig.
(Eunapios går ud til højre.) Sig mig, Ursulos, hvad har dette menneske i løn?

SKATMESTEREN URSULOS. Nådige kejser, efter din ophøjede forgængers befaling er der tillagt ham tyve mænds dagligt underhold –

KEJSER JULIAN. Se, se; ikke mere?

SKATMESTEREN URSULOS. Jo, herre; i den senere tid har han havt frit hestehold i de kejserlige stalde, samt en viss årlig sum i penge og et guldstykke for hver gang, han –

KEJSER JULIAN. Og alt det for en hårskærer! Hvad må så ikke de andre –? Der skal gøres en brat ende på dette. – Lad de fremmede sendebud komme ind!

(Krigsoversten Nevita går ud i baggrunden.) Jeg vil modtage dem med uklippet hår. Det er sømmeligst således; thi omendskønt jeg vel véd, at det ikke er det uredte hår eller den pjaltede kappe, som gør den sande visdomsven, så mener jeg dog, at det forbillede, som både Antisthenes og Diogenes har givet, vel bør tages i agt af den mand, der – selv på kejsersædet – gerne vil følge i så store læreres fodspor.

(Han stiger op på forhøjningen, hvor tronstolen står. Hoffet ordner sig nedenunder. Sendebudene, indførte af krigsoversten Nevita og husmesteren Eutherios, kommer i pragtfuldt optog, ledsagede af slaver der bærer gaver af alle slags.)

KRIGSOVERSTEN NEVITA. Nådige kejser og herre! Ikke mægtige det ædle tungemål, som så mange veltalende mænd, og ikke mindst du selv, har udbildet til fuldkommenhed fremfor alle andre tungemål, – samt derhos vel vogtende sig for at lade barbariske lyde skurre i dine ører, – har disse udsendinge fra østerlandske fyrster kåret mig til talsmand.

KEJSER JULIAN *(siddende i tronstolen)*. Jeg er rede til at høre dig.

KRIGSOVERSTEN NEVITA. Først nedlægger da kongen af Armenien for dine fødder denne rustning, som han beder dig bære i kampen mod rigets fiender, skønt han vel véd, at du, uovervindelige helt, står under gudernes skærmende øje, der ikke tillader nogen dødeligs våben at såre dig. – Her bringes dig kostelige tepper, telte og sadeltøj fra fyrsterne hinsides Tigris-floden. De vil dermed give tilkende, at når guderne har forundt hine lande en overvættes rigdom, så skede det i det øjemed, at den skulde komme gudernes yndling til gode. – Kongen af Serandib, og ligervis kongen af Diu, sender dig disse våben, sværd, spyd og skjold, samt buer og pile; thi, siger de, vi agter det rådeligst at stå værgeløse lige over for den sejrherre, der, ligesom en guddom, har vist sig mægtig nok til at bryde enhver modstand. – Til gengæld beder de alle, som den højeste nåde, om dit venskab, og navnlig beder de, at du, hvis du, som et rygte har sagt dem, til våren agter at tilintetgøre den forvovne Perser-konge, – at du da vil skåne deres lande for fiendtligt indfald.

KEJSER JULIAN. Ikke kunde en sådan sendelse komme mig ganske uventet. De medbragte gaver skal nedlægges i mit skatkammer, og gennem eder lader jeg eders herskere vide, at det er min agt at holde venskab med alle de folkeslag, som ikke – det være sig med våben eller med underfundighed – stiller sig mine hensigter ivejen. – Hvad det angår, at man i eders fjernt-liggende lande, forledet af mine lykkelige sejrvinger, har ladet sig henrive til i mig at se en guddom, så vil jeg ikke

videre indlade mig på den sag. Jeg agter guderne for højt til, at jeg skulde ville tilrane mig en upassende plads iblandt dem, skønt jeg vel véd, at der oftere, og især i ældre tider, har levet helte og herskere, som har været således fremdragne af gudernes yndest og nåde, at det har været vanskeligt at sige, om de rettest var at regne til de dødelige eller til de udødelige. Om deslige ting er det imidlertid voveligt at dømme, selv for os Grækere. Hvor meget mere da for eder? Altså, nok om dette. – Du, Eutherios, fører de fremmede til hvile og sørger for, at intet fattes dem.

(Sendebudene og deres følge forlader salen ledsagede af husmesteren Eutherios. Kejser Julian stiger ned fra forhøjningen; hofmændene og talerne omringer ham under beundrende lykønskninger.)

TALEREN THEMISTEOS. Så ung, – og allerede så højt hædret fremfor alle andre kejsere!

TALEREN MAMERTINOS. Jeg spørger: vil ikke Fama fattes lunger til at forkynde dit ry, ifald guderne, hvad jeg vist håber, forunder dig et langt liv?

TALEREN THEMISTEOS. Det skrækkens råb, som de flygtende Alemaner udstødte ved Rhin-strømmens fjerneste bredder, det har væltet sig østover, indtil det slog an imod Tauros og Kaukasos –

TALEREN MAMERTINOS. – nu runger det, som en buldrende genlyd, over hele Asien.

KRIGSOVERSTEN NEVITA. Hvad der har forfærdet Inderne er denne lighed imellem vor græske Julian og hin makedoniske Alexander –

TALEREN MAMERTINOS. O, hvad lighed! Havde kong Alexander lønlige fiender i sin egen lejr! Havde han et misundeligt og bagtalerisk kejserhof at kæmpe imod?

KRIGSOVERSTEN NEVITA. Sandt, sandt; og der var heller ingen uduelige hærførere, som hemmed Alexanders fremgang.

KEJSER JULIAN. Ursulos, det er min vilje, at disse sendebuds komme skal gøres bekendt både i staden og i rigets samtlige landskaber. Alt skal fortælles nøjagtigt, – hvor de hører hjemme og hvilke gaver de har medbragt. Jeg vil ikke forholde borgerne noget af det, som kommer min styrelse ved. Du kan også lade indflyde nogle ord om den forunderlige mening blandt Inderne, at Alexander skulde være kommen tilbage.

SKATMESTEREN URSULOS *(nølede)*. Tilgiv mig, nådigste kejser, men –

KEJSER JULIAN. Nu?

SKATMESTEREN URSULOS. Du har selv sagt, at ved dette hof skal ingen smiger tåles –

KEJSER JULIAN. Tilvisse, ven!

SKATMESTEREN URSULOS. Så lad mig da ærligt sige dig, at disse sendebud kom hid for at søge din forgænger og ikke dig.

KEJSER JULIAN. Hvad vover du at ville indbilde mig!

TALEREN THEMISTEOS. Ej, hvilken urimelig tale!

TALEREN MAMERTINOS. Hvilken opdigelse!

SKATMESTEREN URSULOS. Det er sandhed. Jeg har længe vidst, at disse mænd skulde komme, – længe før kejser Konstanzios lukked sine øjne. O, min nådigste herre, lad ikke en falsk forfængelighed få indgang i dit unge sind –

KEJSER JULIAN. Nok, nok! Du vil altså dermed sige, at –?

SKATMESTEREN URSULOS. Tænk selv efter. Hvorledes skulde dine sejre i Gallien, så berømmelige de end har været, i slig hast kunnet nå til hine fjerne folkeslags ører? Når sendebudene talte om kejserens heltegerninger, så tænkte de på krigen imod Perserkongen –

KRIGSOVERSTEN NEVITA. Jeg vidste ikke, at krigen imod kong Sapore var bleven ført på den vis, at den skulde sprede skræk til verdens grænse.

SKATMESTEREN URSULOS. Sandt; lykken har været vore våben imod i hine egne. Men rygtet om de store rustninger, som kejser Konstanzios påtænkte til våren, var det, der ængstede Armenierne og de andre folkeslag. – O, regn dog tiden efter, herre; tæl dagene, om du vil, og sig så om andet er muligt. Dit tog hid fra Gallien skede med en vidunderlig hurtighed; men hine mænds rejse fra de indiske øer –; det vilde dog være tifold vidunderligere, ifald –; spørg dem, og du skal få høre –

KEJSER JULIAN *(bleg af vrede)*. Hvorfor siger du mig alt dette?

SKATMESTEREN URSULOS. Fordi det er sandhed og fordi jeg ikke kan tåle at se din unge skønne hæder formørket af en lånt kappe.

TALEREN THEMISTEOS. Hvilken forvoven tale!

TALEREN MAMERTINOS. Hvilken højst forvoven tale!

KEJSER JULIAN. Det kan du ikke tåle? Så! O, jeg kender dig bedre. Jeg kender alle eder gamle ved dette hof. Det er guderne, hvis hæder I vil forringe. Thi er det ikke gudernes hæder, at de mægter store ting gennem et menneske? Men I hader dem – disse guder – hvis templer I har nedbrudt, hvis billedstøtter I har slået sønder og hvis skatte I har tilranet jer. I har knapt tålt dem engang, disse vore højst velgørende guder. I har knapt tilladt, at de fromme bar dem løndomsfuldt i hjerterne. Nu vil I også nedbryde det taknemmelighedens tempel, som jeg har rejst for dem i mit hjerte; I vil tage fra mig den erkendtlige tanke, at jeg skylder de udødelige en ny og såre attråværdig velgerning; – thi er ikke hæder at agte for en sådan?

SKATMESTEREN URSULOS. Den eneste himmelens Gud er mit vidne, at –

KEJSER JULIAN. Den eneste! Der har vi det igen! Således er I altid. Hvilken utålsomhed! Spejl eder dog i os. Siger vi, at vore guder er de eneste? Agter vi ikke både Egypternes guder og hin jødiske Jehova, der visselig har udført store ting i sit folk? Men I derimod, – og det en mand, som du, Ursulos –! Er *du* en Romer, født af græske forfædre? Den eneste? Hvilken barbarisk uforkammethed!

SKATMESTEREN URSULOS. Du har lovet, at du ikke vil hade nogen for hans meningers skyld.

KEJSER JULIAN. Det har jeg lovet; men jeg tåler heller ikke, at I træder os for nær. Sendebudene skulde ikke være komne for at –? Det vil altså med andre ord sige, at den store guddommelige Dionysos, der besynderligen har sin magt i at åbenbare menneskene de skjulte ting, – at han ikke skulde være virksom nu, ligeså vel som i de henfarne tider. Bør jeg tåle dette? Er det ikke en

overvættes frækhed? Tvinges jeg ikke til at drage dig til regnskab?

SKATMESTEREN URSULOS. Da vil alle kristne sige, at det er deres tro, du forfølger.

KEJSER JULIAN. Der skal ingen forfølges for troens skyld. Men har jeg ret til at slå en streg over, hvad I måtte gøre eder skyldige i, blot fordi I ere kristne! Skal eders vildfarelser skærme eders fejl? Hvad har ikke I forvovne mænd allerede længe øvet, både her ved hoffet og andetsteds? Hvorledes har I ikke smigret for alle laster og bøjet eder for alle luner? Ja, hvad har ikke du, Ursulos, selv set igennem fingre med? Jeg tænker på hin skamløst udpyntede hårskærer, hin salvestinkende nar, som nys fyldte mig med ækkelhed her. Er du ikke skatmester? Hvorledes har du kunnet give efter for hans ublu fordringer?

SKATMESTEREN URSULOS. Er det en brøde, at jeg har været min herres tjener?

KEJSER JULIAN. Jeg bruger ikke deslige overdådige tjenere. Alle hine frække halvmænd skal jages ud af palatset; og alle kokke og gøglere og dansere ligervis. En sømmelig tarvelighed skal indføres igen.

(til Themisteos og Mamertinos.) I, mine venner, skal gå mig tilhånde i dette. – Og du, Nevita, hvem jeg, for at du kan træde op med des større anseelse, giver en hærførers værdighed, – dig overdrager jeg at undersøge, hvorledes statens embeder er blevne forvaltede under min forgænger, og især i de senere år. Du kan tilkalde bekvemme mænd, hvem du vil, til at dømme med dig i disse sager.

(til de ældre hofmænd og rådsherrer.) Jeg har ingen brug for jer. Da min begrædte frænde på sit dødsleje indsatte mig til sin arving, så gav han mig også i arv den retfærdighed, som hans lange svaghedstilstand havde hindret ham selv fra at udøve. Gå hjem; og når I har gjort rede og rigtighed for eder, da kan I drage, hvorhen I lyster.

SKATMESTEREN URSULOS. Gud, Herren, opholde og skærme dig, min kejser!

(Han bøjer sig og går ud i baggrunden sammen med de ældre Nevita, Themisteos og Mamertinos samt alle de unge samler sig om kejseren.)

HÆRFØREREN NEVITA. Min ophøjede hersker, hvorledes skal jeg tilfulde takke dig for det tegn på din nåde, som du nys –

KEJSER JULIAN. Ingen tak. Jeg har i disse få dage lært at skatte din troskab og din dømmekraft. Også kundgørelsen om de østerlandske sendebud overdrager jeg dig at affatte. Skriv den således, at de velgørende guder ikke deri skal finde grund til at fortørnes på nogen af os.

HÆRFØREREN NEVITA. Jeg skal handle efter min kejsers vilje både i det ene og i det andet.

(han går ud til højre.)

KEJSER JULIAN. Og nu, I trofaste, nu priser vi de udødelige magter, som har vist os den rette vej.

TALEREN THEMISTEOS. De udødelige og deres mere end dødelige yndling! Hvilken jubel vil vi ikke få høre gennem riget, når det rygtes, at du har fjernet hine voldsomme og egennyttige mænd!

TALEREN MAMERTINOS. Med hvilken spænding og med hvilket utålmodigt håb vil man ikke vente på valget af deres efterfølgere!

TALEREN THEMISTEOS. Alle Grækere vil råbe med én mund: Platon selv har taget statens ror!

TALEREN MAMERTINOS. Nej, nej, værdige ven; alle Grækere vil råbe: Platons udsagn er bleven til virkelighed, – kun en gud kan herske over menneskene!

TALEREN THEMISTEOS. Nu ønsker jeg blot, at de lykkebringendes velvilje må følge Nevita. Han har fåt et stort og vanskeligt hverv; jeg kender ham ikke så nøje; men vi bør jo alle håbe, at han må vise sig at være den rette –

TALEREN MAMERTINOS. Ganske visst; skønt der vel turde findes andre mænd, som –

TALEREN THEMISTEOS. Ikke vil jeg dermed have sagt, at det valg, som du, o uforlignelige kejser –

TALEREN MAMERTINOS. Nej, nej, på ingen måde!

TALEREN THEMISTEOS. Men hvis det er en fejl at brænde af iver efter at tjene en elsket hersker –

TALEREN MAMERTINOS. – da har du i sandhed mere end én fejlende ven –

TALEREN THEMISTEOS. – selv om du ikke hædrer dem således, som du har hædret den højst lykkelige Nevita –

TALEREN MAMERTINOS. – selv om de måtte undvære ethvert synligt tegn på din nåde –

KEJSER JULIAN. Vi vil ikke lade nogen dygtig mand unyttet og heller ikke ulønnet. Hvad dig angår, Themisteos, da overdrager jeg dig stadsforstanderskabet her i Konstantinopel; og du, Mamertinos, kan berede dig på i det kommende år at rejse til Rom og overtage et af de ledige konsulater.

TALEREN THEMISTEOS. Min kejser! Jeg svimler over så megen ære –!

TALEREN MAMERTINOS. Så høj en hæder! Konsul! Fandtes der nogen tid en så højt hædret konsul, som jeg? Mon Lucius, mon Brutus, mon Publius Valerius? Hvad var disses hæder imod min? Hine udnævntes af folket, men jeg af Julian!

EN HOFMAND. Priset være den kejser, som lader retfærdigheden råde!

EN ANDEN HOFMAND. Priset han, hvis blotte navn slår barbarerne med forfærdelse!

TALEREN THEMISTEOS. Priset være alle de ophøjede guder, som i samdrægtighed har kastet sine forelskede øjne på en eneste mand, således at denne eneste, når han første gang – det ske sent! – volder os sorg og går bort, må siges at have stillet Sokrates og Mark Aurel og Alexander i skyggen!

KEJSER JULIAN. Der traf du tingens kerne, min Themisteos! Til guderne er det, vi skal opløfte vore hænder og vore hjerter. Jeg siger ikke dette for at belære eder, men for at påminde eder om, hvad der ved dette hof så længe er bleven forsømt. Det være fjernt fra mig at ville tvinge nogen. Men er jeg vel at laste, fordi jeg gerne vil gøre andre delagtige i den søde henrykkelse, som gennemstrømmer mig, idet jeg føler mig vugget i de udødeliges samfund? Priset, priset være du,

vinløvkransede Dionysos! Thi det er nærmest dig, som virker så store og hemmelighedsfulde ting. Gå I nu hver til eders gerning. Jeg, for min del, har tilsagt et glædesoptog gennem stadens gader. Det skal ikke være noget gilde for mine hoffolk, ej heller et gæstebud inden fire vægge. Frit kan borgerne slutte sig til mig, eller holde sig borte; jeg vil udskille de rene fra de urene, de fromme fra de vildfarende. – O, sol-konge, kast lys og skønhed over dagen! O, Dionysos, sænk din svulmende herlighed over sindene; fyld sjælene med dit hellige stormsus, fyld dem indtil alle bånd brister og den frigjorte jubel drager ånde i dans og sang! – Liv, liv, liv i skønhed!

(Han går ilsomt ud til højre. Hoffolkene samler sig i hviskende klynger og fjerner sig efterhånden.)

(En trang gade i Konstantinopel.)

(Stor sammenstimlen af mennesker; alle ser i én retning henad gaden. Larm, sang og musik af fløjter og trommer høres i nogen frastand.)

EN SKOMAGER *(i sin husdør, råber tværs over gaden)*. Hvad er på færde, kære nabo?

EN KRAMHANDLER *(i huset lige over for)*. Man siger, det skal være nogle syriske gøglere, som er kommen til staden.

EN FRUGTSÆLGER *(på gaden)*. Visst ikke; det er en egyptisk bande, som driver om med abekatte og dromedarer.

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS *(tarveligt klædt, søger forgæves at slippe igennem trængselen)*. Plads dog, I dårer! Hvor djævelen kan nogen fjase og snaddre på en sliq ulykkesdag!

EN KVINDE *(i et lidet vindu)*. Pst, pst; Eunapios! Smukke herre!

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Tal ikke til mig på åben gade, din rufferske!

KVINDEN I VINDUET. List dig ind bagvejen, søde ven!

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Tvi med dig! Er jeg oplagt til at skæmte –

KVINDEN I VINDUET. Du skal nok bli oplagt. Kom, smukke Eunapios; iforgårs fik jeg en sending friske duer –

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. O, du syndige verden! *(vil forbi)*. Plads, plads dog, i Satans navn; lad mig komme frem!

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS *(rejskleedt og fulgt af et par belæssede slaver, kommer fra en sidegade)*. Er staden bleven en dårekiste? Alle skriger i munden på hverandre, og ingen kan sige mig besked. Ah, se, – Eunapios, min fromme broder!

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Bud og hilsen, ærværdige herre! Du er altså kommen tilbage til staden?

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. I dette øjeblik; – jeg har helliget de hede høstmåneder til stille andagt på mit landgods på Kreta. Men sig mig for al ting, hvad går her for sig?

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Ulykke og forvirring. Den nye kejser –

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Ja, ja, jeg har hørt forunderlige rygter –

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Tifold værre end rygterne. Alle tro tjenere er forjagne fra palatset.

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Taler du sandhed?

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Ve mig; jeg selv var den første –

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Forskrækkeligt! Så er kanske også jeg –?

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Tilvisse. Alle regnskaber skal undersøges, alle gaver skal tages tilbage, alle unøjagtige oppebørsler –

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS *(bleg)*. Gud forbarme sig!

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Herren være lovet, jeg har en god samvittighed.

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Jeg også, jeg også; men alligevel –; ah, så er det sagtens dog sandt, at kejseren har ofret til Apollon og Fortuna?

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Ja visst; men hvem bryr sig om slige småting?

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Småting? Skønner du da ikke, forblindede ven, at det er vort sindelag, som gode kristne, han forfølger?

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS.

Hvad siger du? Herrens kors, skulde det være muligt?

KVINDER *(i trængselen)*. Der kommer de!

EN MAND *(på et hustag)*. Jeg kan se ham!

ANDRE STEMME. Hvem kommer? Hvem, hvem?

MANDEN PÅ TAGET. Kejser Julian. Han har vinløv i håret.

FOLK PÅ GADEN. Kejseren!

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Kejseren!

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Kom, kom, fromme broder!

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Slip mig, herre; jeg er slet ikke from.

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Ikke from –?

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Hvem tør sige mig på –? Vil man ødelægge mig? From? Når var jeg from? Jeg hørte engang til Donatisternes samfund; det er mangfoldige år siden. Gid djævelen tage Donatisterne! *(banker på vinduet)*. Hej, Barbara, Barbara; luk op, gamle tæve! *(man slipper ham ind gennem husdøren)*.

MÆNGDEN. Der er han! Der kommer han!

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Alle unøjagtige oppebørsler –! Undersøgelse! O, forfærdelsens lynslag! *(han lister sig bort med begge slaverne)*.

(Dionysos-toget kommer nedad gaden. Fløjtespillere går foran; drukne mænd, tildels udklædte som fauner og satyrer, danser efter takten. Midt i toget ser man kejser Julian, ridende på et æsel, der er overtrukket med panterkind; han er klædt som guden Dionysos, med en panterhud over skuldrene, vinløvkrans om panden, og i hånden en med grønt omvunden stav, på hvis øverste ende der er fæstet en pinje-kongle. Halvnøgne sminkede kvinder og ynglinge, dansere og gøglere omringer ham; nogle bærer vinkander og drikkeskåler, andre slår tamburiner og bevæger sig fremad under vilde spring og fægter.)

DANSERNE *(synger)*

Ildnende drag af fyldte skåler! Ildnende drag! Læberne nippende, øjnene klippende, bukkeben trippende hylder dig, vingud, i svimlende lag!

KVINDERNE *(synger)*.

Kærlighedsleg, som ej natten selv tåler, prøv, I bakkanter! Øv den i dagglansens tindrende stråler! Se, på sin panter sidder den herlige!

Favn os, bakkanter; kend, vi er hede; føl, vi er kærlige; springende, syngende, ravende, gyngende, favn os, bakkanter!

KEJSER JULIAN. Plads! Ryddeligt, I borgere! Vig ærbødigt til side; ikke for os, men for ham, som vi hædrer!

EN RØST I MÆNGDEN. Kejseren i skøgers og gøgleres selskab!

KEJSER JULIAN. Skam få I, at jeg må tage tiltakke med slige. Blues I ikke over at finde større fromhed og mere iver hos disse, end hos eder selv?

EN GAMMEL MAND. Kristus oplyse dig, herre!

KEJSER JULIAN. Aha, du er en Galilæer! Og du vil tale med? Sad ikke din store mester tilbords med syndere? Gik han ikke ud og ind i huse, som holdtes for lidet sømmelige? Svar mig på det.

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS (*omringet af piger i kvinden Barbaras husdør*). Ja, svar, svar, om du kan, du dåre!

KEJSER JULIAN. Ej, se, – er du ikke hin hårskærer, som –?

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. En frigjort mand, nådigste kejser! – Plads, I bakkanter; plads for en broder! (*han og pigerne danser ind i Dionysos-togets rækker.*)

KEJSER JULIAN. Det må jeg vel lide. Spejl eder i denne Græker, hvis I har en gnist af de gamles ånd tilbage. Og det er vel fornødent, dette, I borgere; thi ingen gud er bleven så miskendt – ja, latterliggjort – som denne henrykkelse bringende Dionysos, hvem Romerne også kalder Bakkus. Mener I, han er en gud for drukkenbolte? O, I højst uvidende, jeg ynker eder, hvis I tænker så. Hvem anden end ham er det, seerne og digterne skylder sine vidunderlige gaver? Vel véd jeg, at nogle tillægger Apollon denne virksomhed, og det visselig ikke uden al føje; men da er sammenhængen hel anderledes at forstå, – hvilket jeg kan bevise af forskellige skrifter. Dog, herom vil jeg ikke tvistes med eder på åben gade. Heller ikke tillader tiden det. Ja, spot kun! Slå kun korsets tegn! Jeg ser det godt. I peb gerne i fingrene; I kastede gerne stene efter mig, om I voved det. – O, må jeg ikke skamme mig over denne stad, der er sunken ned under barbarerne og som ikke véd noget bedre end at holde fast ved en vankundig Jødes vildfarende påfund! – Fremad! Til side; – stands os ikke!

DANSERNE. Se, på sin panter sidder den herlige!

KVINDERNE. Kend, vi er hede; føl, vi er kærlige; – favn os, bakkanter! (*Optøget drejer under sangen ind i en sidegade; mængden ser til i stum forundring.*)

(*Kejserens bogsal i palatset. Indgangsdør på venstre side; en mindre døråbning med forhæng for til højre.*)

(*Husmesteren Eutheros kommer fra venstre, fulgt af to tjenere, der bærer tepper.*)

HUSMESTEREN EUTHERIOS (*råber imod rummet til højre*).

Agilo, Agilo, varmt rosenvand! Kejseren vil i bad. (*han går ud til højre med begge tjenerne.*)

(*Kejser Julian kommer ilførdigt fra venstre. Han bærer endnu panterhuden og vinløvkransen; i hånden har han den omvundne stav. Han går et par gange op og ned ad gulvet, derpå slænger han staven hen i en krog.*)

KEJSER JULIAN. Var der skønhed i dette? – – Hvor var oldingerne med det hvide skæg? Hvor var de rene jomfruer med bånd om panden, med sømmelige lader, tugtige midt i dansens glæde? Tvi eder, I skøgere! – – (*han river panterhuden af og kaster den tilside.*) Hvor er

skønheden bleven af? Kan ikke kejseren byde den stå op igen, og så står den op? Tvi over denne stinkende utugt! – – Hvilke ansigter! Alle laster skreg ud af disse forstyrrede drag. Kroppens og sjælens bylder – Fy, fy! Et bad, Agilo! Stanken kvæler mig.

BADETJENEREN AGILO (*i døråbningen til højre*). Badet er rede, nådigste herre!

KEJSER JULIAN. Badet? Lad blive med det. Hvad er legemets smuds at regne imod alt det andet? Gå!

(*Agilo går ud igen. Kejseren står en stund i tanker.*) Seeren fra Nazareth sad til højbord mellem toldere og syndere. – Hvori ligger svælget mellem hint og dette? – – (*Skriftlæreren Hekebolios kommer ind fra venstre og standser ængstelig ved døren.*)

KEJSER JULIAN. Hvad vil du, mand?

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS (*på knæ*). Herre!

KEJSER JULIAN. Ah, hvad ser jeg? Hekebolios; – er det virkelig dig?

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Den samme, og dog en anden.

KEJSER JULIAN. Min gamle lærer. Hvad vil du? Stå op!

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Nej, nej, lad mig ligge. Og vredes ikke over, at jeg gør brug af min fordums ret til at gå ud og ind hos dig.

KEJSER JULIAN (*koldt*). Jeg spurgte, hvad du vilde mig.

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Min gamle lærer, sagde du.

O, om jeg kunde kaste glemselens slør over hine tider!

KEJSER JULIAN (*som før*). Jeg forstår. Du mener at –

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. O, at jeg kunde synke i jorden og dølgemine min skamfuldhed! Se, se, – her ligger jeg for dig, en mand, hvis hår er i færd med at gråne, – en mand, som har gransket og grundet alle sine dage og som nu må bekende, at han foer vild og at han førte sin elskede lærling vild!

KEJSER JULIAN. Hvad ønsker du at sige med det?

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Du kaldte mig din gamle lærer. Se, her ligger jeg for dine fødder, ser med undren op til dig og kalder dig min nye lærer.

KEJSER JULIAN. Rejs dig, Hekebolios!

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS (*rejser sig*). Du skal høre alt, herre, og døm mig så efter din retfærdighed. – Da du var borte, blev det mig næsten utåleligt at leve ved din høje forgængers hof. Jeg véd ikke, om du har erfaret, at jeg forfremmedes til kejserindens forelæser og til uddeler af milde gaver? Ak, kunde ærespøster erstatte mig savnet af min Julian? Jeg holdt næsten ikke længere ud at se på, hvorledes mænd, der bar en pralende dyd til skue, tog imod foræringer og stikpenge af alle slags. Det blev mig forhadet, dette samkvem med grådige lykkejægere, hvis forbøn var tilfals for enhver, som kunde opveje klingende ord med klingende guld. O, min kejser, du véd ikke, hvad her har gået i svang –!

KEJSER JULIAN. Jeg véd det, jeg véd det.

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Et tarveligt liv i ensomhed lokked mig. Så ofte det kunde ske, drog jeg til Kreta, til mit beskedne Tuskulum – min lille landgård –, hvor ikke al dyd syntes at være flygtet fra verden. Der har jeg levet også denne sommer, overvejende de menneskelige ting og de himmelske sandheder.

KEJSER JULIAN. Lykkelige Hekebolios!

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Da nåde rygtet om alle dine vidunderlige gerninger til Kreta –

KEJSER JULIAN. Ah!

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Jeg spurgte mig selv: er han mere end et menneske, denne højst mageløse yngling? Under hvis beskyttelse står han? Er det på slig vis, at de kristnes gud plejer åbenbare sin magt –?

KEJSER JULIAN (*spændt*). Nu; nu!

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Jeg gav mig til at forske de gamles skrifter igennem på ny. Lys for lys gik op for mig –; o, at måtte tilstå dette!

KEJSER JULIAN. Tal ud, – jeg besværges dig!

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS (*kaster sig på knæ*). Straf mig i din retfærdighed, herre; men afstå fra din ungdoms vildfarelser om de guddommelige ting! Ja, nådigste kejser, du er hildet i vildfarelse; og jeg – o, ufatteligt at ikke skammen dræber mig –, jeg, jeg har været med at føre dig vild –

KEJSER JULIAN (*med udbredte arme*). Kom i min inderste favn!

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. O, jeg bønfalder dig, vis taksomhed imod de udødelige guder, hvis yndling du er! Og kan du ikke dette, så straf mig, fordi jeg gør det i dit sted –

KEJSER JULIAN. Kom, kom i min åbne favn, siger jeg! (*han løfter ham op, trykker ham i sine arme og kysser ham.*) Min Hekebolios! Hvilken stor og uventet glæde!

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Herre, hvorledes skal jeg forstå dette?

KEJSER JULIAN. O, du véd da ikke –? Hvad tid kom du til staden?

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Jeg gik fra skibet for en time siden.

KEJSER JULIAN. Og iled lige hid?

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. På angstens og angerens vinger, herre!

KEJSER JULIAN. Uden at tale med nogen?

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Ja, ja, uden at tale med nogen; men –?

KEJSER JULIAN. O, så kan du jo ikke vide – (*han omfavner ham igen.*) Min Hekebolios, erfar det da nu! Jeg, så vel som du, har afkastet vildfarelsens åg. Den udødelige sol-konge, hvem vi mennesker skylder så meget, har jeg indsat i sin fordums ret; Fortuna har modtaget sit offer af mine ydmyge hænder, og hvis du i dette øjeblik finder mig træt og en smule afkræftet, så er det fordi jeg nylig har fejret en højtid til ære for den guddommelige Dionysos.

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Jeg hører, og jeg forbauses!

KEJSER JULIAN. Se her, – endnu sidder kransen i mit hår. Under mængdens glade tilråb –, ja, der var temmelig mange –

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Og jeg, som ikke har anet så store ting!

KEJSER JULIAN. Nu vil vi samle alle sandhedsvener og visdomselskere om os, alle sømmelige og ærbare dyrkere af guderne; – der er allerede nogle, – dog ikke ret mange – (*Livlægen Cæsarios, ledsaget af flere embedsmænd og herrer ved det forrige hof, kommer ind fra venstre.*)

KEJSER JULIAN. Ah, der har vi jo den gode Cæsarios, – i talrigt følge, og med et ansigt, som tyder på noget vigtigt.

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Nådigste kejser, vil du tillade din tjener et spørgsmål i sit eget og i alle disse bekymrede mænds navn?

KEJSER JULIAN. Spørg, min kæreste Cæsarios! Er du ikke min elskede Gregors broder? Spørg, spørg!

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Sig mig da, o herre – (*han bemærker Hekebolios.*) Hvad ser jeg! Hekebolios her?

KEJSER JULIAN. Nys hjemkommen –

LIVLÆGEN CÆSARIOS (*vil trække sig tilbage*). Da beder jeg om at måtte vente –

KEJSER JULIAN. Visst ikke, min Cæsarios; denne ven tør høre alt.

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Ven, siger du? O, min kejser, disse fængslinger sker altså ikke med din vilje?

KEJSER JULIAN. Hvad taler du om?

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Du véd det altså ikke? Krigsoversten Nevita – hærføreren, som han nu kalder sig – lader, under påskud af at det sker på dine vegne, anstille forfølgelser imod alle din forgængers betroede mænd.

KEJSER JULIAN. Undersøgelser, højst nødvendige undersøgelser, min Cæsarios!

LIVLÆGEN CÆSARIOS. O, men, herre, forbyd ham at fare så voldsomt frem. Bogføreren Pentadios eftersøges af soldater, og ligeså en viss prætorian-høvding, hvis navn du har forbudt at nævne; du véd, hvem jeg mener, herre, – denne ulykkelige mand, der allerede med hele sit hus holder sig skjult i angst for dig.

KEJSER JULIAN. Du kender ikke denne mand. I Gallien omgikkes han med højst forvovne tanker.

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Lad så være; men nu er han jo uskadelig. Dog ikke han alene trues med undergang; også skatmesteren Ursulos er fængslet –

KEJSER JULIAN. Ah, Ursulos? Det var altså dog fornødent.

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Fornødent! Var *det* fornødent, herre? Tænk dig dog, Ursulos, denne olding, på hvem ingen plet hviler, – denne mand, for hvis ord høj og lav bøjer sig i ærefrygt –

KEJSER JULIAN. Denne mand uden al dømmekraft, siger jeg! Ursulos er en ødeland, som uden indvendinger har mættet hoftjenernes grådighed. Og han er derhos en ubrugelig mand i statsager. Jeg har selv erfaret det. Jeg vilde aldrig turde betro ham at modtage fremmede fyrsters sendebud.

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Og dog beder vi dig, herre, så mange vi her står for dig: vær højmodig – både imod Ursulos og imod de øvrige.

KEJSER JULIAN. Hvem er de øvrige?

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Altfor mange, frygter jeg. Jeg vil kun nævne underskatmesteren Evagrius, den forrige husmester, Saturninos, overdommeren Kyrenos og –

KEJSER JULIAN. Hvorfor standser du?

LIVLÆGEN CÆSARIOS (*nøgende*). Herre, – blandt de anklagede er også hofforelæseren Hekebolios.

KEJSER JULIAN. Hvad?

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Jeg? Umuligt!

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Anklaget for at have taget stikpenge af uværdige embedssøgere –

KEJSER JULIAN. Og det skulde Hekebolios –? En mand, som Hekebolios –?

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Hvilken skændig bagvaskelse! O, Kristus – hvad jeg vilde sige – o, I himmelske guddomme!

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Ah!

KEJSER JULIAN. Hvad mener du?

LIVLÆGEN CÆSARIOS (*koldt*). Intet, min nådigste kejser!

KEJSER JULIAN. Cæsarios!

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Ja, min høje herre!

KEJSER JULIAN. Ikke herre; kald mig din ven.

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Tør en kristen kalde dig så?

KEJSER JULIAN. Jeg beder dig: nær ikke deslige tanker, Cæsarios! Du må ikke tro dette. Hvad kan jeg for, at alle hine anklagede mænd er kristne? Viser ikke det kun, at de kristne har forstået at tilrane sig alle indbringende embeder? Men tør kejseren tillade, at rigets vigtigste embeder forvaltes slet?

(*til de øvrige.*) I mener dog vel ikke, at det er eders tro, som har optændt mig til harm imod de uredelige? Jeg kalder alle guder til vidne på, at jeg ikke vil, man skal fare frem imod eder kristne uden efter lov og dom, og heller ikke, at man overhovedet skal tilføje eder noget ondt. I, eller i alt fald mange af eder, er jo dog fromme, eftersom jo også I tilbeder den herre, der er almægtig og som hersker over hele den synlige verden. – O, min Cæsarios, er det ikke ham, hvem også jeg tilbeder, kun under andre navne?

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Forund mig, nådigste herre –

KEJSER JULIAN. For øvrigt er det min agt at vise mildhed, hvor sådant sømmeligen kan ske. Hvad Hekebolios angår, så må ikke hans lønlige fiender indbilde sig, at de skal få lov til at skade ham med angivelser eller med andet slags lumpne rænker.

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Min kejser! Mit skjold og mit værn!

KEJSER JULIAN. Heller ikke vil jeg, at man ubarmhjertigt skal tage brødet fra alle ringere hoftjenere. Jeg tænker således på hin hårskaerer, som jeg jog bort. Det fortryder mig. Manden kan blive. Han så mig ud til at være et menneske, som forstår sit håndværk tilgavn. Ære være deslige mænd! Så vidt kan jeg gå, min Cæsarios, men heller ikke videre. Ursulos får selv bære følgerne. Jeg må handle således, at retfærdighedens blinde og dog så nøjeseende gudinde ikke får nogen grund til at rynke sine øjenbryn over en dødelig, i hvis hænder hun har nedlagt et så stort ansvar.

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Efter dette har jeg ikke et ord mere at sige for de ulykkelige. Jeg beder kun om at måtte forlade hoffet og staden.

KEJSER JULIAN. Det vil du?

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Ja, nådigste kejser!

KEJSER JULIAN. Du er stivnakket, ligesom din broder.

LIVLÆGEN CÆSARIOS. De nye ting giver mig meget at tænke på.

KEJSER JULIAN. Jeg havde store hensigter med dig, Cæsarios! Det vilde være mig såre kært, om du kunde give slip på dine vildfarelser. Kan du det ikke?

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Gud véd, hvad jeg for en måned siden havde kunnet; – nu kan jeg det ikke.

KEJSER JULIAN. Et giftermål i en af de mægtigste slægter skulde stå dig åbent. Betænker du dig ikke?

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Nej, nådigste herre!

KEJSER JULIAN. En mand, som du, kunde i hast stige fra stilling til stilling. Cæsarios, skulde det ikke være muligt, at du turde være med mig på at fremme de nye ting?

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Nej, nådigste herre!

KEJSER JULIAN. Jeg mener ikke her; men andetsteds. Det er min agt at drage bort. Konstantinopel er mig højlig imod; I Galilæere har fordærvet det for mig i alle måder. Jeg går til Antiokia; der finder jeg en bedre jordbund. Du skulde ledsage mig. Vil du det, Cæsarios?

LIVLÆGEN CÆSARIOS.

Nådigste herre, jeg vil også til de østlige landskaber; men jeg vil rejse alene.

KEJSER JULIAN. Og hvad vil du der?

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Opsøge min gamle fader; hjælpe Gregor at styrke ham til den kamp, som forestår.

KEJSER JULIAN. Gå!

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Lev vel, min kejser!

KEJSER JULIAN. Lykkelige fader, der har så ulykkelige sønner!

(*han vinker med hånden; Cæsarios og hans ledsagere bøjer sig dybt og går ud til venstre.*)

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Hvilken forvoven og højst usømmelig trods!

KEJSER JULIAN. Mit hjerte er såret tilblods af dette og af meget andet. Du, min Hekebolios, skal følge mig. Jordan brænder under mig i denne forgiftede galilæiske stad! Jeg vil skrive til hine visdomsvenner Kytron og Priskos, som har vundet så stort ry i de senere år. Maximos kan jeg hver dag vente hid; han skal gå med os. – Jeg siger dig, der forestår os lykkelige sejrsdage, Hekebolios! I Antiokia, ven, – der kommer vi til at mødes med den uforlignelige Libanios, – og der er vi Helios nærmere i hans opstandelse. – O, denne dragende længsel imod sol-kongen –!

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Ja, ja, ja –!

KEJSER JULIAN (*omfavner ham*). Min Hekebolios! – Visdom; lys; skønhed!

ANDEN AKT

(En stor forhal i kejserens palats i Antiokia. Åben indgang i baggrunden; på den venstre væg er en dør, som fører ind til de indre værelser.)

(På et ophøjet sæde i forgrunden til højre sidder kejser Julian omgivet af sit hof. Dommere, talere, digtere og lærere, iblandt disse læreren Hekebolos, sidder på lavere sæder nedenfor ham. Lænet op imod væggen, nær ved udgangen, står en mand, klædt som kristen prest; han skjuler ansigtet i sine hænder og synes hensunken i bøn. En stor forsamling af stadens borgere fylder hallen. Ved udgangsdøren står vagt; ligeså ved døren til venstre.)

KEJSER JULIAN (taler til de forsamlede). Så stor fremgang har guderne forundt mig. Knap en eneste stad har jeg nærmet mig på min rejse, uden at jo Galilæere i hele hobe har strømmet mig imøde på landevejen, jamrende over sine vildfarelser og givende sig ind under de guddommelige magters varetægt. Hvad er spotternes dårlige adfærd at regne imod dette? Er ikke spotterne nærmest at ligne med hunde, der i sin uvidenhed hyler op imod måneskiven? Dog vil jeg ikke nægte, at det har fortørnet mig at erfare, at enkelte af denne stads indbyggere har ladet falde hånlige ord om den levevis, som jeg har indskærpet Kybeles, den gode gudindes, prester at føre. Burde ikke ærefrygten for så ophøjet en guddom fritage hendes tjenere for at gøres til genstande for spot? Jeg tilråber hine dumdristige mennesker: er I barbarer, eftersom I ikke véd, hvem Kybele er? Skal jeg være nødt til alvorligen at minde eder om, at dengang det romerske herredømme truedes så hårdt af hin puniske feltherre, hvis grav jeg for ikke lang tid siden har set i Libyssa, – da gav den kumæiske Sibylle det råd at tage Kybeles billedstøtte ud af templet i Pessinog og føre det til Rom? Hvad nu presternes levemåde vedkommer, da har nogle opholdt sig over, at det er bleven dem forbudt at spise rødder og alt, hvad der gror langs henad jorden, medens det tillades dem at nyde urter og frugter, som har sin vækst i højden. O, I højst vankundige, – jeg ynker eder, at I ikke fatter dette! Kan da menneskets ånd nære sig af det, der kryber langs jorden? Lever ikke sjælen af alt det, som higer opad imod himlen og imod solen? Disse ting vil jeg ikke vidtløftigere omtale idag. Hvad mere derom er at sige, det vil I erfare af et skrift, som jeg arbejder på i mine vågende nætter, og som jeg håber om føje tid skal blive forelæst både i læresalene og på torvene.

(han rejser sig.) Og hermed, mine venner, hvis ingen har noget yderligere at foredrage –

EN BORGER (trænger sig frem). O, nådigste kejser, lad mig ikke gå uhørt!

KEJSER JULIAN (sætter sig atter). Visst ikke, min ven! Hvem er du?

BORGEREN. Jeg er kornhandleren Medon. O, herre, hvis ikke min kærlighed til dig, du ophøjede og guddommelige –

KEJSER JULIAN. Frem med din sag, mand!

MEDON. Jeg har en nabo, Alites, som nu i mange år har skadet mig på alle tænkelige måder; han handler nemlig også med korn og går mig på den skammeligste vis i næringen –

KEJSER JULIAN. Aha, min gode Medon, du ser dog velnæret nok ud.

MEDON. Det er heller ikke dette, allernådigste kejser! O, ved de ærværdige guder, hvem jeg lærer at elske og prise højere dag for dag, – de fornærmelser, han tilføjer mig, skulde jeg overse; men hvad jeg umuligt kan tåle –

KEJSER JULIAN. Han håner dog ikke guderne?

MEDON. Han gør det, som værre er, – ja, i al fald det, som er ligeså forvovent; han – o, jeg véd knapt, om harmen tillader mig at udsige det – han håner dig selv, allernådigste herre!

KEJSER JULIAN. Så? hvilke ord har han brugt?

MEDON. Han har slet ingen ord brugt; han har brugt det, som værre er.

KEJSER JULIAN. Og hvad er værre?

MEDON. En purpurfarvet kåbe –

KEJSER JULIAN. Den bærer han? Ej, ej, det er dristigt.

MEDON. Ja, du store vingefodede Merkur, når jeg tænker på, hvorledes den kåbe vilde bekommet ham i din forgængers tid! Og dette hovmodets klædebon har jeg hver dag for øjne –

KEJSER JULIAN. Dette klædebon, købt for penge, som kunde været dine –

MEDON. O, nådigste kejser, – straf denne formastelige mand; lad ham udjages af staden; min kærlighed til vor store ophøjede hersker tillader mig ikke at være vidne til en slig uforskammet anmasselse.

KEJSER JULIAN. Sig mig, gode Medon, hvad slags klædningsstykker bærer Alites foruden purpurkåben?

MEDON. Det husker jeg sandelig ikke, herre; jeg tænker, de vanlige; jeg har kun lagt mærke til purpurkåben.

KEJSER JULIAN. Altså purpurkåbe og ugarvede såler –

MEDON. Ja, herre; det ser ligeså latterligt som uforskammet ud.

KEJSER JULIAN. Den ting må vi bøde på, Medon!

MEDON (lykkelig). Ah, nådigste herre –!

KEJSER JULIAN. Imorgen tidlig kommer du hid i palatset –

MEDON (endnu lykkeligere). Jeg skal komme ganske tidligt, nådigste kejser!

KEJSER JULIAN. Du melder dig hos min husmester –

MEDON. Ja, ja, min allernådigste kejser!

KEJSER JULIAN. Af ham modtager du et par purpurstøvler, stukne med guld –

MEDON. Ak, ak, min gavmilde herre og kejser!

KEJSER JULIAN. Disse støvler bærer du hen til Alites, ifører ham dem og siger ham, at han for al ting må tage dem på hver gang han herefter får i sinde at vise sig i purpurkåbe på gaden ved lys dag –

MEDON. O!

KEJSER JULIAN. – og når du det har gjort, kan du fortælle ham fra mig, at han er en nar, hvis han tror sig hædret ved purpurkåben uden at eje purpures magt. – Gå; og kom igen efter støvlerne imorgen!

(Kornhandleren Medon går slukoret bort under borgernes latter; hofmændene, talerne, digterne samt de øvrige klapper i hænderne og tilråber kejseren bifald.)

EN ANDEN BORGER *(træder frem af hoben)*. Priset være kejserens retfærdighed! O, hvor denne nidske kornpuger har fortjent at straffes således! O, hør mig og lad din nåde –

KEJSER JULIAN. Aha; jeg synes, jeg kender dit ansigt. Var ikke du en af dem, som råbte foran min vogn, da jeg drog ind i staden?

BORGEREN. Jeg var en af de ivrigste råbere, uforlignelige kejser! Jeg er skatteopkræveren Malkos. Ak, tag dig af mig! Jeg fører en retstrætte med et ondt og gærrigt menneske –

KEJSER JULIAN. Og derom kommer du til mig? Gives her ikke dommere –?

SKATTEOPKRÆVEREN MALKOS. Sagen er noget indviklet, høje kejser! Den drejer sig om en mark, som jeg har givet hin onde mand i forpagtning og som jeg for syv år siden lagde mig til, da en del af Apostel-kirkens jordegods blev solgt.

KEJSER JULIAN. Se, se; kirkegods altså?

MALKOS. Redeligt erhvervet; men nu nægter dette menneske at svare mig afgift, og heller ikke vil han give ejendommen tilbage, alt under påskud af, at denne mark engang skal have tilhørt Apollons tempel og, som han siger, uretteligen skal være bleven templet fratagen for mange år siden.

KEJSER JULIAN. Hør, sig mig, Malkos, – du er visst en af Galilæerens tilhængere?

MALKOS. Nådigste kejser, det er en gammel vane i vor slægt at bekende Kristus.

KEJSER JULIAN. Og det siger du sådan lige til, uden sky?

MALKOS. Min modstander er dristigere end jeg, herre! Han går ud og ind af sit hus, som før; han flygtede ikke fra staden, da det rygtedes, at du vilde komme.

KEJSER JULIAN. Flygtede ikke? Og hvorfor skulde han det, han, en mand, som står på gudernes bedste?

MALKOS. Allernådigste kejser, du har uden tvil hørt tale om bogføreren Thalassios?

KEJSER JULIAN. Hvad! Hin Thalassios, som, for at indynde sig hos min forgænger, mens jeg stod bagtalt og faretruet i Gallien, her, i Antiokia, midt på torvet foreslog borgerne, at de skulde bede kejseren sende dem Cæsar Julians hoved!

MALKOS. Herre, det er denne din dødsfiende, som foruretter mig.

KEJSER JULIAN. Sandelig, Malkos, imod denne mand har jeg ligeså stor grund til klage, som du.

MALKOS. Tifold større, min nådige kejser!

KEJSER JULIAN. Og hvad mener du? Skal vi to slå vore sager sammen og forklage ham på en gang?

MALKOS. O, hvilken overvættets nåde! Jeg tifold lykkelige mand!

KEJSER JULIAN. Du tifold dårlige! Thalassios går ud og ind af sit hus som før, siger du? Han er ikke flygtet fra staden ved mit komme. Thalassios har kendt mig bedre end du. Væk med dig, menneske! Når jeg forklager Thalassios for mit hoved, kan du forklage ham for din mark.

MALKOS *(hændervridende)*. Jeg tifold ulykkelige!
(Han går ud i baggrunden; de forsamlede tilklapper atter kejseren bifald.)

KEJSER JULIAN. Ret så, mine venner; glæd eder over, at det er lykkedes mig, ikke ganske uværdigt, at begynde denne dag, der særligt er viet til en højtid for den strålende Apollon. Thi er det ikke en visdomsven værdigt at overse de fornærmelser, der rettes imod ham selv, medens han strængt straffer den uret, som tilføjes de udødelige guder? Jeg mindes ikke, om hin lærdommens kronede dyrker, Mark Aurel, nogensinde har været i et lignende tilfælde; men har han været det, da bør vi håbe, at han har handlet ikke aldeles uligt mig, der sætter en ære i ydmygt at følge hans fodspor. Lad dette tjene eder til rettesnor for, hvad I har at iagttage for fremtiden. I palatset, på torvet, ja, i theatret – hvis jeg ikke væmmedes ved at betræde et sådant dårskabens sted – kan det være sømmeligt, at I hilser mig med tilråb og en glad klappen i hænderne. En slig hyldest, véd jeg, er bleven vel optagen både af den makedoniske Alexander og af Julius Cæsar, hvilke mænd det af lykkens gudinde også blev forundt at skinne fremfor andre dødelige. Men ser I mig træde ind i et tempel, da er det en anden sag. Da vil jeg, at I skal tie eller rette eders tilråb imod guderne og ikke imod mig, hvem I ser skride frem med nedslagne øjne og en sænket pande. Og allermest håber jeg, at I vil iagttage dette idag, da jeg har at ofre til en så højst overordentlig og mægtig guddom, som han, hvem vi kender under navn af solkongen, og som bliver end større i vore øjne når vi betænker, at han er den samme, hvem visse østerlandske folkeslag kalder Mithra. Og hermed, – hvis ellers ingen har noget at sige –

PRESTEN VED DOREN *(retter sig ivejret)*. I Gud Herrens navn!

KEJSER JULIAN. Hvo taler der?

PRESTEN. En Guds og kejserens tjener.

KEJSER JULIAN. Kom nærmere. Hvad vil du?

PRESTEN. Tale til dit hjerte og til din samvittighed.

KEJSER JULIAN *(springer op)*. Hvilken røst! Hvad ser jeg!

Trods skæg og klædning –! Gregor!

PRESTEN. Ja, min høje herre!

KEJSER JULIAN. Gregor! Gregor fra Nazianz!

GREGOR FRA NAZIANZ. Ja, nådige kejser!

KEJSER JULIAN *(er stegen ned, har grebet hans hænder og ser længe på ham)*. Lidt ældet; brunere; førere. Nej; det var kun i første øjeblik; nu er du den samme, som da.

GREGOR FRA NAZIANZ. O, var det dog så med dig, herre!

KEJSER JULIAN. Athen. Hin nat i buegangen. Ingen mand har ligget mit hjerte så nær som du.

GREGOR FRA NAZIANZ. Dit hjerte? Ak, kejser, af dit hjerte har du udrevet en bedre ven end mig.

KEJSER JULIAN. Du mener Basilios?

GREGOR FRA NAZIANZ. Jeg mener en større end Basilios.

KEJSER JULIAN (*formørket*). Ah, så! Det er dette du kommer for at sige mig? Og i denne klædning –

GREGOR FRA NAZIANZ. Jeg har ikke valgt denne klædning, herre!

KEJSER JULIAN. Du ikke? Hvem da?

GREGOR FRA NAZIANZ. Han, der er større end kejseren.

KEJSER JULIAN. Jeg kender disse galilæiske talemåder. For vort venskabs skyld, spring dette over.

GREGOR FRA NAZIANZ. Lad mig da begynde med at sige dig, hvorledes det er gåt til, at du ser mig her, viet til prest i den kirke, som du forfølger.

KEJSER JULIAN (*med et hvast blik*). Forfølger! (*han stiger atter op på forhøjningen og sætter sig.*) Nu kan du tale videre.

GREGOR FRA NAZIANZ. Du véd, hvad jeg mente om de guddommelige ting under vort glade samliv i Athen. Men fjernt lå det dengang fra min tanke at forsage jordens glæder. Ærelyst eller tørst efter rigdom, det tør jeg nok sige, har aldrig fristet mig; dog blev jeg neppe sandheden tro, hvis jeg vilde nægte, at mit øje og mit sind hang undrende ved al den herlighed, som oplod sig for mig i Grækernes gamle videnskab og kunst. Kævlerierne, alle hine smålige stridigheder i vor kirke, bedrøvede mig dybt; men jeg tog ingen del i dem; jeg tjente mine landsmænd i verdslige ting; videre ikke. – Da kom tidender fra Konstantinopel. Det sagdes, at Konstanzios var død af skræk over dine foretagender og havde indsat dig til sin arving. Modtagen som en overmenneskelig, og med sejrstryget flyvende foran dig, var du, Galliens og Germaniens helt, uden sværdslag stegen op på Konstantins sæde. Verden lå for dine fødder. Da kom atter tidender. Verdens herre rusted sig til krig imod himlens herre –

KEJSER JULIAN. Gregor, hvad fordrister du dig –!

GREGOR FRA NAZIANZ. Legemernes herre rusted sig til krig imod sjælens herre. Jeg står her for dig i kødets frygt og bæven; men jeg tør ikke lyve. Vil du høre sandheden, eller skal jeg tie?

KEJSER JULIAN. Du skal tale, Gregor!

GREGOR FRA NAZIANZ. Hvad har ikke mine troesfæller måttet lide allerede i disse få måneder? Hvor mange dødsdomme er ikke bleven afsagte og fuldbyrdede på den grusomste måde? Statsskriveren Gaudenzios, – Artemios, hin forhenværende statholder i Egypten, – begge tribunerne Romanos og Vinzenzios –

KEJSER JULIAN. Du kender ikke disse ting. Jeg siger dig, at retfærdighedens gudinde vilde have udgydt tårer, hvis hine forrædere havde sluppet med livet.

GREGOR FRA NAZIANZ. Lad så være, min kejser; men jeg siger dig, at der er fældet én dødsdom, som retfærdighedens gud aldrig kan tilgive dig. Ursulos! Denne mand, som var dig en ven i trængselsfulde dage! Ursulos, som med fare for sit eget liv forstrakte dig med penge i Gallien; Ursulos, hvis hele brøde var hans kristentro og hans oprigtighed –

KEJSER JULIAN. Ah, dette har du fra din broder Cæsarios!

GREGOR FRA NAZIANZ. Straf mig, herre; men skån min broder.

KEJSER JULIAN. Du véd godt, at du intet vover, Gregor! For øvrigt vil jeg give dig ret i, at Nevita har faret for strængt frem.

GREGOR FRA NAZIANZ. Ja, denne barbar, hvem det under Grækersminken ikke lykkes at fornægte sin herkomst –!

KEJSER JULIAN. Nevita er nidkær for sit hverv, og jeg kan ikke selv være overalt. Over Ursulos har jeg oprigtigt sørget, og jeg beklager dybt, at hverken tid eller omstændigheder tillod mig selv at undersøge hans sag. Jeg havde visselig skånet ham, Gregor! Jeg har også tænkt på at give hans arvinger tilbage, hvad han måtte have efterladt sig.

GREGOR FRA NAZIANZ. Høje kejser, du skylder mig intet regnskab for dine handlinger. Jeg har kun villet sige dig, at alle disse tidender slog ned som et lyn både i Cæsaræa og i Nazianz og i de øvrige kappadokiske steder. Hvorledes skal jeg skildre dig virkningen? Vore indbyrdes tvistemål forstummede under den fælles fare. Mange af kirkens usunde lemmer faldt fra; men i mange ligegyldige hjerter tændtes Herrens lys i en aldrig før anet klarhed. Under alt dette brød trængslerne ind over Guds folk. Hedningerne – ja, min kejser, de, som jeg kalder hedninger – begyndte at true, at forurette, at forfølge os –

KEJSER JULIAN. Gengæld, – gengæld, Gregor!

GREGOR FRA NAZIANZ. Det være langt fra mig at ville forsvare alt, hvad mine troesbrødre kan have forøvet i udskøjende iver for kirkens sag. Men du, som er højt oplyst, og som er alles hersker, du tør ikke tåle, at de levende straffes for de dodes fejl. Dette er dog sket i Kappadokia. De kristnes fiender, få i antal, men tørstende efter vinding og brændende af iver efter at være de nye embedsmænd til behag, har vakt uro og bekymring hos befolkningen både i stæderne og på landet. Jeg tænker ikke her nærmest på de forhånelser, vi har måttet lide, ej heller på de krænkelser af vor vel erhvervede ejendomsret, som vi i den senere tid idelig har været udsatte for. Hvad der mest bekymrer mig og alle mine alvorlige brødre, det er den fare, som dette medfører for sjælene. Mange er ubefæstede i troen og mægter ikke ganske at se bort fra de jordiske goder. Den hårde medfart, som nu må døjes af enhver den, der bærer kristennavnet, har allerede havt mere end ét frafald til følge. Herre, dette er et sjæleran fra Guds rige.

KEJSER JULIAN. O, min kloge Gregor, – hvor kan du tale så? Jeg forbauses! Skulde du ikke tvert om, som en god Galilæer, glæde dig over, at eders samfund vorder disse mennesker kvit?

GREGOR FRA NAZIANZ. Nådige kejser, jeg er ikke af den mening. Jeg har selv været en ligegyldig i troen, og jeg holder enhver sådan for en syg, der har helbredens mulighed i sig så længe han blir i kirkens skød. Således tænkte også vor lille menighed i Nazianz. Bekymringsfulde brødre og søstre kom sammen for at rådslå om hjælp imod tidens nød. Med dem forenede sig udsendinger fra Cæsaræa og fra de andre steder. Min fader er affældig, og – som han med sorg bekender – han har ikke det faste uryggelige sind, som i disse trængselens dage kræves af den, der sidder på

bispesædet. Da vedtog forsamlingen, at der til hans medhjælper skulde udkåres en yngre mand, som kunde holde Herrens hjord sammen. Valget faldt på mig.

KEJSER JULIAN. Ah!

GREGOR FRA NAZIANZ. Jeg var den tid fraværende på en rejse. Men i mit fravær, og uden at rådspørge mig, indviede min fader mig til prest og sendte mig den prestelige klædning. Dette budskab traf mig i Tiberina, på min landgård, hvor jeg tilbragte nogle dage sammen med min broder og med min ungdomsven Cæsaræren Basilios. Herre, – var min dødsdom bleven mig forkyndt, det kunde ikke have forfærdet mig mere end dette. Jeg prest! Jeg vilde det, og jeg vilde det ikke. Jeg måtte det, – og jeg turde det ikke. Jeg brødes med Gud Herren, således som patriarken brødes med ham i den gamle pagts dage. Hvad der foregik med mig i den nat, som fulgte på, det véd jeg ikke. Men det véd jeg, at før hanen gol, talte jeg ansigt til ansigt med den korsfæstede. – Da blev jeg hans.

KEJSER JULIAN. Dårskab; dårskab! Jeg kender disse drømme.

GREGOR FRA NAZIANZ. På hjemrejsen kom jeg gennem Cæsaræa. O, hvilken sorgelig tilstand fandt jeg ikke der! Jeg fandt staden fuld af flygtende landboere, som havde forladt hus og hjem, fordi tørken i denne sommer havde sviet sæden af og lagt alle vinberge, alle oljehaver øde. For at undgå hungersdøden havde de tyet til de hungrende. Der lå de – mænd, kvinder og børn – i klynger langs husvæggene; feber rysted dem, sulten grov i deres indvolde. Hvad havde Cæsaræa at byde dem, – denne udarmede ulykkelige stad, som endnu kun halvt har rejst sig efter det store jordskælv for to år siden? Og midt under dette, under brændende hede, under hyppige jordstød, måtte vi se ugudelige offerfester foregå ved dag og nat. De omstyrtede altere genopbyggedes i al hast; offerblodet randt i strømme; goglere og skøger drev under sang og dans gennem stadens gader. Herre, – kan det undre dig, om mine hårdt prøvede brødre, i den hjemsøgelse, som overgik dem, troede at øjne en himlens straf, fordi de så længe havde tålt vantroen og vantroens forargelige tegn iblandt sig?

KEJSER JULIAN. Hvilke tegn sigter du til?

GREGOR FRA NAZIANZ. De opskræmtes, de febersyges råb blev stedse højere; de krævede, at stadens forstandere skulde aflægge for Kristus et håndgribeligt vidnesbyrd ved at lade nedrive, hvad der endnu står som et minde om hedenskabets fordums magt i Cæsaræa.

KEJSER JULIAN. Du vil da vel ikke dermed sige, at –?

GREGOR FRA NAZIANZ. Stadens styresmænd lod tillyse et møde, hvor også jeg var tilstede. Du véd, nådigste kejser, at alle templer er borgerskabets ejendom. Borgerne kan altså forføje over dem efter egen fri vilje.

KEJSER JULIAN. Nu, nu? Og om så var?

GREGOR FRA NAZIANZ. I hint forfærdelige jordskælv, som overgik Cæsaræa for to år siden, ødelagdes alle templer på et nær.

KEJSER JULIAN. Ja, ja; Fortunas tempel.

GREGOR FRA NAZIANZ. På det møde, jeg taler om, vedtog menigheden at fuldbyrde Guds straffende værk, som et

vidnesbyrd om at de vilde holde sig helt og alene til ham og ikke længere tåle forargelsen i sin midte.

KEJSER JULIAN (*hæst*). Gregor – fordums ven, – har du dit liv kært?

GREGOR FRA NAZIANZ. Menigheden fattede da en beslutning, som jeg ikke kunde billige, men som fik næsten alle stemmer for sig. Men da vi frygtede for, at sagen skulde komme i en forvansket skikkelse for dine ører, og måske optænde dig til vrede imod staden, så blev det vedtaget, at en mand skulde begive sig hid for at lade dig vide, hvad vi har besluttet og hvad der nu vil ske. Ophøjede hersker, – der fandtes ingen anden, som var villig til at påtage sig dette hverv. Jeg måtte da påtage mig det. Det er derfor, herre, at jeg her i ydmyghed står for dig og lader dig vide, at vi kristne i Cæsaræa har vedtaget, at det tempel, hvori hedningerne i sin tid dyrkede en falsk guddom under navnet Fortuna, skal nedrives og jævnes med jorden.

KEJSER JULIAN (*springer op*). Og dette må jeg fornemme med mine egne ører! Så uhorste ting vover en enkelt mand at sige mig!

HOFMÆND, TALERE OG DIGTERE. O, fromme kejser, tål ikke dette! Straf denne forvovne!

LÆREREN HEKEBOLIOS. Han er afsindig, herre! Lad ham gå. Se, se, – vanvidet gnistrer ud af hans øjne.

KEJSER JULIAN. Ja, vel må dette kaldes vanvid. Men det er mere end vanvid. At ville nedrive dette udmærkede tempel, oprejst for en ligeså udmærket gudinde! Og er det ikke netop denne gudinde, hvis gunst jeg skylder de gerninger, hvorom selv de fjerneste folkeslag taler? Hvad håb om sejr og held skulde jeg efter denne dag kunne gøre mig, hvis jeg lod sligt ske? – Gregor, jeg befaler dig at rejse tilbage til Cæsaræa og lade borgerne vide, at jeg forbyder dette formastelige værk.

GREGOR FRA NAZIANZ. Det er ikke gør ligt, herre! Sagen er nu kommen dertil, at den er bleven os et valg imellem menneskefrygt og lydighed under Gud. Vi kan ikke vige.

KEJSER JULIAN. Da skal I vel få føle, hvor langt kejserens arm rækker!

GREGOR FRA NAZIANZ. Kejserens arm er vældig i de jordiske ting; og jeg, som andre, bæver under den.

KEJSER JULIAN. Så vis det i gerning! Ah, I Galilæere, I stoler på mit langmod. Lid ikke på det; thi sandelig – (*Larm ved indgangen. Hårskærereren Eunapios, fulgt af flere borgere, styrter ind.*)

KEJSER JULIAN. Hvad er dette? Eunapios, hvad er hændt dig?

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. O, at mine øjne måtte være vidne til sligt syn!

KEJSER JULIAN. Hvad syn har du havt?

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Se, allernådigste kejser, jeg kommer blodig, forslåt, og dog lykkelig over at være den første, som påkalder din straf –

KEJSER JULIAN. Tal, mand; – hvem har slået dig?

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Tillad mig, herre, at bære min klage frem. Jeg gik i denne morgenstund udenfor byen for at opsøge det lille Venus-tempel, som du nys har ladet sætte i stand. Da jeg kom derud, lød sang og fløjtespil mig imøde. Kvinder opførte skønne danse i

forhallen, og indenfor fandt jeg det hele rum fyldt af en jublende skare, mens presterne foran alteret foretog de ofringer, du har påbudt.

KEJSER JULIAN. Ja, ja; og så?

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Knapt havde jeg fåt tid til i andagt at vende mine tanker imod denne henrykkende gudinde, hvem jeg særligt ærer og dyrker, – da trængte en stor sværm af unge mænd ind i templet –

KEJSER JULIAN. Dog ikke Galilæere?

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Jo, herre, – Galilæere.

KEJSER JULIAN. Ah!

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Hvilket optrin fulgte så ikke på Grædende under voldsmændenes skældsord og stokkeslag flygtede hine dansende piger fra forhallen ind til os. *Galilæerne* faldt over os alle, mishandlede os og forhånede os på den skændigste måde.

KEJSER JULIAN (*stiger ned af forhøjningen*). Vent, vent!

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Ak, havde denne overlast blot rammet os alene! Men de utæmmelige gik videre. Ja, nådigste kejser, – med ét ord: alteret er nedrevet, gudindens billedstøtte knust i stykker, offerdyrenes indvolde kastet udenfor til føde for hundene –

KEJSER JULIAN (*går op og ned*). Vent, vent, vent!

GREGOR FRA NAZIANZ. Herre, denne ene mands ord er ikke nok –

KEJSER JULIAN. Ti!

(*til Eunapios.*) Kendte du nogen af disse tempelskændere?

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Jeg ikke, herre; men disse borgere kendte flere af dem.

KEJSER JULIAN. Tag vagt med eder. Grib så mange af de skyldige, som I kan få fat på. Kast dem i fængsel. De fangne skal navngive de øvrige; og når jeg har dem alle i min magt –

GREGOR FRA NAZIANZ. Hvad da, herre?

KEJSER JULIAN. Det vil bøddelen kunne sige dig. Både du og borgerne i Cæsareæ skal erfare, hvad I har at vente, dersom I med galilæisk stivsind holder fast ved eders forehavende.

(*Kejseren går i heftig vrede ud til venstre; Eunapios og hans vidner fjerner sig med vagten; den øvrige forsamling skilles ad.*)

(*Et torv i Antiokia. I forgrunden til højre munder en gade ud på torvet; til venstre i baggrunden ser man ind i et trangt og bugtet stræde.*)

(*En stor menneskemængde opfylder torvet. Sælgere råber med kramvarer. På flere steder er borgerne stimlet sammen i ivrigt talende klynger.*)

EN BORGER. Men, du gode himmelens Gud, hvad tid skede denne ulykke.

EN ANDEN BORGER. Imorges, siger jeg; ganske tidligt imorges.

FARVEREN FOKION (*som er kommen gående fra gaden til højre*). Kære mand, finder du det passende at kalde dette en ulykke? Jeg kalder det en forbrydelse, og det, til og med, en højt fræk forbrydelse.

DEN ANDEN BORGER. Ja, ja; det er ganske sandt; det var højt frækt gjort.

FARVEREN FOKION. Tænke sig til – ja, er det ikke overfaldet i Venus-templet I taler om? Jo. Tænke sig til,

siger jeg, på en tid, da kejseren selv er i staden –! Og så at vælge en dag som denne, – en dag –

EN TREDJE BORGER (*nærmer sig de talende*). Hør, sig mig, gode fremmede, hvad er det egentlig –?

FARVEREN FOKION. Jeg siger, en dag som denne, da vor ophøjede hersker selv vil forrette ved Apollon-festen.

DEN TREDJE BORGER. Ja, visst, det véd jeg; men hvorfor fængsler man disse kristne?

FARVEREN FOKION. Hvad? Fængsler man dem? Er man virkelig kommen dem på spor?

(*høje skrig høres.*) Hyss; hvad er det? Ja, ved guderne, tror jeg ikke, man har dem!

(*En gammel kvinde, forstyrret og med udslåt hår, baner sig vej gennem menneskemassen; hun er omringet af andre kvinder, som forgæves søger at holde hende tilbage.*)

DEN GAMLE KVINDE. Hold ikke på mig! Han er min eneste; han er min alderdoms barn! Slip *mip*; slip mig! Kan da ingen sige mig, hvor jeg skal finde kejseren?

FARVEREN FOKION. Hvad vil du kejseren, gamle moder?

DEN GAMLE KVINDE. Jeg vil have min søn igen. Hjælp mig! Min søn! Hilarion! O, tænk, de tog ham fra mig! De brød ind i huset til os, – og så tog de ham!

EN AF BORGERNE (*til Fokion*). Hvem er denne kvinde?

FARVEREN FOKION. Hvad? Kender du ikke enken Publia, – salmesyngersken?

BORGEREN. Ah, ja, ja, ja!

KVINDEN PUBLIA. Hilarion! Mit barn! Hvad vil de gøre med ham? Ah, se, Fokion, – er du der? En Guds lykke, at jeg traf en kristen broder –

FARVEREN FOKION. Hyss, stille, stille; skrig ikke så; kejseren kommer.

KVINDEN PUBLIA. O, den ugudelige kejser! Vredens herre hjem søger os for hans synders skyld; hungersnød hærjer landene; jorden skælver under os!

(*En deling soldater kommer fra gaden til højre.*)

DELINGS-FØREREN. Til side; gør plads her!

KVINDEN PUBLIA. O, kom, gode Fokion; – hjælp mig for vort venskabs og vort broderskabs skyld –

FARVEREN FOKION. Er du gal, kvinde? Jeg kender dig ikke.

KVINDEN PUBLIA. Hvad? Kender du mig ikke? Er du ikke farveren Fokion? Er du ikke søn af –?

FARVEREN FOKION. Jeg er ikke søn af nogen. Gå fra mig, kvinde! Du er jo gal. Jeg kender dig ikke; jeg har aldrig set dig.

(*han skynder sig ind i trængselen.*)

EN UNDERFØRER (*med soldater fra højre*). Gør ryddigt her! (*Soldaterne trænger menneskemængden ind imod husvæggene. Den gamle Publia falder om i kvindernes arme til venstre. Alle stirrer forventningsfuldt henad gaden.*)

FARVEREN FOKION (*i klyngen bag vagtposterne til højre*). Ja, ved solens gud, kommer han ikke der, den velsignede herre!

EN SOLDAT. Træng ikke så på der bag!

FARVEREN FOKION. Kan I se ham? Den mand med det hvide bind om panden, det er kejseren.

EN BORGER. Den mand, som er ganske hvidklædt?

FARVEREN FOKION. Ja, ja, netop han.

BORGEREN. Men hvorfor er han hvidklædt?

FARVEREN FOKION. Rimeligvis for hedens skyld; – eller nej, bi lidt, jeg tænker, det er som offerprest, at han –

EN ANDEN BORGER. Vil da kejseren ofre selv?

FARVEREN FOKION. Ja, kejser Julian gør alting selv.

EN TREDJE BORGER. Han ser ikke så vældig ud som kejser Konstanzios.

FARVEREN FOKION.

Det synes jeg dog. Han er ikke så høj som den forrige kejser; men så er hans arme længere end hins. Og så har han et blik, – o, I venner –! Ja, nu kan I ikke se det; han slår øjet ærbart ned under gangen. Ja, ærbar er han, det må I tro. Kvinder ser han ikke til. Jeg tør sværge på, at siden hans hustrus død har han ikke ret mange gange –; jeg skal sige eder, han skriver hele natten. Derfor er også hans fingre ofte så sorte som en farvers; ja, ligesom mine. Jeg er også farver. I må tro, jeg kender kejseren bedre end de fleste. Jeg er barnefødt her i staden; men jeg har levet femten år i Konstantinopel indtil nu for ganske nylig –

EN BORGER. Skulde der være noget i det rygte, at kejseren tænker at bo her stadigt?

FARVEREN FOKION. Jeg kender kejserens hårskærer, og han siger det. Gid nu bare ikke disse skammelige optøjer måtte ægge ham altfor meget.

EN BORGER. Ak, ak, det skulde være harmeligt!

EN ANDEN BORGER. Blev kejseren her, så faldt der lidt af til os alle.

FARVEREN FOKION. Det havde også jeg stolet på; derfor flytted jeg over. Men nu får vi gøre vort bedste, venner; når kejseren kommer forbi, vil vi opløfte glade tilråb både til ham og til Apollon.

EN BORGER (*til en anden*). Hvad er det egentlig for en Apollon, som folk er begyndt at tale så meget om?

DEN ANDEN BORGER. Ej, det er jo presten i Korinth, – han, som vandede, hvad den hellige Paulus havde plantet.

DEN FØRSTE BORGER. Ja så; ja, nu synes jeg, jeg mindes det.

FARVEREN FOKION. Ej, ej, ej, det er ikke *den* Apollon; det er en ganske anden; det er sol-kongen, – den store lyrespillende Apollon.

DEN ANDEN BORGER. Ah så; *den* Apollon! Er *han* bedre?

FARVEREN FOKION. Ja, det skulde jeg mene. – Se, se, der kommer han. O, den højst velsignede herre!

(Kejser Julian, klædt som yppersteprest, kommer omgivet af offerprester og tempeltjenere. Hofmænd og lærde, hvoriblandt læreren Hekebolios, har sluttet sig til toget; ligeså borgerfolk. Foran kejseren går fløjtespillere og harpeslagere. Soldater og stadstjenere med lange stokke gør ryddigt foran og på siderne.)

MÆNGDEN PÅ TORVET (*klapper i hænderne*). Priset være kejseren! Lovet være Julian, helten og den lykkebringende!

FARVEREN FOKION. Hilset være Julian og sol-kongen! Leve Apollon!

BORGERNE (*i forgrunden til højre*). Kejser, kejser, bliv længe iblandt os!

(Kejser Julian giver et tegn med hånden; toget standser.)

KEJSER JULIAN. Borgere af Antiokia! Ikke véd jeg i hast at nævne den ting, der skulde kunne fryde mit hjerte mere, end disse eders opmuntrende tilråb. Og vel kan mit hjerte tiltrænge denne vederkvælgelse. Det var med åndens nedslagenhed, at jeg tiltrådte denne vandring, der skulde være en glædens og en opløftelsens gang. Ja, jeg vil ikke lægge skjul på det, jeg var imorges ikke langt fra at bringes ud af den sindets ligevægt, som det for en

visdomselsker er sømmeligst at bevare under alle tilskikkelser. Men skulde nogen nænne at gå i rette med mig herfor? Jeg giver enhver at betænke, hvilke formasteligheder man andetsteds pønser på og her allerede har sat i værk.

KVINDEN PUBLIA. Herre, herre!

FARVEREN FOKION. O, fromme og retsindige kejser, straf disse forvovne!

KVINDEN PUBLIA.

Herre, giv mig Hilarion igen!

FARVEREN FOKION. Alle gode borgere anråber om din yndest for staden.

KEJSER JULIAN. Søg at vinde gudernes yndest, da har I visselig min. Og er det ikke billigt, at Antiokia heri går foran? Er det ikke, som om sol-gudens øje med særligt velbehag hvilte på denne stad? Forhør eder hos vidt berejste mænd, og I skal erfare, i hvilket sorgeligt overmål det andetsteds er lykkedes vildfarelsen at lægge vore hellige steder øde. Hvad står tilbage? En levning hist og her; og intet af det bedste. Men hos eder, I borgere af Antiokia! O, mine øjne fyldtes med glædestårer, da jeg første gang så denne uforlignelige helligdom, Apollons eget hus, som man neppe skulde kunne tænke sig opført af menneskehænder. Står ikke den herliges billede derinde som før i ukrænket skønhed? Ikke en kant er afhakket eller smuldret på hans alter; ikke en revne er at se i de ranke bærende støtter. O, når jeg betænker dette, – når jeg føler bindet om min pande, – når jeg ser nedad denne klædning, der er mig dyrebare end purpurkåben, da fornemmer jeg gudens nærhed i en hellig isen. Se, se, lyset sitrer om os i herlighed! Føl, føl, luften er svanger med friske kranses duft! Skønne jord, lysets og livets hjem, glædens hjem, og lykkens og skønhedens hjem, – hvad du var, skal du vorde! – I sol-kongens favn! Mithra, Mithra! Fremad på vor sejrsgang!

(Toget sætter sig atter, under mængdens bifaldsråb, i bevægelse, men de forreste standser ved indgangen til det trange stræde, hvorigennem et andet tog kommer ned imod torvet.)

KEJSER JULIAN. Hvad hindrer os?

LÆREREN HEKEBOLIOS. Nådigste herre, der er noget på færde oppe i gaden.

SANG (*langt borte*). Saligt at lide, saligt at dødes; saligt bag trængslernes dal at opstå.

FARVEREN FOKION. Galilæerne, herre! Man har dem!

KVINDEN PUBLIA. Hilarion!

FARVEREN FOKION. Man har dem! Jeg hører lænkerne –

KEJSER JULIAN. Forbi dem –!

HARSKÆREREN EUNAPIOS (*ilsomt gennem mængden*). Det er lykkedes over al måde, herre!

KEJSER JULIAN. Hvem er de, disse skamløse?

HARSKÆREREN EUNAPIOS. Nogle af dem er borgere her af staden; men de fleste skal være flygtende landmænd fra Kappadokia.

KEJSER JULIAN.

Jeg vil ikke se dem. Fremad, har jeg befalet!

FANGERNES SANG (*nærmere*). Saligt, med henfarne blodvidner mødes, saligt, martyriets krans at få.

KEJSER JULIAN. De afsindige. Ikke så nær til mig! Vagt, vagt (*Bege tog er imidlertid stødt sammen i trængselen.*)

Apollontoget nødes til at gøre holdt, medens toget med fangerne, mænd i lænker, omgivne af soldater og ledsagede af en stor menneskemængde, skrider forbi.)

KVINDEN PUBLIA. Mit barn! Hilarion!

HILARION (*blandt fangerne*). Glød dig, min moder!

KEJSER JULIAN. arme forvildede! Når jeg hører vanvidet således tale ud af eder, da tviler jeg næsten på, at jeg har ret til at straffe eder.

EN ANDEN STEMME (*blandt fangerne*). Til side; tag ikke torne-kronen fra os.

KEJSER JULIAN. Nat og rædsel, – hvilken røst er det!

VAGTFØREREN. Herre, det var denne, som talte.
(*han støder frem en af fangerne, en ung mand, der holder en halvvoksen yngling ved hånden.*)

KEJSER JULIAN (*med et skrig*). Agathon!

FANGEN (*ser på ham og tier*).

KEJSER JULIAN. Agathon, Agathon! Svar mig; er du ikke Agathon?

FANGEN. Jo.

KEJSER JULIAN. Du imellem disse! Tal til mig!

AGATHON. Jeg kender dig ikke.

KEJSER JULIAN. Du kender mig ikke? Du véd ikke, hvem jeg er?

AGATHON. Jeg véd, at du er jordens herre; derfor kendes jeg ikke ved dig.

KEJSER JULIAN. Og barnet –? Er det din unge broder?
(*til vagtføreren.*) Denne mand må være uskyldig.

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Herre, denne mand er just lederen af det hele. Han har selv tilstået det; ja, han har endog rost sig af sin gerning.

KEJSER JULIAN. Så sælsomt kan da hunger og sygdom og ulykke forvilde et menneskes sind.
(*til fangerne.*) Sig blot med et ord, at I angrer, og der skal intet ondt tilføjes eder.

KVINDEN PUBLIA (*skriger*). Sig det ikke, Hilarion!

AGATHON. Vær stærk, kære broder!

KVINDEN PUBLIA. Gå, gå til det, som venter dig, min eneste!

KEJSER JULIAN. Hør og betæk jer, I andre –

AGATHON (*til fangerne*). Vælg mellem Kristus og kejseren!

FANGERNE. Lovet være Herren i det høje!

KEJSER JULIAN. Forfærdelig er Galilærens vildledende magt Dette må knækkes. Forbi dem, de vederstyggelige! De skygger for glæden; de mørkner dagen med sin rugende dødslængsel. – Fløjtespillere, – mænd, kvinder, – stem i! Sang, – sang til pris for liv og lys og lykke!

APOLLON-TOGET (*synger*).
Dejligt at køles af rosernes krans; dejligt at vugges i soldagens glans!

FANGETOGET.
Saligt at sænkes i blodfyldte grave; saligt at afdø mod himmelens have!

APOLLON-TOGET.
Dejligt at ånde i virakens flod.

FANGETOGET.
Saligt at kvæles i osende blod.

APOLLON-TOGET.
Nydelsens fyldte flømmende skåler rigt du, Apollon, din dyrker tilmåler.

FANGETOGET.
Fræsende brandsår og flåede ben heles af Én!

APOLLON-TOGET.
Dejligt at juble i solhåbs-gløden!

FANGETOGET.
Saligt at vândes i bloddåbsdøden!
(*Begge tog har under sangen passeret hinanden. Mængde på torvet ser til i dump stilhed.*)
(*Den hellige lund omkring Apollons tempel. Forhallen, båren af søjler, og hvortil en bred trappe fører op, ses mellem træerne i baggrunden til venstre.*)
(*En mængde mennesker løber forskrækkede og under høje klageråb omkring i lunden. Langt borte høres musikken fra festtoget.*)

KVINDER. Forbarmelse! Nu skalv jorden igen!

EN FLYGTENDE MAND. Hvilken rædsel! Tordenslag under fødderne –

EN ANDEN MAND. Var det virkelig så? Var det jorden, som skalv?

EN KVINDE. Følte du det ikke? Træet der svajede, så det suste i løvkronen.

MANGE STEMME. Hør, hør, hør!

NOGLE. Det er vogne inde på brostenene.

ANDRE. Det er trommer. Hør musikken –; kejseren kommer!
(*Apollon-toget ses kommende fra højre side gennem lunden og opstiller sig under spil af fløjter og harper i en halvkreds foran templet.*)

KEJSER JULIAN (*vendt imod templet, med oprakte hænder*). Jeg modtager varslet! – Så nær har jeg aldrig følt mig i forbund med de udødelige guder. Buesvingeren er iblandt os. Jorden drønner under hans hæl, således, som den drønnede fordem, da han i vrede trampede den trojanske strandbred. Men det er ikke imod os, at han retter det rynkede bryn. Det er imod hine ulykkelige, som hader ham og hans solskinnende rige. Ja, – så visst, som lykkens eller ulykkens fylde giver den rette målestok for gudernes yndest imod de dødelige, – så visst åbenbarer sig her forskellen imellem os og hine. Hvor er Galilæerne nu? Nogle under bøddelens hænder, andre flygtende i de trange stræder, askegrå af rædsel, med udspilte øjne, – et skrig mellem de halvåbne tænder –, og med håret rejsende sig i skræk eller afrevet i fortvivelse. Og hvor er vi? Her, i Dafnes friske lund, hvor dryaders duftende ånde køler vore tindinger, – her, foran den herliges herlige tempel, ombølget af lyrs og af fløjters klang, – her, i lys, i lykke, i tryghed, og med guden selv åbenbaret iblandt os. Hvor er Galilæernes gud? Hvor er Jøden, hin korsfæstede tømmermandssøn? Lad ham åbenbare sig. Han vogter sig nok! Og derfor sømmer det sig vel at fylde helligdommen. Der vil jeg med egne hænder forrette den tjeneste, som så langt fra tykkes mig ringe og upassende, at jeg tvert om sætter den over enhver anden.
(*Han går i spidsen for toget gennem folkemængden hen imod templet.*)

EN STEMME (*råber i trængselen*). Stands, ugudelige!

KEJSER JULIAN. En Galilæer iblandt os?

DEN SAMME STEMME. Ikke videre, gudsfornægter!

KEJSER JULIAN. Hvo er den mand, som taler?

ANDRE STEMME I HOBEN. En Galilæer-prest. En blind olding. Her står han.

ATTER ANDRE. Væk, væk med den skamløse!

(En gammel blind mand, i prestelig klædning, og støttet af to, ligeledes presteligt klædte, yngre mænd, stødes frem så han kommer til at stå nedenfor tempeltrappen og foran kejseren.)

KEJSER JULIAN. Ah, hvad må jeg se! Sig mig, gamle mand, er ikke du biskop Maris af Kalkedon?

DEN GAMLE MAND. Jo, jeg er denne vor kirkes uværdigste tjener.

KEJSER JULIAN. Den uværdigste kalder du dig; og jeg tror ikke, at du har så ganske uret. Hvis jeg ikke fejler, har du været en af dem, som ivrigst har sat splid imellem Galilæerne indbyrdes.

BISKOP MARIS. Jeg har gjort det, som tynger mig dybere ned i anger. Da du tog herredømmet, og dit sindelag rygtedes, da ompændtes mit hjerte af en usigelig angst. Alderdomssvækket, og blind, som jeg var, gav jeg ikke den tanke rum, at sætte mig op imod jordens mægtige herre. Ja, – Gud være mig nådig – jeg forlod den hjord, jeg var sat til at skærme, drog mig forsagt ud af alt det, som truende samlede sig om Herrens menighed, og søgte ly her i Syrien på min landgård –

KEJSER JULIAN. Se, se; yderst sælsomt! Og du, denne forsagte mand, som før har skattet kejserens yndest så højt, du træder nu frem for mig, som du nys har gjort, og kaster mig et forhånelsens tilråb lige i ansigtet!

BISKOP MARIS. Nu frygter jeg dig ikke længer; thi nu har Kristus helt og holdent mit hjerte. I kirkens trængselstid gik dens lys og herlighed op for mig. Alt det blod, du udgyder, – al den vold og uret, som du øver, skriger imod himlen, slår med væld tilbage, runger for mit døve øre og viser mig i min blindheds nat, hvad vej jeg har at gå.

KEJSER JULIAN. Drag hjem, gamle mand!

BISKOP MARIS. Ikke før du har lovet at afstå fra denne din djævelske fremfærd. Hvad tænker du på? Vil støvet rejse sig imod ånden? Vil jordens herre styrte himlens herre? Ser du da ikke, at vredens dag er over os for dine synders skyld? Kilderne udtørres, ligesom øjne, der har grædt sig læns. Skyerne, der skulde lade frugtbarhedens manna falde over os, drager vore hoveder forbi og udgyder sig ikke. Den jord, som har været forbandet siden dages morgen, den skælver og bæver under kejserens blodskyld!

KEJSER JULIAN. Hvad gunst venter du af din gud for denne overvættes nidkærhed, tåbelige olding? Håber du på, at din galilæiske mester, lig fordum, skal gøre et underværk og skænke dig dit syn igen?

BISKOP MARIS. Jeg har det syn, jeg ønsker; og jeg takker Herren, at han slukte mit legemlige øje, så jeg forskånes for at se den mand, der går i en grufuldere nat end jeg.

KEJSER JULIAN. Plads for mig!

BISKOP MARIS. Hvorhen?

KEJSER JULIAN. I sol-kongens hus.

BISKOP MARIS. Du går ikke. Jeg forbyder dig det i den enestes navn!

KEJSER JULIAN. Vanvittige gubbe! – Væk med ham!

BISKOP MARIS. Ja, læg hånd på mig! Men hvo der vover det, hans hånd skal visne. Vredens Gud skal åbenbare sig i sin væld –

KEJSER JULIAN. Din gud er ingen vældig gud. Jeg skal vise dig, at kejseren er stærkere end han –

BISKOP MARIS. Fortabt! – Så lyser jeg da forbandelsen over dig, du kirkens frafaldne søn!

LÆREREN HEKEBOLIOS (*bleg*). Herre og kejser, lad ikke dette ske!

BISKOP MARIS (*med høj ro*). Forbandet være du, Julianos Apostata! Forbandet være du, kejser Julian! Gud Herren har udspyttet dig af sin mund! Forbandet være dine øjne og dine hænder! Forbandet være dit hoved og al din gerning! Ve, ve, ve over apostaten! Ve, ve, ve – – (*Et hult rullende drøn fornemmes. Tempels tag og søjler vakler og synes at styrte sammen under et tordnende brag, medens hele bygningen indhylles i en støvsky. Mængden udstoder et forfærdelsens skrig; mange flygter, andre falder til jorden. En stund er der åndeløs stilhed. Lidt efter lidt synker støvskyen, og man ser Apollons tempel i ruiner.*)

BISKOP MARIS (*hvis begge ledsagere er flygtede, står alene og siger dæmpet*): Gud talte.

KEJSER JULIAN (*bleg og med dæmpet ro*). Apollon talte. Hans tempel var besmittet; derfor knuste han det.

BISKOP MARIS. Og jeg siger dig, det var den Herre, som lagde Jerusalems tempel i grus.

KEJSER JULIAN. Hvis så er, da skal Galilæerens kirker stænges, og hans prester skal under svøbeslag piskes til at rejse dette tempel igen.

BISKOP MARIS. Prøv, afmægtige! Hvo mægted at rejse Jerusalems tempel, da Golgatas fyrste havde lyst forstyrrelsen over det?

KEJSER JULIAN. Jeg skal mægte det! Kejseren skal mægte det! Eders gud skal gøres til løgner. Sten på sten skal jeg opbygge hint Jerusalems tempel, i pragt og herlighed, som det var i Salomos dage.

BISKOP MARIS. Ikke sten skal det lykkes dig at føje til sten; thi det er forbandet af Herren.

KEJSER JULIAN. Vent, vent; du skal få se – ifald du kunde se – du, som står der forladt og hjælpeløs, famlende ud i natten uden at vide, hvorhen du skal flytte din fod.

BISKOP MARIS. For mig lyser det lyn, som engang skal slå dig og dine.

(Han famler sig ud. Kejser Julian står tilbage, omringet af en liden bleg og skrækslagen skare.)

TREDJE AKT

(I Antiokia. En åben søjlegang med billedstøtter og et vandspring foran. På venstre side, inde i søjlegangen, fører en trappe op til det kejserlige palats.)

(En skare hofmænd, lærere, digtere og talere, blandt dem livlægen Oribases og digteren Herakleos, er forsamlet, dels inde i søjlegangen, dels foran omkring vandspringet; de fleste af dem er klædte i forrevne kapper med filtret hår og skæg.)

DIGTEREN HERAKLEOS. Dette levnet holder jeg ikke længe ud. Stå op med solen, gå i koldt bad, løbe og fægte sig træt bagefter –

LIVLÆGEN ORIBASES. Det er dog alt tilhobe ret sundt.

DIGTEREN HERAKLEOS. Er det også sundt at æde havtang og rå fisk?

EN HOFMAND. Er det sundt at skulle sluge kødet i store stykker, ganske blodigt, som det kommer fra slagteren?

DIGTEREN HERAKLEOS. Kød har jeg ikke set meget af i den sidste uge. Det meste går til ofringerne. Jeg tror, at inden føje tid vil man kunne sige om de højst ærværdige guder, at de er de eneste kødædere i Antiokia.

LIVLÆGEN ORIBASES. Du er endnu den gamle spottefugl, o Herakleos!

DIGTEREN HERAKLEOS. Ej, hvad tænker du, ven? Det være langt fra mig at spotte kejserens vise forordninger. Velsignet være kejser Julian! Træder han ikke i de udødeliges fodspor? Thi, sig mig, synes der ikke at være indført en viss sparsomhed også i det guddommelige hushold?

EN HOFMAND. Ha-ha-ha; du har ikke så ganske uret.

DIGTEREN HERAKLEOS. Se blot til Kybele, denne fordum så overflødige gudinde, hvis billede kejseren nylig har genfundet i en askegrube –

EN ANDEN HOFMAND. Det var i en møgdyng –

DIGTEREN HERAKLEOS. Vel troligt; Kybele har jo med det frugtbarørende at skaffe. Men se blot til denne gudinde, siger jeg; – til trods for de hundrede bryster, flyder hun hverken af mælk eller honning.

(En kreds af leende tilhørere har samlet sig om ham. Mens han taler er kejser Julian kommen frem oppe på trappen i søjlegangen uden at bemærkes af dem, der står nedenfor. Han bærer en pjaltet kappe, sammenbunden med et reb; hår og skæg er uredt, fingrene tilsmudsede af blæk; i begge hænder, under armene og indstukne i bæltet holder han bunker af pergamentruller og papirer. Han standser og lytter til Herakleos med alle tegn på forbittelse.)

DIGTEREN HERAKLEOS (vedblivende). Ja, det lader virkelig til, at denne verdens amme er bleven gold. Man skulde næsten tro, hun var kommen ud over den alder, da kvinderne –

EN HOFMAND (som har fået øje på kejseren). Fy, fy, Herakleos, – skam dig dog!

KEJSER JULIAN (giver hofmanden et vink, at han skal tie).

DIGTEREN HERAKLEOS (fortsætter). Så lad hende fare. Men går det ikke ligeså med Ceres? Lægger hun ikke for dagen en højst sørgelig – jeg kunde næsten kalde det kejserlig – gærrighed? Ja, tro mig, havde vi lidt mere samkvem med det høje Olymp nuomstunder, vilde vi få mange lignende ting at høre. Jeg tør sværge på, at nektar og ambrosia tilmåles så knapt, som vel muligt. O Zeus, hvor må du ikke være bleven slunken! O, du skalkagtige Dionysos, hvor meget er der vel nu tilovers af dine lænders fylde? O, du lystne, let-rødmende Venus, – o, du alle ægtemænd nærgående Mars –!

KEJSER JULIAN (i fuld vrede). O, du højst uforskammede Herakleos! O, du lumpne, galdespyende giftmund –

DIGTEREN HERAKLEOS. Ah, min nådige kejser!

KEJSER JULIAN. O, du frække forhåner af alle ophøjede ting! Så det skulde altså times mig, – det, at måtte høre din kvækkende tunge i den samme stund jeg træder fra min bogsal ud i den friske morgenluft!

(han kommer nærmere.) Véd du, hvad jeg her holder under min venstre arm? Nej, det véd du ikke. Det er et stridsskrift imod dig, du bespottelige og gækkelige Herakleos!

DIGTEREN HERAKLEOS. Hvad, min kejser, – imod mig?

KEJSER JULIAN. Ja, et stridsskrift imod dig. Et stridsskrift, som jeg i denne nat har forfattet i vrede. Eller måtte jeg måske ikke optændes til vrede over din højst usømmelige opførsel igår? Hvad var det, du tillod dig i læresalen i mit og mange andre alvorlige mænds påhør? Måtte vi ikke flere timer i rad døje hine skammelige fabler om guderne, som du gav til bedste? Hvor turde du komme frem med slige opdigtelser? Var det ikke løgn alt tilhobe fra først til sidst?

DIGTEREN HERAKLEOS. Ak, min kejser, hvis du kalder *det* at lyve, så har både Ovid og Lukian løjet.

KEJSER JULIAN. Hvad andet? O, jeg kan ikke udsige, hvilken harme der betog mig, da jeg fornam, hvor din ublu tale bar hen. «Menneske, lad intet overraske dig», således fristedes jeg til med komedieskriveren at udbryde, da jeg hørte dig, lig en ragget bondekøter, fremgø – ikke taknemmelighedsråb, men nogle urimelige ammestue-fortællinger, der til og med var tåbeligt affattede. Thi disse vers var slette, Herakleos; – jeg har vist det her i skriftet. Ja, hvilken lyst følte jeg ikke til at rejse mig fra mit sæde og gå bort, da jeg så dig fremføre både Dionysos og hin store udødelige, efter hvem du er opkaldt, ligesom på et theater. Men når jeg betvang mig og blev siddende, så kan jeg forsikre dig, at det skede mindre af hensyn til digteren end til skuespillerne – om jeg tør kalde dem så. Dog skede det mest af hensyn til mig selv. Thi måtte jeg ikke nære frygt for, at det skulde se ud, som om jeg flygtede lig en opskræmt due? Se, derfor lod jeg mig ikke mærke med noget, men foreholdt mig i stilhed hint vers af Homer:

«Bær det, mit hjerte, en stakket tid; tungere ting har du udholdt. Tål, som før, at en galen hund håner de evige guder». Ja, vi får vel døje dette og mere. Tiden er ikke bedre end som så. Vis mig den lykkelige, hvem det blev forundt at bevare sine øjne og ører ubesmittede i denne jernalder!

LIVLÆGEN ORIBASES. Jeg beder dig, min høje herre, at du ikke forivrer dig? Lad det være dig en trøst, at vi alle hørte med uvilje på denne mands tåbeligheder.

KEJSER JULIAN. Det er ingenlunde sandt! Jeg mærkede på de flestes ansigter noget ganske andet end uvilje, hver gang denne skamløse gøgler fremplaprede sine utérligheder og derhos så sig om i kredsen med et fedt smil, ret som om han havde gjort noget, der var at rose sig af.

DIGTEREN HERAKLEOS. Ak, min kejser, jeg er højt ulykkelig –

KEJSER JULIAN. Ja, det må du vel være; thi det er i sandhed ikke småting, dette. Eller har måske ikke fortællingerne om guderne en stor hensigt og et vigtigt mål? Er ikke disse fortællinger blevne til i det øjemed at føre menneskeånden ad en både behagelig og let vej opad til de løndomsfulde boliger, hvor den højeste gud hersker, – og derved gøre sjælene dygtige til at forenes med ham? Hvad ellers? Er det ikke af denne grund, at de gamle digtere opfandt deslige fortællinger, og er det ikke derfor, at både Platon og andre gentog dem, eller vel endog forøged deres tal? Jeg siger eder, at udenfor dette øjemærke er hine fortællinger kun til nytte for børn og barbarer, – ja, knapt nok det. Men var det da børn og barbarer, du havde for dig igår? Hvorfra henter du den dristighed at tale til mig, som om jeg var et barn? Mener du, at du er bleven en vismand og har fåt ret til vismandens frispog, fordi du har iført dig en forreven kappe og taget tiggerstaven i hånd?

EN HOFMAND. O, hvor sandt sagt, min kejser! Nej, nej, der hører visselig mere til.

KEJSER JULIAN. Så? Gør det virkelig? Og hvad da? Kanske det, at lade håret gro og aldrig at rense sine negler? O, du hykleriske Kleon! Men jeg kender eder alle tilhobe. Her i skriftet har jeg givet eder et navn, som –; nu skal I få høre –

(Han blader i papirbunkerne. I det samme kommer taleren Libanios, rigt klædt og med en hovmodig mine, ind fra højre.)

LIVLÆGEN ORIBASES *(dæmpet)*. Ah, hvilket held at du kom, højt hædrede Libanios!

KEJSER JULIAN *(fremdeles bladende)*.

Hvor står det dog –?

TALEREN LIBANIOS *(til Oribases)*. Hvad held mener du, ven?

LIVLÆGEN ORIBASES. Kejseren er i stor vrede; dit komme vil formilde ham.

KEJSER JULIAN. Ah, se her har jeg det – *(fortrædelig)*. Hvad vil det menneske?

LIVLÆGEN ORIBASES. Herre, det er –

KEJSER JULIAN. Godt, godt, godt! Nu skal I få høre, om jeg kender eder eller ikke. Der gives iblandt de ulykkelige Galilæere et antal rasende, som kalder sig bodfærdige. Disse kaster vrage på alt jordisk gods, men kræver dog store gaver af alle de tåbelige, der hylder dem lig hellige og næsten tilbedelsesværdige. Se, disse folk ligner I, på

det nær, at jeg intet skænker eder. Thi jeg er ikke så tåbelig som hine. Ja, ja, hvis jeg ikke var fast i det stykke, så vilde I snart overløbe hoffet med eders uforkammethed. Eller gør I det ikke allerede? Er der ikke mange iblandt eder, som vilde komme igen, selv om jeg jog dem bort? O, mine kære venner, hvad skal dette føre til? Er I visdomselskere? Er I efterfølgere af Diogenes, hvis klædning og lader I har taget på? I sandhed, man ser eder ikke nær så ofte i læresalene som hos min skatmester. O, hvor er dog ikke visdommen bleven en jammerlig og foragtelig ting for eders skyld! O, I hyklere og højest uvidende talere! O, I – – men hvad vil dog den fede mand hist henne?

LIVLÆGEN ORIBASES. Herre, det er stadsforstanderen –

KEJSER JULIAN. Stadsforstanderen får vente. De sager, her handles om, går foran alle ringere ting. Eller hvad? Denne mand har en så utålmodig mine. Er det da så vigtigt –?

TALEREN LIBANIOS. Ingenlunde, herre; jeg kan komme igen en anden dag.

(han vil gå.)

LIVLÆGEN ORIBASES. Herre, kender du ikke denne udmærkede mand igen? Det er veltalenhedslæreren Libanios.

KEJSER JULIAN. Hvad? Libanios? Umuligt, Libanios – den uforlignelige Libanios – skulde være her? Hvor er det tænkeligt?

TALEREN LIBANIOS. Jeg trode kejseren vidste, at borgerne i Antiokia havde valgt mig til formand for stadsforstanderne.

KEJSER JULIAN. Sikkerlig vidste jeg det. Men da jeg holdt mit indtog i staden og forstanderne kom mig imøde for at hilse mig med en tale, da så jeg mig forgæves om efter Libanios. Libanios var ikke iblandt dem.

TALEREN LIBANIOS. Kejseren havde ikke ytret noget ønske om at høre Libanios tale ved den lejlighed.

KEJSER JULIAN. Taleren Libanios burde vide, hvad kejseren ønsker i så måde.

TALEREN LIBANIOS. Libanios vidste ikke, hvad tid og adskillelse kunde have virket. Libanios fandt det derfor sømmeligst at stille sig blandt mængden. Der stod han på et visselig ikke ubemærkeligt sted; men det behagede ikke kejseren at lade sine øjne falde på ham.

KEJSER JULIAN. Jeg trode dog, at du dagen efter modtog mit brev –?

TALEREN LIBANIOS. Priskos, din nye ven, bragte mig det.

KEJSER JULIAN. Og ikke des mindre – eller måske derfor – holdt du dig borte –?

TALEREN LIBANIOS. Hovedpine og vigtige sysler –

KEJSER JULIAN. Ak, Libanios, for dum gjorde du dig ikke så kostbar.

TALEREN LIBANIOS. Jeg kommer, når man indbyder mig. Skulde jeg være påtrængende? Skulde jeg gå den af kejseren højt hædrede Maximos i vejen?

KEJSER JULIAN. Maximos viser sig aldrig ved hoffet.

TALEREN LIBANIOS. Rimeligt nok. Maximos holder selv hof. Kejseren har jo indrømmet ham et helt palats.

KEJSER JULIAN. O, min Libanios, har jeg ikke indrømmet dig mit hjerte? Hvor kan du da misunde Maximos hans palats?

TALEREN LIBANIOS. Jeg misunder ingen. Jeg misunder ikke engang mine medbrødre Themisteos og Mamertinos, skønt du har vist dem så store prøver på din yndest. Ej heller misunder jeg Hekebolios, hvis ejendomme du har forøget med så anselige gaver. Ja, jeg er endog glad ved, at jeg er den eneste, hvem du intet har skænket. Thi jeg fatter vel grunden til denne undtagelse. Du har villet, at dit kejserriges stæder skal have overflod på alt, og fornemmelig på veltalenhed, vel vidende, at dette er den udmærkelse, som skiller os fra barbarerne. Nu har du frygtet for, at jeg – ligesom visse andre – skulde blive lunken i min kunst, hvis du skænkte mig rigdom. Kejseren har derfor foretrukket at lade sin ungdomslærer forblive fattig, på det at han kunde knyttes desto fastere til sin håndtering. Det er på denne vis jeg udtyder en adfærd, som har forundret nogle, hvis navne jeg helst fortier. Det er for statens hæders og velskyld, at du ikke har givet mig noget. Du vil, at jeg skal mangle rigdom, for at jeg kan have overflod på veltalenhed.

KEJSER JULIAN. Og jeg, min Libanios, har også fattet grunden til, at min ungdomslærer har ladet mig blive her i Antiokia i flere måneder uden at fremstille sig. Libanios har rimeligvis ment, at de tjenester, som hans fordums lærling kan have ydet guderne og staten eller videnskaben, ikke var store nok til med rette at fortjene lovprisning af den mand, der kaldes veltalenhedslærernes konge. Libanios har sagtens ment, at ringere talere egnede sig bedst for så middelmådige ting. End videre har vel Libanios undladt alt dette af omsorg for mit sinds ligevægt. Ja, du har visselig frygtet for at se kejseren beruset af overmod, ravende, lig den, der i tørstighed har drukket med altfor stort begær af en løvkranset vinskål, dersom du ødslede på ham noget af den kunst, som alle Grækere beundrer hos dig, og derved i visse måder hævdede ham til gudernes højde ved at udgyde for ham et så kostbart offer.

TALEREN LIBANIOS. Ak, min kejser, ifald jeg kunde tro, at min tale rummede en sådan magt –

KEJSER JULIAN. Og det skulde du ikke kunne tro, du uforlignelige ven? O, gå fra mig, jeg er vred på dig, Libanios! Men det er elskerens vrede imod den han elsker.

TALEREN LIBANIOS. Er det virkelig så? O, min kronede broder, lad mig da sige dig, at siden din hidkomst er ingen dag gåt til ende, uden at jeg har forbandet den standhaftighed, som ikke tillod mig at gøre det første skridt. Mine venner lod – ikke uden et visst skin af ret – give tilkende, at du skulde have foretaget denne lange rejse nærmest for at se mig og høre mig tale. Men Julian selv lod ikke høre fra sig. Hvad skulde jeg så gøre? Skulde jeg smigre den kejser, hvem jeg elskede som menneske?

KEJSER JULIAN (*omfavner og kysser ham*). Min Libanios?

TALEREN LIBANIOS (*kysser kejser Julian igen*). Min ven og broder!

LIVLÆGEN ORIBASES. Hvor hædrende for begge!

HOFMÆND OG LÆRERE (*klapper i hænderne*). Hvor skønt! Hvor ophøjet!

KEJSER JULIAN. O, Libanios, du slemme ven, – hvor kunde du bære over dit hjerte at forholde mig dette glædelige øjeblik i så lang en tid? I de uger og måneder jeg ventede på dig, var mit åsyn indhyllet i et skytisk mørke.

TALEREN LIBANIOS. Ak, du var dog bedre stillet end jeg; thi du havde dog nogen, med hvem du kunde tale om din fraværende ven.

KEJSER JULIAN. Sig ikke så. Jeg havde kun de stakkels forelskedes trøst; den nemlig, bedrøvet at gentage dit navn og udråbe: Libanios, Libanios!

TALEREN LIBANIOS. Ah, mens du talte så til den tomme luft, talte jeg til mit kammers fire vægge. De fleste af døgnets timer tilbragte jeg i sengen og udmaled mig, hvem der nu var hos dig, – snart denne, snart hin. Fordum var det anderledes, sagde jeg til mig selv, – da var det mig, som havde Julians øre.

KEJSER JULIAN. Og imidlertid lod du mig sygne hen af længsel. Se på mig. Er jeg ikke bleven et århundrede ældre?

TALEREN LIBANIOS. O, er da ikke jeg undergået en lige så stor forandring? Du kendte mig jo ikke igen.

KEJSER JULIAN. Dette møde har for os begge været et bad, hvoraf vi opstiger helbredede. (*de omfavner og kysser hinanden på ny.*) Og nu, min inderlig kære, nu siger du mig, hvad der idag har drevet dig hid; thi jeg kan ikke tvile på, at du kommer i et særligt ærende.

TALEREN LIBANIOS. Min længsel fraregnet – er det så. Gid en anden var udsendt i mit sted! Men den hædersplads, hvortil borgernes tillid har kaldt mig, gør mig det til pligt at bære det ene som det andet.

KEJSER JULIAN. Tal, min Libanios, og sig, hvori jeg kan tjene dig.

TALEREN LIBANIOS. Lad mig da begynde med at sige dig, at denne stads indvånere er nedsunkne i sorg, fordi du har taget din nåde fra dem.

KEJSER JULIAN. Hm –!

TALEREN LIBANIOS. Og denne sorg har været parret med angst og uro siden Alexandros, den nye statholder, tiltrådte sit embede.

KEJSER JULIAN. Aha; så!

TALEREN LIBANIOS. Denne ophøjelse af en sådan mand kom os visselig uventet. Alexandros har hidtil kun forvaltet ringe embeder, og det på en måde, som ikke kunde forhverve ham borgernes agt eller kærlighed.

KEJSER JULIAN. Jeg véd det godt, Libanios!

TALEREN LIBANIOS. Alexandros er voldsom i al sin færd, og retfærdigheden gælder ikke stort i hans øjne –

KEJSER JULIAN. Jeg véd det; jeg véd det altsammen.

Alexandros er en rå mand uden sæder og uden veltalenhed. Alexandros har ingenlunde fortjent en så stor ophøjelse. Men du kan sige Antiokias borgere, at de har fortjent Alexandros. Ja, de havde, om muligt, fortjent en endnu værre hersker, de gærrige og ulærvillige mennesker.

TALEREN LIBANIOS. Det er altså, hvad vi frygtede; det er en straf –

KEJSER JULIAN. Hør mig, Libanios! Hvorledes kom jeg hid? Med fortrøstning til denne stads indbyggere. Antiokia,

som sol-kongen særligt har kåret til sit sæde, skulde hjælpe mig at gøre god igen al den uret og utaknemmelighed, som så længe har været øvet imod de udødelige. Men hvorledes har I mødt mig? Nogle med trods, andre med lunkenhed. Hvad må jeg ikke opleve her? Driver ikke hin Kappadokier, Gregor fra Nazianz, endnu omkring i staden og ophidser de uvidende Galilæere med sine forvovne taler? Er der ikke opstået en digter iblandt dem – en viss Apollinaris – som øger deres vildfarelser lige til afsind med sine vilde sange? Og hvad må jeg ikke erfare andetsteds fra? Har man ikke i Cæsaræa gjort alvor af sin trusel! Brudt Fortunas tempel ned! O, skam og skændsel! Hvor var gudindens dyrkere imens? Mon de forhindrede det? Nej, de lod det roligt ske, Libanios, skønt de burde have ofret livet for at forsvare helligdommen. Men vent, vent! Galilæerne i Cæsaræa skal bøde med sit blod og hele staden skal gå op i ildsluer, så snart jeg får tiden nogenlunde til min rådighed.

TALEREN LIBANIOS. Herre og ven, – hvis du vilde tillade mig –

KEJSER JULIAN. Tillad mig først. Ja, sig selv, om jeg bør tåle dette? Sig om min nidkærhed kan bære over med deslige forhånelser imod de guddommelige, der stiller sig skjærmende bag mig og over mig? Men hvad skal jeg gribe til? Har jeg ikke i lange nætter skrevet imod disse usalige vildfarelser, – skrevet, Libanios, således at mine øjne er bleven røde og mine fingre sorte af blæk? Og hvad mener du, det har frugtet? Spot har jeg fåt til tak, ikke alene af de vildfarende selv, men endog af dem, der siger, at de deler mine meninger. Ja, og som topmål på alle disse harmeligheder må jeg idag opleve at se dig her som talsmand for nogle borgere, der fører klage over Alexandros, om hvem det dog må siges, at han gør sit bedste for at holde Galilæerne tomme.

TALEREN LIBANIOS. O, min ophøjede ven, – at han det gør, er netop vor grund til klage.

KEJSER JULIAN. Hvad må jeg høre af dig!

TALEREN LIBANIOS. Det er ikke med min gode vilje, at jeg går stadens ærende. I forsamlingen lagde jeg borgerne på hjerte, at til dette hverv måtte de vælge byens mest udmærkede mand, derved givende tilkende, at jeg ikke ønskede at kåres. Til trods for dette fingerpeg faldt valget dog på mig, som visselig ikke –

KEJSER JULIAN. Godt, godt, godt! Men at jeg af din mund, o Libanios, må høre –!

TALEREN LIBANIOS. Jeg beder min kronede broder betænke, at jeg taler i stadens navn. Hvad mig selv angår, da skatter jeg de udødelige guder så højt som nogen. Hvad vilde veltalenhedens kunst være uden de fortællinger, som digterne i de fremfarne tider efterlod os? Er ikke disse fortællinger at ligne ved et kosteligt bergværk, hvoraf en dannet taler kan smede sig både våben og prydelser, når han forstår at nytte metallet med skønsomhed? Ja, hvor vilde ikke visdommens regler falde flade og usmagelige, når de skulde udtrykkes uden billeder og lignelser, hentede fra det overjordiske? Men sig, o ven, – kan du håbe at finde denne synsmåde hos hoben, besynderligen i en tidsalder som vor? Jeg forsikrer dig, i Antiokia står det i al fald

ikke så vel til. Borgerne her – både Galilæerne og de bedre oplyste – har i de senere år levet med hinanden uden at agte synderligt på deslige ting. Der gives knapt nogen husstand i staden, hvor der ikke hersker forskellige meninger om det guddommelige. Men dette har, indtil for kort tid siden, ikke forstyrret det gode forhold. Nu er det blevet anderledes. Man er begyndt at drøfte lære imod lære. Der er kommen splid imellem de nærmeste slægtninge. Ja, nylig har en borger, hvis navn jeg nødig vil nævne, gjort sin søn arveløs, fordi det unge menneske sagde sig løs fra Galilæernes samfund. Handel og vandel lider under alt dette, dobbelt føleligt nu, da dyrtid hersker og hungersnød står for døren.

KEJSER JULIAN. Nok, nok, – mere end nok, Libanios! I klager over dyrtid. Men sig mig, om overdådigheden nogensinde har blomstret mere end nu? Står skuepladsen nogen dag tom, når det rygtes, at en ny løve er kommen fra Afrika? Da der i forrige uge var tale om for dyrtidens skyld at udvise af staden alle dagdrivere og lediggængere, krævede så ikke borgerne med høje råb, at der skulde gøres en undtagelse med fægterne og danserinderne; thi dem mente man ikke at kunne være foruden! Ak, vel må guderne slå hånden af eder i vrede over eders dårlighed! Der er visdomslærere nok i denne stad; men hvor er visdommen? Hvorfor træder så få i mit fodspor? Hvorfor blir man stående ved Sokrates? Hvorfor går man ikke et lidet stykke videre og følger Diogenes eller – om jeg så tør sige – mig, da vi dog fører eder til lykken? Thi er ikke lykken formålet for al visdomslære? Og hvad er lykken andet end det, at være i overensstemmelse med sig selv? Kræver ørnen guldfjære? Ønsker løven sig klør af sølv? Eller eftertragter granattræet at bære frugter af funkende stene? Jeg siger eder, at intet menneske har ret til at nyde, forinden han har vist sig hærdet nok til at bære nydelsens savn. Ja, han tør end ikke berøre nydelsen med sin fingerspids, før han er i stand til at træde den under fødder. Ah, sandelig, der er langt frem. Men jeg vil lægge al min kraft på dette. For disse tings skyld vil jeg opgive andre, som også er vigtige. Perserkongen har – ængstet ved min nærmelse – gjort mig fredstilbud. Dem tænker jeg at gå ind på for at få frie hænder til at oplyse og forbedre eder, I ulærvillige! Hvad det øvrige angår, da blir det som det er. Alexandros skal I beholde. Se til at komme ud af det med ham. Dog, min Libanios, vil jeg ikke det skal hede, at jeg har ladet dig gå fra mig i unåde –

TALEREN LIBANIOS. Ah, min kejser –

KEJSER JULIAN. Du talte med en viss bitterhed om, at jeg havde skænket Themisteos og Mamertinos meget. Men fratog jeg dem ikke også noget? Fratog jeg dem ikke min daglige omgang? Dig agter jeg at skænke noget mere end hine.

TALEREN LIBANIOS. Ak, hvad siger du, min ophøjede broder!

KEJSER JULIAN. Jeg agter ikke at skænke dig guld eller sølv. Så tåbelig var jeg kun i den første tid, indtil jeg så, hvorledes man stimled sammen om mig, lig tørstige høstfolk om en kilde, alle puffende og stødende hverandre, alle fremrækkende den hule hånd for at få

den fyldt først og få den fyldt højest til randen. Jeg er bleven klogere siden. Navnlig tror jeg det må siges, at visdommens gudinde ikke har unddraget mig sin bistand ved de handlinger, jeg har foretaget til denne stads bedste.

TALEREN LIBANIOS. Visselig, visselig!

KEJSER JULIAN. Derfor overdrager jeg dig, o min Libanios, at forfatte en lovtale over mig.

TALEREN LIBANIOS. Ah, hvilken hæder –!

KEJSER JULIAN. Du skal affatte den med særligt øjemærke på de velgerninger, hvorfor Antiokias borgere skylder mig taknemmelighed, Jeg håber du vil affatte den således, at den blir både taleren og genstanden værdig. Dette hverv, min Libanios, være min gave til dig. Jeg véd ikke noget bedre at skænke en mand som dig.

TALEREN LIBANIOS. O, min kronede ven, hvilken overvættes nåde.

KEJSER JULIAN. Og nu vil vi gå til fægtesalen. Derpå, mine venner, vandrer vi gennem gaderne for at give disse opblåste indfødte et gavnligt forbillede på tarvelighed i klædedragt og nøjsomhed i sæder.

LIVLÆGEN ORIBASES. Gennem gaderne, herre? Ak, i denne middagskede –

EN HOFMAND. O, herre, hav mig undskyldt, men jeg føler mig højest upasselig –

DIGTEREN HERAKLEOS. Jeg også, nådigste herre! Hele denne morgenstund har jeg kæmpet med en kvalme i maven –

KEJSER JULIAN. Så tag et brækmiddel ind, og se til at kaste eders uvidenhed op med det samme. O, Diogenes, – hvilke efterfølgere har du ikke! De skammer sig ved at bære din kappe på åben gåde. *han går i vrede bort gennem søjlegangen.*

(En ringe gade udkanten af staden. I husrækken til venstre ligger en liden kirke.)

(En stor mængde veklagende kristne er forsamlede.

Salmedigteren Apollinaris og læreren Kyrillos er iblandt dem.

Kvinder med børn på armene udstøder høje jammerråb. Gregor fra Nazianz går igennem gaden.)

KVINDER *(løber til og holder ham fast ved hans klædning)*. Ak, Gregor, Gregor, – tal til os! Trøst os i denne vånede.

GREGOR FRA NAZIANZ. Kun én kan trøste her. Hold fast ved ham. Hold eder tæt ind til Herren og hyrden.

EN KVINDE. O, véd du det, du Guds mand, – kejseren har befået, at alle vore hellige skrifter skal opbrændes!

GREGOR FRA NAZIANZ. Jeg har hørt det; men jeg kan ikke tro på slig dårskab.

SALMEDIGTEREN APOLLINARIS. Det er sandhed.

Alexandros, den nye statholder, har udsikkert soldater, som gennemsøger vore brødres huse. Selv kvinder og børn piskes tilblods, hvis de står i mistanke for at holde bøger skjult.

LÆREREN KYRILLOS. Kejserens bud gælder ikke Antiokia alene, – ikke Syrien alene; det gælder riget og den hele jord. Hver skreven tøddel, som handler om Kristus, skal udslættes af tilværelsen og af de troendes minde.

SALMEDIGTEREN APOLLINARIS. O, I mødre, græd over eder selv og over eders børn! Den tid vil komme, da I skal kives med dem, I nu bærer på eders arme, om hvad der rettelig stod i det tabte Guds-ord. Den tid vil komme,

da eders børnebørn skal spotte over eder og ikke vide, hvo og hvad Kristus var. Den tid vil komme, da det skal være udsløttet af hjerterne, at verdens frelser engang led og døde. Den sidste troende skal gå blind i sin grav, og fra den stund skal Golgata være bortvejret af jorden, ligervis som det sted, hvor Edens have lå. Ve, ve over den nye Pilatus! Han nøjes ikke, som hin, med at døde frelserens legeme. Han myrder ordet og læren!

KVINDERNE *(afriver sit hår og sønderflænger sine klæder)*. Ve, ve, ve!

GREGOR FRA NAZIANZ. Og jeg siger eder, vær trøstige! Gud dør ikke. Det er ikke fra Julian, at faren kommer. Faren har været der, længe før ham, i vore hjerters svaghed og splidagtighed.

LÆREREN KYRILLOS. O, Gregor, hvor tør du kræve, at vi skal blive standhaftige midt under disse rædsler? – Brødre og søstre, – véd I, hvad der er hændt i Arethusa? De vantroende har mishandlet Markos, den gamle biskop, slæbt ham efter håret gennem gaderne, kastet ham i kloakerne, trukket ham besudlet og blødende op igen, oversmurt ham med honning og hejset ham op i et træ, udsat for stik af hvepser og giftfluer.

GREGOR FRA NAZIANZ. Og har da ikke Guds kraft just herligt åbenbaret sig i Markos? Hvad var Markos tilforn? En mand af tvilsom tro. Ja, da urolighederne brød ud i Arethusa, flygted han endog af staden. Men se, – neppe havde han i sit skjul erfaret, at de rasende mennesker hævnede biskoppens flugt på skydløse brødre, førend han frivillig vendte tilbage. Og hvorledes bar han ikke de pinsler, som forfærdede hans bødler selv således, at de, for at kunne trække sig med et slags ære tilbage, tilbød at slippe ham imod at betale en yderst ringe sum? Var ikke hans svar: nej, – og nej, og atter nej? Gud Herren var hos ham. Han hverken døde eller gav efter. Hans ansigt viste hverken forfærdelse eller utålmodighed. I træet, hvor han hang, priste han sig lykkelig, fordi han var løftet nogle trin nærmere imod himlen, mens de andre, som han sagde, kravlede om på den flade jord.

LÆREREN KYRILLOS. Der må være sket et under med denne standhaftige olding. Havde du, ligesom jeg, hørt skrigene fra fængslet den dag i sommer, da Hilarion og de andre pintes –! De ligned ingen andre skrig, – ufrivilligt, brølende, blandende sig med hvislende lyd, hver gang jernet, hvidglødende, grov sig ind i det flæede kød.

SALMEDIGTEREN APOLLINARIS. O, Kyrillos, glemmer du sangen, som løste skrigene af? Sang ikke Hilarion i døden? Sang ikke hin heltmodige kappadokiske dreng, indtil han udgav sin ånd under pinernes hænder? Sang ikke Agathon, dette barns broder, indtil en afmagt betog ham og han vågned op i vanvid? Sandelig siger jeg eder, så længe sangen runger over vor nød, så længe skal ikke Satan sejre!

GREGOR FRA NAZIANZ. Vær trøstige. Elsk hverandre og lid for hverandre, således som Serapion i Doristora nylig led for sine brødre, der han for deres skyld lod sig hudflette og kaste levende i smelteovnen. Se, se, – har ikke Herrens hævnende hånd allerede knyttet sig imod

de ugudelige. Eller har I ikke fornummet budskabet fra Heliopolis under Libanon?

SALMEDIGTEREN APOLLINARIS. Jeg véd det. Midt under Afrodite-festens utérligheder brød hedningerne ind i vore hellige søstres hus, krænkede kvinderne, myrdede dem under pinsler, som ikke kan udsiges –

KVINDERNE. Ve, ve!

SALMEDIGTEREN APOLLINARIS. – ja, der var nogle af de elendige, som åbnede et af blodvidnernes legemer, rev indvoldene ud og åd leveren rå!

KVINDERNE. Ve, ve, ve!

GREGOR FRA NAZIANZ. Vredens Gud krydrede måltidet. Hvorledes er det bekommet dem? Rejs til Heliopolis, og I kan få se hine mænd med forrådnelsens gift i alle årer, med øjnene og tænderne udfaldne, røvede mælets og forstandens brug. Rædsel har slået staden. Mange hedninger har omvendt sig siden hin nat. Derfor frygter jeg heller ikke dette uheldsvangre dyr, som har rejst sig imod kirken; jeg frygter ikke denne Helvedes kronede lejesvend, som pønser på at fuldbyrde arvefiendens værk. Lad ham falde over os med ild, med sværd, med vilde dyr på skuepladsen! Ja, skulde hans vanvid end drive ham videre, end sket er til denne dag, – hvad gør så det til sagen? Imod alt dette er der en lægedom og en vej til sejr!

KVINDERNE. Kristus, Kristus!

ANDRE STEMME. Der er han! Der kommer han!

NOGLE. Hvem?

ANDRE. Kejseren! Morderen! Gudsfjenden!

GREGOR FRA NAZIANZ. Stille! Lad ham drage forbi i taushed! *En afdeling af de kejserlige hustrupper kommer gennem gaden. Derefter følger kejser Julian, ledsaget af hofmænd og visdomsvenner, alle omgivne af vagt. En anden afdeling palats-soldater, anførte af hovedsmanden Fromentinos, slutter toget.*

EN KVINDE (*sagte til de andre*). Se, se, han har hyllet sig i pjalter, som en betler.

EN ANDEN KVINDE. Han må være fra sig selv.

EN TREDJE KVINDE. Gud har allerede slået ham.

EN FJERDE KVINDE. Gem eders børn ved brystet. Lad ikke deres øjne se rædselen.

KEJSER JULIAN. Ej, ej, er ikke dette alt tilhobe Galilæere? Hvad gør I her i solskinet, på åben *gåde*, I mørkets yngel?

GREGOR FRA NAZIANZ. Du har stængt vore kirker; derfor står vi udenfor og priser Herren vor Gud.

KEJSER JULIAN. Se, det er dig, Gregor? Ja, du driver jo endnu om her. Men vogt dig; længe tåler jeg det ikke.

GREGOR FRA NAZIANZ. Jeg søger ikke bloddøden; ja, jeg ønsker den ikke engang; men tilskikkes den mig, så sætter jeg min ære i at dø for Kristus.

KEJSER JULIAN. Eders talemåder trætter mig. Jeg vil ikke se eder her. Hvorfor holder I jer ikke i eders stinkende huler? Gå hjem, siger jeg!

EN KVINDE. O, kejser, hvor er vore hjem?

EN ANDEN KVINDE. Hvor er vore huse? Hedningerne har plyndret dem og jaget os ud.

STEMMER I HOBEN. Dine soldater har taget vor ejendom fra os!

ANDRE STEMME. O, kejser, kejser, hvorfor har du taget vor ejendom?

KEJSER JULIAN. Det spørger I om? Jeg skal sige jer det, I uvidende mennesker! Har man taget eders ejendom fra eder, så er det sket af omsorg for eders sjæles vel. Har ikke Galilæeren sagt, at I ikke skal eje sølv eller guld? Har ikke eders mester lovet eder, at I engang skal opfare til himmels? Burde I da ikke takke mig, fordi jeg gør eder farten så let som muligt?

VISDOMSVENNERNE. O, uforligneligt sagt!

SALMEDIGTEREN APOLLINARIS. Herre, du har frataget os det, som er mere end sølv og guld. Du har frataget os Guds eget ord. Du har frataget os vore hellige skrifter.

KEJSER JULIAN. Jeg kender dig nok, du huløjede salmesanger! Du er jo Apollinaris? Og jeg mener, at om jeg tager eders urimelige bøger fra eder, så vil du snart være mand for at digte noget ligeså urimeligt ihob. Men jeg siger dig, at du er en ussel bogskriver og versemager! Ved Apollon, ingen ret Græker vilde tage dine vers i sin mund. Det skrift, du nylig har sendt mig, og som du har været fræk nok til at kalde «Sandheden», det kan jeg lade dig vide, at jeg har læst, forstået og fordømt.

SALMEDIGTEREN APOLLINARIS. Det er muligt, at du har læst det; men du har ikke forstået det; thi havde du forstået, så havde du ikke fordømt.

KEJSER JULIAN. Ha-ha; det modskrift, jeg har i arbejde, skal vise, at jeg har forstået. – Men hvad angår hine bøger, hvis tab I nu hyler og jamrer over, så kan jeg sige jer, at I om føje tid skal komme til at agte dem ringere, såsom det vil vise sig, at hin Jesus af Nazareth har været en løgner og bedrager.

KVINDERNE. Ve os; ve os!

LÆREREN KYRILLOS (*træder frem af hoben*). Kejser, – hvad sagde du der?

KEJSER JULIAN. Har ikke den korsfæstede Jøde forkyndt, at Jerusalems tempel skal ligge i grus til dages ende?

LÆREREN KYRILLOS. Så vil ske!

KEJSER JULIAN. O, I dårer! I denne stund står krigsoversten Jovian med to tusend arbejdere i Jerusalem og rejser templet i al dets herlighed. Vent, vent, I stivnakkede tvilere, – I skal erfare, hvem der er mægtigst, kejseren eller Galilæeren.

LÆREREN KYRILLOS. Herre, det skal du til din rædsel selv erfare. Jeg taug, indtil du bespottede den hellige og kaldte ham en løgner; men nu vil jeg sige dig, at ikke et fnug mægter du imod den korsfæstede!

KEJSER JULIAN (*tvinger sig*). Hvo er du, og hvad heder du?

LÆREREN KYRILLOS (*nærmere*). Det skal du høre! Først og fremst heder jeg en kristen, og det er et såre hæderfuldt navn; thi det skal ingensinde udslettes af jorden. Dernæst bærer jeg også navnet Kyrillos, og under det navn er jeg kendt mellem brødre og søstre. Men bevarer jeg det første navn uplettet, da høster jeg et evigt liv til løn.

KEJSER JULIAN. Du tager fejl, Kyrillos! Du véd, jeg kender noget til de løndomsfulde ting i eders lære. Tro mig, – han, du sætter din lid til, er ikke en sådan, som du forestiller dig. Han er selv død, og virkelig død, på den tid da Romeren Pontius Pilatus var statholder i Jødeland.

LÆREREN KYRILLOS. Jeg tager ikke fejl. Det er dig selv, kejser, der fejler i dette. Det er dig, som har givet afkald på Kristus i det øjeblik, han skænkede dig herredømmet over jorden. Derfor forkynnder jeg dig i hans navn, at han snart vil fratage dig både herredømmet og livet, og da skal du for sent erkende, hvor stærk han er, han, som du i din blindhed foragter. Ja, ligesom du har forglemt hans velgerninger, således skal han ikke give sin kærlighed råderum, idet han rejser sig for at straffe dig. Du har omstyrtet hans altere, – han skal nedstyrte dig af dit kejsersæde. Du har fundet din glæde i at træde hans lov under fødder, den samme lov, som du selv engang forkyndte for de troende. På samme vis skal Herren træde dig under sin hæl. Dit legeme skal vejres bort i de vilde vinde, og din sjæl skal fare did ned, hvor der er større pinsler, end dem, du kan udtænke for mig og mine!

(Kvinderne flokker sig under gråd og veklage om Kyrillos.)

KEJSER JULIAN. Jeg vilde gerne skånet dig, Kyrillos! Guderne er mine vidner, at jeg ikke hader dig for din tros skyld. Men du har forhånet min kejserlige magt og myndighed, og det må jeg straffe.
(til hovedsmanden for vagten.) Fromentinos, før denne mand i fængsel, og lad bøddelen Tyfon give ham så mange svøbeslag, som nødvendigt, for at få ham til at udsige, at kejseren og ikke Galilæeren har al væld på jorden.

GREGOR FRA NAZIANZ. Vær stærk, min broder Kyrillos!

LÆREREN KYRILLOS *(med oprakte hænder)*. Jeg salige, som får lide til Herrens ære!

(Soldaterne griber ham og slæber ham ud.)

KVINDERNE *(i gråd og klage)*. Ve os! Ve, ve over fornægteren!

KEJSER JULIAN. Driv dem fra hinanden, disse rasende! Lad dem udjages af staden som oprørere. Jeg tåler ikke længere denne trods og vederstyggelighed!
(Vagten driver den jamrende mængde ind i sidegaderne. Kun kejseren og hans følge bliver tilbage. Da bemærker man, liggende foran kirkedøren, og hidtil skjult, en mand i sønderrevne klæder og med aske strød på sit hoved.)

EN SOLDAT *(støder til ham med lanseskæftet)*. Op, op; pak dig!

MANDEN *(ser op)*. Træd under fødder dette sløve salt, som er vraget af Herrens hånd!

KEJSER JULIAN. O, evige guder, – Hekebolios –!

HOFMÆNDENE. Ah, i sandhed, – Hekebolios!

LÆREREN HEKEBOLIOS. Jeg heder ikke så mere! Jeg er navnløs. Jeg har svigtet den dåb, som gav mig navn!

KEJSER JULIAN. Rejs dig, ven! Dit sind er sygt –

LÆREREN HEKEBOLIOS. Judas's broder er pestbefængt. Vig fra mig –

KEJSER JULIAN. O, du vankelmodige mand –

LÆREREN HEKEBOLIOS. Vig fra mig, frister! Tag dine tretti sølvpenge igen! Står der ikke skrevet: du skal forlade hustru og børn for Herrens skyld? Og jeg –? For hustrus og børns skyld har jeg forrådt Herren, min Gud! Ve, ve, ve!

(han kaster sig igen ned på sit ansigt.)

KEJSER JULIAN. Slig vanvids ild tænder disse skrifter over jorden. Og jeg skulde ikke brænde dem? Vent! Inden et år er omme, skal Jødetemplet stå rejst igen på Zions berg, – lyse med sit guldtags pragt over landene og

vidne: løgner, løgner, løgner!

(han går ilsomt derfra, fulgt af visdomsvennerne.)

(Landevej udenfor staden. Til venstre ved vejkanten står Kybeles billedstøtte mellem afhugne træstubber. Et stykke derfra, imod venstre, er en kilde med en stenkumme. Det er henimod solnedgang.)

(På et trin ved fodstykket af gudindens billede sidder en gammel prest med en tildækket kurv på skødet, Omkring stenkummen en flok mænd og kvinder, der henter vand. Kommende og gående ses fra og til på vejen. Fra venstre kommer farveren Fokion, slet klædt, med en stor bylt på hovedet. Han møder hårskæderen Eunapios, der kommer fra staden.)

FARVEREN FOKION. Ej, se, – min ven Eunapios i fuld hofklædning!

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Tvi dig, at du spotter en fattig mand.

FARVEREN FOKION. Kalder du det spot? Jeg mente, det var den højeste ære.

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Du må så sige. Det er bleven en ære nu at gå i pjalter, besynderligen hvis de har ligget bra længe i en rendesten.

FARVEREN FOKION. Hvorledes tror du alt dette vil ende?

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Det bryr jeg mig ikke om at tænke på. Jeg véd, hvorledes det er endt med mig, og det er nok.

FARVEREN FOKION. Er du ikke længere i kejserens tjeneste?

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Hvad skulde kejser Julian med en hårskærer? Lar han sit hår klippe? Eller lar han skæget studse, tror du? Han kæmmer det ikke engang. Men hvorledes går det med dig? Du ser heller ikke videre lykkelig ud.

FARVEREN FOKION. Ak, Eunapios, purpurfarvernes tid er forbi.

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Ja, rigtig; nu farves kun kristenrygge. Men hvad er det du slæber på?

FARVEREN FOKION. Et knippe pilebark. Jeg skal farve narrekapper til visdomsvennerne.

(En deling soldater kommer fra højre og stiller sig op ved Kybeles støtte.)

FARVEREN FOKION *(til en af mændene ved vandkummen)*. Hvad betyder dette?

MANDEN. Stenbilledet skal fores igen.

FARVEREN FOKION. Vil kejseren ofre her iaften?

EN ANDEN MAND. Ofrer han ikke både morgen og aften, – snart hist, snart her?

EN KVINDE. Det er en ulykke for fattigfolk, at den nye kejser holder så meget af guderne.

EN ANDEN KVINDE. Ej, Dione, sig dog ikke så. Skal vi ikke allesammen holde af guderne?

DEN FØRSTE KVINDE. Jo, det kan være; men det er nu en ulykke alligevel –

EN AF MÆNDENE *(peger ud til højre)*. Vil I se, – der kommer han.

(Kejser Julian kommer i presteklædning og med offerkniv. Flere visdomslærere, tempelprester, tjenere og vagt omgiver ham. Efter dem følger en skare mennesker dels spottende, dels forbittrede.)

EN AF DE KOMMENDE. Der borte står gudinden. Nu skal I få se løjer.

EN ÆLDRE MAND. Kalder du det løjer? Hvor mange sultne munde kunde ikke mættes med det, som her går tilspilde?

KEJSER JULIAN (*går hen imod støtten*). O, dette syn! Det fylder mit hjerte med henrykkelse og mine øjne med vemodstårer. Ja, tilvisse må jeg græde, når jeg tænker på, at denne ærefrygtbydende gudindes billede – omstyrtet af ufromme og forvovne hænder – i så lang en tid har henligget ligesom i en forglemmelsens søvn, – og det, til og med, på et sted, som jeg væmmes ved at beskrive. (*Undertrykt latter blandt de nysgærrige.*)

KEJSER JULIAN (*vender sig barskt*). Men jeg føler ikke mindre henrykkelse, når jeg betænker, at det var *mig*, hvem det blev forundt at udfri den guddommelige moder af en så uværdig tilstand. Og skulde jeg ikke henrykkes ved denne tanke? – Man siger om mig, at jeg har vundet nogle slag imod barbarerne og priser mig herfor. Hvad mig angår, så sætter jeg større pris på, hvad jeg udretter til gudernes bedste; thi dem skylder vi alle vore evner og al vor omtanke.

(*til dem ved vandkummen*) For resten er det mig kært, at der dog gives nogle i denne halsstarrige stad, som ikke viser sig døve for mine opfordringer, men indfinder sig, således som sømmelig fromhed tilsiger, – og jeg tviler ikke på, at I har bragt anstændige offergaver med. (*går hen til den gamle prest.*) Hvad ser jeg der? En eneste olding! Hvor er dine tempelbrødre?

DEN GAMLE PREST. Herre, der er ingen af dem ilive uden jeg.

KEJSER JULIAN. Uddød. Landevejen lagt i upassende nærhed forbi helligdommen. Den ærværdige lund nedhugget. – Gamle mand, – hvor er offergaverne?

DEN GAMLE PREST (*peger på kurven*). Her, herre!

KEJSER JULIAN. Godt, godt. Men det øvrige?

DEN GAMLE PREST. Det er alt.

(*han åbner kurven.*)

KEJSER JULIAN. En gås! Så denne gås er alt?

DEN GAMLE PREST. Ja, herre!

KEJSER JULIAN. Og hvem var den fromme mand, der betænkte os med en så rundhåndet gave.

DEN GAMLE PREST. Jeg selv har bragt den med. O, herre, vredes ikke; jeg havde ikke flere end den ene. (*Latter og mumlen blandt de forsamlede.*)

DÆMPEDE STEMME. Det er nok. En gås er mere end nok.

KEJSER JULIAN. O, Antiokia, – du sætter min tålmodighed på en hård prøve!

EN MAND I FLOKKEN. Først brød, siden offergaver!

FARVEREN FOKION (*puffer ham i siden*). Godt sagt; godt sagt!

EN ANDEN MAND. Giv borgerne at spise; guderne får hjælpe sig som de kan.

EN TREDJE MAND. Vi havde det bedre her under Chi og Kappa!

KEJSER JULIAN. Ej, I frække skrålere! I med eders Chi og Kappa! I tror måske ikke jeg véd, hvem I mener med Chi og Kappa? Ho-ho, jeg véd det godt. Det er jo blevet et gængs ord iblandt jer. I mener Kristus og Konstanzius. Men hines herredømme er forbi, og jeg skal vel hitte på midler til at bøje den trods og den utaknemmelighed, som I viser både imod guderne og imod mig. I opholder eder over, at jeg yder guderne de

skyldige ofre. I spotter med, at jeg ifører mig en tarvelig klædning, og lader mit skæg gro uklippet. Ja, dette skæg er eder ret en torn i øjet! I kalder det, uden al ærbødighed, et bukkeskæg. Men jeg siger eder, I dårer, at det er et vismands-skæg. Ja, jeg skammer mig ikke ved at lade eder vide, at dette skæg huser utøj, ligervis som vidjekrattet huser vildt, – og dog bærer jeg dette mit forhånede skæg med større ære, end I eders glatragede hager!

HARSKÆREREN EUNAPIOS (*halvlydt*). Dårligt talt; højt urimeligt!

KEJSER JULIAN. Men tror I, jeg lader disse spotterier gå hen uden at svare? Nej, nej, I skal få andet at vide. Vent kun; I skal høre fra mig snarere end I tænker. Jeg udarbejder i denne tid et skrift, som heder «Skæghaderen». Og véd I, hvem dette skrift er rettet imod? Det er rettet imod eder, I Antiokias borgere, – ja, imod eder, hvem jeg i skriftet kalder «de uvidende hunde». Der skal I få mine grunde både for det ene og for det andet, som nu tykkes eder sælsomt i min adfærd.

HØVEDSMANDEN FROMENTINOS (*kommer fra højre*). Høje kejser, jeg har et glædeligt budskab at bringe. Kyrillos er allerede falden til føje –

KEJSER JULIAN. Ah, det tænkte jeg nok.

HØVEDSMANDEN FROMENTINOS. Tyfon gjorde også sine sager fortræffeligt. Fangen blev bunden nøgen ved håndledene så højt under taget, at hans tåspidser netop rørte jorden; derpå piskede Tyfon ham med en svøbe af okse-sener bagfra, således at slagene traf rundt om brystet.

KEJSER JULIAN. O, de lastefulde, som tvinger os til at bruge slige midler!

HØVEDSMANDEN FROMENTINOS. For ikke at røve ham livet måtte vi til slut løslade den hårdnakkede mand. Da var han en stund ganske stille og syntes at betænke sig; men pludselig begærte han dog at fremstilles for kejseren.

KEJSER JULIAN. Dette er mig såre kært. Og du bringer ham hid?

HØVEDSMANDEN FROMENTINOS. Ja, herre, – der kommer de med ham.

(*En deling soldater fører læreren Kyrillos mellem sig.*)

KEJSER JULIAN. Ah, min gode Kyrillos, – du er ikke fuldt så kæphøj som sidst, ser jeg.

LÆREREN KYRILLOS. Har du måske i et dyrs eller en fugls indvolde udfundet, hvad jeg har at sige dig?

KEJSER JULIAN. Nu, jeg tænker at jeg, uden varsler, tør tro, du er kommen til fornuft, at du afstår fra dine vildfarelser om Galilæerens magt, og at du nu erkender både kejseren og vore guder for at være større end han.

LÆREREN KYRILLOS. Bild dig ikke sligt ind. Dine guder er magtesløse; og holder du fast ved disse stenbilleder, som hverken kan se eller høre, så vil du snart være ligeså magtesløs som de.

KEJSER JULIAN. Kyrillos, – er dette, hvad du har at sige?

LÆREREN KYRILLOS. Nej; jeg kommer for at takke dig. Før skalv jeg for dig og dine pinsler. Men i kvalens stund vandt jeg åndens sejr over det forkrænkelige. Ja, kejser, da dine lejesvende tænkte, jeg hang i våde under fængselstaget, – da lå jeg, salig som et barn, i min frelsers arme; og da dine bøddler tyktes, at de flængte

strimler af mit legeme, da strøg Herren med sin lindrende hånd over sårene, tog tornekrone bort og påsatte mig livsens krone. Derfor takker jeg dig; thi intet menneske har vist mig en så stor velgerning som du. Og på det du ikke skal tro, jeg frygter dig herefter, så se –
(han slår sin kappe tilside, sønderriver sine sår og kaster stykker for kejserens fodder.) – se, se; – mæt dig med mit blod, som du tørster efter! Men om mig skal du vide, at jeg mætter mig af Jesus Kristus.
(Skrig af forfærdelse høres hlandt mængden.)

FLERE STEMME. Dette fører ulykke over os alle!

KEJSER JULIAN *(som er vegen tilbage)*. Hold denne vanvittige, at han ikke forgriber sig på os!
(Soldater omringer Kyrillos og slæber ham hen til vandkummen; samtidigt høres sang af kvinder udenfor til højre.)

KEJSER JULIAN. Se hist, Fromentinos, – hvad er det for et sælsomt optog –?

HOVEDSMANDEN FROMENTINOS. Nådigste kejser, det er salmesyngerskerne –

KEJSER JULIAN. Ah, hint forbund af rasende kvinder –

HOVEDSMANDEN FROMENTINOS. Statholderen Alexandros har frataget dem nogle skrifter, som de holder for hellige. Nu udvandrer de af staden for at græde på kristengravene.

KEJSER JULIAN *(med knyttede hænder)*. Trods; trods – både fra kvinder og mænd!
(Den gamle Publia og en stor skare kvinder kommer fremover landevejen.)

DEN GAMLE PUBLIA *(synger)*. Deres guder er marmor og sølv og guld. De skal smuldre i muld.

KVINDERNES KOR. I muld; i muld!

PUBLIA. De myrded vore brødre; de myrded vore sønner. Stig, sangens duer, med hævnens bønner!

KVINDERNES KOR. Hævnens bønner!

PUBLIA *(får øje på kejseren)*. Der står han! Ve over den ugudelige, som har brændt Herrens ord! Tror du, at du kan opbrænde Herrens ord? Jeg skal sige dig, hvor ordet brænder.
(hun griber en kniv fra en af offerpresterne, sønderskærer sit bryst og flænger i såret.) Her brænder ordet. Brænd du vore bøger. Ordet skal brænde i menneskers hjerter indtil den yderste dag!
(hun kaster kniven fra sig.)

KVINDERNE *(synger under stigende vildhed)*. Lad legemer myrdes; lad skrifter forgå. Ordet skal stå; – ordet skal stå!
(De tager Publia imellem sig og går videre udover landet.)

FOLK VED BRØNDEN. Ve os; Galilæernes gud er den stærkeste!

ANDRE STEMME. Hvad mægter alle vore guder imod denne ene?

ATTER ANDRE. Ingen ofring! Ingen dyrkelse! Det vil opirre den forfærdelige imod os.

KEJSER JULIAN. O, I dårer! I frygter for at opirre en, som længst er død, – en falsk forkynder; – ja, I skal selv få se. Han er en løgner, siger jeg! Giv blot tål en liden tid endnu. Hver dag, hver time kan jeg vente budskab fra Jerusalem –

KRIGSOVERSTEN JOVIAN *(i støvede klæder, kommer med nogle ledsagere ilsomt fra højre)*. Nådigste kejser, tilgiv din tjener søger dig her.

KEJSER JULIAN *(med et glædesskrig)*. Jovian! O, glade budskab –!

KRIGSOVERSTEN JOVIAN. Jeg kommer lige fra Jødeland. I palatset hørte jeg, du var her ude –

KEJSER JULIAN. O, I prisværdige guder, – så skal dog ikke den synkende sol gå ned over løgneren! Hvor vidt er vi? Tal, min Jovian!

KRIGSOVERSTEN JOVIAN *(med et blik på mængden)*. Herre, – skal jeg fortælle alt?

KEJSER JULIAN. Alt, alt, – fra først til sidst!

KRIGSOVERSTEN JOVIAN. Jeg kom til Jerusalem med bygmesterne og soldaterne og de to tusend arbejdere. Vi gik straks i værk med at rydde grunden. Vældige rester af mure stod endnu igen. De faldt for vore hakker og brækstænger, let, som om en usynlig magt hjalp os at udlette dem –

KEJSER JULIAN. Ser I; ser I vel!

KRIGSOVERSTEN JOVIAN. Medens dette stod på, blev umådelige kalkdynger slæbt sammen til den nye bygning. Da opstod ganske uventet en hvirvlende storm, som spredte kalken lig en sky ud over den ganske egn.

KEJSER JULIAN. Videre; videre!

KRIGSOVERSTEN JOVIAN. Samme nat rysted jorden gentagne gange.

STEMME I MÆNGDEN. Hører I? Jorden rysted.

KEJSER JULIAN. Videre, siger jeg!

KRIGSOVERSTEN JOVIAN. Vi lod dog ikke vort mod nedslå af dette sælsomme tilfælde. Men da vi var trængt dybere ned i grunden og havde fåt åbnet de underjordiske hvælvinger, og stenbryderne gik ind i dem for at arbejde ved fakkelskin –

KEJSER JULIAN. Jovian, – hvad så?

KRIGSOVERSTEN JOVIAN. Herre, da brød en forfærdelig, en uhyre ildstrøm ud af hulerne. Et tordnende drøn rysted hele staden. Hvælvingerne søndersprængtes, hundreder af arbejdere dræbtes dernede, og de få, som reddede sig, flygtede med sønderrevne lemmer.

HVISKENDE STEMME. Galilæernes gud!

KEJSER JULIAN. Kan jeg tro alt dette? Så du det?

KRIGSOVERSTEN JOVIAN. Jeg var selv tilstede. Vi begyndte påny. Herre, i overvær af mange tusender – forfærdede, knælende, jublende, bedende – gentog det samme vidunder sig to gange.

KEJSER JULIAN *(bleg og rystende)*. Og så –? Med et ord, – hvad har kejseren udrettet i Jerusalem?

KRIGSOVERSTEN JOVIAN. Kejseren har fuldbyrdet Galilæerens spådom.

KEJSER JULIAN. Fuldbyrdet –

KRIGSOVERSTEN JOVIAN. Ved dig blev det ord til fuld sandhed: ikke sten på sten skal lades tilbage.

MÆND OG KVINDER. Galilæeren har sejret over kejseren! Galilæeren er større end Julian!

KEJSER JULIAN *(til Kybeles prest)*. Du kan gå hjem, gamle mand! Og tag din gås med dig. Vi vil ikke foretage nogen ofring iaften.
(vender sig til mængden.) Jeg hørte nogle her sige, at

Galilæeren har sejret. Det kunde synes så; men jeg siger eder, det er en vildfarelse. I uvidende; I foragtelige dosmere, – I kan tro mig: det skal ikke vare længe, før bladet har vendt sig! Jeg skal –; jeg skal –! Ja, bi kun! Jeg forbereder mig allerede på et skrift imod Galilæeren. Det skal være i syv kapitler; og når hans tilhængere får *det* at læse, – og når derhos «Skæg-haderen» – – Tag mig under armen, Fromentinos! Denne modstand har trættet mig.

(*til vagten, idet han går forbi vandkummen.*) Giv Kyrillos fri!
(*Han går med sit følge tilbage til staden.*)

MÆNGDEN VED BRØNDEN (*råber efter ham under hånlatter.*)

Der går offer-slagteren! – Der går den raggede bjørn! – Der går abekatten med de lange arme!

(*Måneskinsnat. På Apollon-templets ruiner.*) Kejser Julian og mystikeren Maximos, begge i lange klæder, kommer frem mellem de omstyrtede søjler i baggrunden.)

MYSTIKEREN MAXIMOS. Hvor hen, min broder?

KEJSER JULIAN. Hvor der er ensomst.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Men her – i vederstyggeligheden? Midt imellem grusdynger –?

KEJSER JULIAN. Er ikke den hele verden en grusdyng?e?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Du har dog vist, at det sunkne kan genoprejses.

KEJSER JULIAN. Spottefugl! I Athen så jeg en skoflikker, som havde indrettet sig et lidet værksted i Theseus-templet. I Rom, hører jeg, er et hjørne af den juliske basilika gjort brugelig til bøffelstald. Kald også *det* at genoprejse!

MYSTIKEREN MAXIMOS.

Hvorfor ikke? Sker ikke alle ting stykkevis? Hvad er helheden andet, end den fulde sum af samtlige stykker?

KEJSER JULIAN. Dårlig visdom!

(*peger på det omstyrrede Apollon-billede.*) Se dette næseløse hoved. Se denne sønderknuste albue, – disse splintrede lænder. Er alle disse hæsigheders sum den hele fulde guddommelige fordums skønhed?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Hvoraf véd du, at hin fordums skønhed var skøn – i og for sig – undtagen i beskuerens forestilling?

KEJSER JULIAN.

Ak, Maximos, *der* er netop kernen. Hvad *er* i og for sig? Jeg véd intet at nævne efter denne dag.

(*han sparker til Apollon-hovedet.*) Har du nogen tid været mægtigere i dig selv? Sælsomt, Maximos, at der kan ligge styrke i vildfarelsen. Se til Galilæerne. Og se til mig fordum, da jeg holdt det for muligt at genoprejse den faldne skønheds-verden.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Ven, – hvis vildfarelsen er dig en fornødenhed, så gå tilbage til Galilæerne. De vil tage imod dig med åbne arme.

KEJSER JULIAN. Du véd godt, at dette er ugørligt. Kejser og Galilæer! Hvorledes forene det modsigende? Ja, denne Jesus Kristus er den største oprører, som nogen tid har levet. Hvad var Brutus, – hvad var Kassius imod *ham*? De myrded kun den ene Julius Cæsar; men *han* myrder Cæsar og Augustus overhovedet. Eller er der at tænke på forligelighed mellem Galilæeren og kejseren? Er der rum for de to tilhobe på jorden? Og han lever på

jorden, Maximos, – Galilæeren lever, siger jeg, så grundigt end både Jøder og Romere bildte sig ind, at de havde dødet ham; – han lever i menneskenes opsætsige sind; han lever i deres trods og hån imod al synlig magt. «Giv kejseren, hvad kejserens er, – og Gud, hvad Guds er!» – Aldrig har menneskemund udtalt et underfundigere ord end dette. Hvad ligger der bagved? Hvad og hvor meget tilkommer kejseren? Dette ord er som en stridsklubbe, der slår kronen af kejserens hoved.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Da vidste dog den store Konstantin at komme til rette med Galilæeren, – og din forgænger ligeså.

KEJSER JULIAN. Ja, den, der kunde være nøjsom, lig hine. Men kalder du *det* at styre jordens rige? Konstantin udvidet sit herredømmes grænser. Men drog han ikke grænserne snevert sammen om sin ånd og om sin vilje? I stiller den mand for højt, når I kalder ham den store. Min forgænger vil jeg ikke engang tale om, han var mere slave end kejser, og jeg kan ikke blive stående ved navnet. Nej, nej, der er ikke at tænke på forlig i disse ting. Og dog – at skulle give efter! O, Maximos, ovenpå disse nederlag kan jeg ikke vedblive at være kejser, – og jeg kan heller ikke give afkald på at være det. Maximos, du som kan tyde varsler, hvis gådefulde mening er dulgt for alle andre, – du, som kan læse i de evige stjerners bog, – kan du sige mig udgangen på denne strid?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Ja, min broder, jeg kan sige dig udgangen.

KEJSER JULIAN. Det kan du? Så sig den da! Hvo skal sejre, kejseren eller Galilæeren?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Både kejseren og Galilæeren skal gå under.

KEJSER JULIAN. Gå under –? Begge –?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Begge. Om i vore tider, eller om hundreder af år, det véd jeg ikke; men ske skal det, når den rette kommer.

KEJSER JULIAN. Og hvem er den rette?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Han, som skal opsluge både kejseren og Galilæeren.

KEJSER JULIAN.

Du løser gåden med en end mørkere gåde.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Hør mig, sandhedsven og broder! Jeg siger, de skal begge gå under – men ikke forgå. Går ikke barnet under i ynglingen, og ynglingen igen i manden? Men hverken barnet eller ynglingen forgår. O, du min elskede lærling, – har du glemt vore samtaler i Efesos om de tre riger?

KEJSER JULIAN. Ah, Maximos, der ligger år imellem. Tal!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Du véd, jeg har aldrig billiget, hvad du, som kejser, har foretaget dig. Du har villet skabe ynglingen om til barn igen. Kødets rige er opslugt af åndens rige. Men åndens rige er ikke det afsluttende, ligeså lidt som ynglingen er det. Du har villet hindre ynglingens vækst, – hindre ham fra at vordre mand. O, du dåre, som har draget sværdet imod det vordende, – imod det tredje rige, hvor den tvesidige skal herske!

KEJSER JULIAN. Og denne –?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Jødefolket har et navn for ham. De kalder ham Messias, og de venter på ham.

KEJSER JULIAN (*langt og tankefuldt*). Messias? – Hverken kejser eller forløser?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Begge i en og en i begge.

KEJSER JULIAN. Kejser-gud; – gude-kejser. Kejser i åndens rige – og gud i kødets.

MYSTIKEREN MAXIMOS. *Det* er det tredje rige, Julian!

KEJSER JULIAN. Ja, Maximos, *det* er det tredje rige.

MYSTIKEREN MAXIMOS. I *det* rige er den foreløbige oprørsord vorden sandhed.

KEJSER JULIAN. «Giv kejseren, hvad kejserens er, – og Gud, hvad Guds er.» Ja, ja, – da er kejseren i Gud, og Gud i kejseren. – Ah, drømme, drømme; – hvo bryder Galilæerens magt!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Hvori ligger Galilæerens magt?

KEJSER JULIAN. Jeg har forgæves grublet derover.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Der står skrevet etsteds: «du skal ikke have fremmede guder for mig».

KEJSER JULIAN. Ja – ja – ja!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Seeren fra Nazareth forkyndte ikke denne eller hin gud; han sagde: Gud er jeg; – jeg er Gud.

KEJSER JULIAN. Ja, dette udenfor –! Derfor er kejseren magtesløs. Det tredje rige? Messias? Ikke jøde-folkets, men ånds-rigets og verdens-rigets Messias –?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Gude-kejseren.

KEJSER JULIAN. Kejser-guden.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Logos i Pan – Pan i Logos.

KEJSER JULIAN. Maximos, – hvorledes vorder han?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Han vorder i den sig selv villende.

KEJSER JULIAN. Min elskede lærer, – jeg må forlade dig.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Hvor går du hen?

KEJSER JULIAN. Til staden. Perser-kongen har gjort mig fredstilbud, som jeg i overilelse gik ind på. Mine sendebud er alt undervejs. De skal indhentes og kaldes tilbage.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Du vil åbne krigen imod kong Saporess på ny?

KEJSER JULIAN. Jeg vil, hvad Kyros drømte om og hvad Alexander prøved –

MYSTIKEREN MAXIMOS. Julian!

KEJSER JULIAN. Jeg vil eje verden. – God nat, min Maximos!

(han vinker med hånden til afsked og går hurtigt bort. Maximos ser tankefuld efter ham.)

SALMESYNGERSKERNES KOR (*langt borte på martyr-gravene*).
Menneske-guder af sølv og guld, – I skal smuldre i muld!

FJERDE AKT

(Ved kejser-rigets østlige grænse. Vildt berglandskab. En dyb dalkløft skiller den høje forgrund fra de bagenfor liggende fjelde.)
(Kejser Julian, i krigsklæder, står tæt ude på en bergkant og ser ned i dybet. Lidt fra ham, til venstre, står hærføreren Nevita, den persiske fyrst Hormisdas, krigsoversten Jovian og flere andre befalingsmænd. Til højre, ved et råt opbygget stenalter, ligger spåmanden Numa og to andre etruskiske spåmænd, beskæftigede med at tage varsler af et offerdyrs indvolde. Længere mod forgrunden sidder mystikeren Maximos på en sten, omringet af visdomslærerne Priskos og Kytron samt af flere andre. Fra og til drager mindre afdelinger af letbevæbnede over højden fra venstre til højre.)

KEJSER JULIAN (peger nedad). Se, se, – legionerne bugter sig som en pantsret slange gennem kløften.

HÆRFØREREN NEVITA. De, lige under os, i fåreskindsvamsen, er Skyterne.

KEJSER JULIAN.

Hvilke skærende hyl –!

HÆRFØREREN NEVITA. Det er Skyternes vanlige sang, herre!

KEJSER JULIAN. Mere hyl end sang.

HÆRFØREREN NEVITA. Nu kommer Armenierne. Arsakes fører dem selv.

KEJSER JULIAN. De romerske legioner må allerede være ude på sletterne. Alle omboende folkeslag iler til og underkaster sig.

(han vender sig til krigsførerne.) På Eufrat ligger samlede de tolv hundrede skibe, som har alle vore forråd og fornødenheder inde. Jeg har nu fåt fuld visshed for, at flåden, gennem hin gamle kunstigt gravede rende, kan løbe op i Tigris. Hele hæren skal gå over på skibene. Derefter rykker vi fremad langs den østlige bred, så hurtigt, som modstrømmen tillader flåden at følge os. Sig mig, Hormisdas, hvad tro har du til disse forholdsregler?

FYRST HORMISDAS. Uovervindelige hærfører, jeg véd, at det skal forundes mig under din sejrige beskyttelse igen at betræde mit fædreland.

KEJSER JULIAN. Hvilken lettende følelse at være ude af hine trangbrystede borgeres samkvem! Med hvilken skræk i øjnene løb de ikke rundt om min vogn, da jeg forlod staden? «Kom snart tilbage, og vær os da nådigere end nu», skreg de. Jeg vender aldrig tilbage til Antiokia. Jeg vil ikke se denne utaknemmelige stad mere. Når jeg har sejret, lægger jeg hjemvejen over Tharses.
(går hen til spåmændene.) Numa, – hvilke varsler for vort tog læser du denne morgenstund?

SPÅMANDEN NUMA. Varslet fraråder dig i dette år at overskride dit riges grænser.

KEJSER JULIAN. Hm! Hvorledes tyder du dette varsel, Maximos?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Jeg tyder det således: varsel tilråder dig at underlægge dig alt det land, du drager igennem; da overskrider du ikke dit riges grænser.

KEJSER JULIAN. Således er det. Vi må give nøje agt på deslige underfulde tegn; thi der ligger som oftest en dobbelt mening i dem. Ja, det synes stundom, som om hemmelighedsfulde magter satte en glæde i at føre menneskene vild, især under store foretagender. Var der ikke også nogle, som vilde udtyde det til vor skade, at søjlegangen i Hierapolis styrted sammen og begrov et halvt hundrede soldater, just som vi drog gennem staden? Men jeg siger, at dette forkynder et dobbelt held. Thi først varsler det, at Perser-riiget skal styrte sammen, og dernæst bebuder det os de ulykkelige Galilæeres undergang. Thi hine soldater, som dræbtes, – hvem var det vel? Det var galilæiske strafsoldater, der kun højst ugerne gik i krigen og derfor af skæbnen tildeltet et på engang så brat og uhæderligt endeligt.

KRIGSOVERSTEN JOVIAN. Nådigste kejser, hist kommer en høvedsmand fra fortropperne.

HØVEDSMANDEN AMMIAN (kommer fra højre). Herre, du har befalet mig at melde, om noget sælsomt skulde hænde ved udrykningen.

KEJSER JULIAN. Nu ja! Er noget sådant hændt imorges?

HØVEDSMANDEN AMMIAN. Ja, herre, et dobbelt varsel.

KEJSER JULIAN. Ej, Ammian, – fortæl dog!

HØVEDSMANDEN AMMIAN. Først, herre, tildrog det sig, da vi var kommen et stykke forbi landsbyen Zaita, at en løve af uhyre legemsstørrelse brød ud af tykningen og gik lige løs på vore soldater, der dræbte den med mange pileskud.

KEJSER JULIAN. Ah!

VISDOMSLÆRERNE. Hvilket lykkeligt varsel!

FYRST HORMISDAS. Kong Saporess kalder sig landenes løve.

SPÅMANDEN NUMA (beskæftiget ved alteret). Vend om; vend om, kejser Julian!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Gå modigt frem, du sejrs-kårne!

KEJSER JULIAN. Vende om efter dette? Som løven hist foran Zaita, således skal landenes løve falde for vore pile. Eller har jeg ikke tidligere vidnesbyrd at støtte mig til, når jeg udtyder dette til vor fordel? Behøver jeg at minde så oplyste mænd om, at da kejser Maximian sejrede over Perser-kongen Narseus, da blev ligeledes en løve – og derhos et vældigt vildsvin – nedlagt foran de romerske rækker?
(til Ammian.) Men nu det andet –? Jeg syntes, du talte om to tegn.

HØVEDSMANDEN AMMIAN. Det andet er mere tvilsomt, herre! Din stridshest Babylonios blev, som du havde befalet, fuldt opsadlet ført frem for at vente dig ved nedstigningen hinsides berget. Men se, i det samme dreves en afdeling af de galilæiske strafsoldater forbi. Tungt belæssede, som de var, og ikke synderlig villige, gjordes det nødvendigt at bruge piskeslag imod dem. Ikke desto mindre oprakte de sine arme, ligesom i

glæde, og istemte en høj sang til ære for deres guddom. Over denne pludselige larm blev Babylonios sky, stejled i skræk, faldt bagover, og idet den vælted sig på jorden, overstænketes og tilsøledes det guldsmykkede ridetøj af vejens smuds.

SPÅMANDEN NUMA (*ved alteret*). Kejser Julian, – vend om, vend om!

KEJSER JULIAN. Dette har Galilæerne gjort af ondskab, – og dog har de derved imod sin vilje bragt tilveje et varsel, som jeg hilser med høj glæde. Ja, ligesom Babylonios faldt, således skal også Babylon falde, berøvet sine smykkepragt og herlighed.

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Hvilken visdom i udlægningen!

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Ved guderne, således er det!

DE ANDRE VISDOMSLÆRERE. Således, og ikke anderledes!

KEJSER JULIAN (*til Nevita*). Hæren skal vedblive at rykke frem. Dog vil jeg denne aften, for en end større sikkerheds skyld, anstille ofringer og se, hvad tegnene måtte bekræfte. Men hvad angår jer, I etruskiske gøglere, som jeg med så stor bekostning har ladet komme hid, da skal I vide, at jeg ikke længer tåler jer i lejren, hvor I kun bidrager til at gøre soldaterne modfaldne. Jeg siger, I forstår intet af det vanskelige håndværk, som I har påtaget eder. Hvilken frækhed! Hvilket overmål af forvovenhed! Bort med dem! Jeg vil ikke se dem tiere.

(*Nogle af livvagten driver spåmændene ud til venstre.*)

KEJSER JULIAN. Babylonios faldt. Løven lå under for mine soldater. Dog véd vi ikke derfor, hvilken usynlig hjælp vi tør stole på. Guderne, hvis væsen langt fra ikke er tilstrækkeligt udforsket, synes stundom, – hvis jeg så tør sige – at slumre eller overhovedet kun lidt at gribe ind i de menneskelige ting. Vi, mine kære venner, befinder os desværre i en sådan tid. Ja, vi har endog været vidne til, at visse guder har undladt at støtte velmente bestræbelser, sigtende til deres egen tarv og ære. Vi tør dog ikke dømme videre herom. Det kunde tænkes, at de udødelige, som styrer og opholder verden, til enkelte tider nedlægger sin magt i menneskelige hænder, – hvorved guderne visselig ikke i nogen måde forringes; thi det skyldes dog dem, at en så særligt beåndet – ifald han findes – har kunnet fremstå på jorden.

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. O, mageløse kejser, giver ikke dine egne gerninger vidnesbyrd om dette?

KEJSER JULIAN. Jeg véd ikke, o Priskos, om jeg tør værdsætte mine gerninger så højt. At Galilæerne tillægger Jøden Jesus fra Nazareth en sådan udvælgelse, vil jeg ikke tale om; thi disse mennesker tager fejl, – hvilket jeg udførligt skal vise i mit skrift imod dem. Men jeg vil nævne Prometheus i gamle dage, hvilken fortrinlige helt skaffede menneskene endog større goder, end de udødelige syntes at unde dem, – hvorfor han også måtte lide meget, både smerte og hånlige medfart, indtil han endelig optoges i gudernes samkvem, – det han i grunden den hele tid havde tilhørt. Og kan ikke det samme siges både om Herakles og om Akilleus, og endeligen om Makedonieren Alexander, med hvis gerninger nogle har

sammenlignet, dels hvad jeg har udført i Gallien, og dels og fornemmelig hvad jeg har for øje på dette tog?

HÆRFØREREN NEVITA. Min kejser, – bagtroppen er nu lige under os; – det var måske på tiden –

KEJSER JULIAN. Straks, Nevita! Dog vil jeg først meddele eder en sælsom drøm, som jeg havde denne nat. Jeg drømte, at jeg så for mine øjne et barn, som efterstræbtes af en rig mand, der ejede tallose hjorder, men som ringeagtede gudernes dyrkelse. Denne onde mand udryddede barnets samtlige slægtninge. Men over barnet selv ynkedes Zeus, og han holdt sin hånd over det. Derpå så jeg dette barn vokse op til yngling under Minervas og Apollons varetægt. End videre drømte jeg, at ynglingen faldt i søvn på en sten under åben himmel. Da steg Hermes ned på marken i en ung mands skikkelse og sagde: kom; jeg vil vise dig den vej, som fører til den øverste guds bolig! – Så ledte han ynglingen til foden af et såre stejlt berg. Der forlod han ham. Da brød ynglingen ud i gråd og klage og råbte med høj røst på Zeus. Se, da steg Minerva og solkongen, som hersker over jorden, ned i hans nærhed, løftede ham op til fjeldets tinde, pegte ud for ham og viste ham hele hans slægts arv. Men denne arv var jordens kreds fra hav til hav, og udenfor havet. Da forkyndte de ynglingen, at alt dette skulde tilhøre ham. Og tre formaninger gav de ham derhos: han skulde ikke sove, som hans slægtninge havde gjort; han skulde ikke lytte til hyklerses råd; og endelig skulde han ære som guder *dem*, der ligner guderne. Glem ikke, sagde de, idet de forlod ham, at du har en udødelig sjæl og at denne din sjæl er af guddommeligt udspring. Og følger du vore råd, skal du se vor fader og vorde en gud ligesom vi.

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Hvad er tegn og varsler at agte imod dette!

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Jeg tror ikke det er for meget sagt, når jeg forventer, at skæbne-gudinderne betænker sig to gange, ifald deres rådslagninger ikke skulde stemme med dine.

KEJSER JULIAN. Vi tør ikke med sikkerhed bygge på en sådan undtagelse. Men visselig vedbliver jeg at finde denne drøm påfaldende, skønt min broder Maximos ved sin taushed – imod al billig forventning – hverken synes at finde behag i drømmen eller i den ikklædning, jeg har givet den. – Dette får vi imidlertid at bære! (*han tager en papirrulle frem.*) Se her, Jovian; her har jeg tidligt denne morgenstund på mit leje optegnet, hvad jeg drømte. Tag dette, og lad det i talrige afskrifter oplæse for de forskellige dele af hæren. Jeg holder det for vigtigt på et så voveligt tog, at soldaterne, midt under alle farer og besværligheder, med tryghed lægger sin skæbne i førerens hænder, agtende ham for ufejlbar i de ting, som afgør krigens udfald.

KRIGSOVERSTEN JOVIAN. Jeg beder dig, min kejser, at fritage mig for dette.

KEJSER JULIAN. Hvad vil du dermed sige?

KRIGSOVERSTEN JOVIAN. At jeg ikke tør låne min hånd til noget, som er sandheden imod. – O, hør mig, min ophøjede kejser og herre! Giver der en eneste af dine soldater, som tviler på, at han er sikker i dine hænder?

Har du ikke på Galliens grænser, trods fiendtlig overmagt og vanskeligheder af forskellig slags, tilkæmpet dig større sejrvinger, end nogen anden hærfører i vore dage kan rose sig af?

KEJSER JULIAN. Ej, – se, se, hvilke nyheder!

KRIGSOVERSTEN JOVIAN. Alle véd, at lykken i vidunderligt mål har fulgt dig indtil denne tid. I lærdom står du over alle andre dødelige, og i veltalenhedens skønne kunst bærer du prisen mellem de ypperste.

KEJSER JULIAN. Og så –? Til trods for dette –?

KRIGSOVERSTEN JOVIAN. Til trods for dette, min kejser, er du kun et menneske. Men idet du meddeler hæren hin drøm, vil du udbrede den mening, at du er en gud, – og heri tør jeg ikke gøre mig til din hjælper.

KEJSER JULIAN. Hvad siger I, mine venner, til denne tale?

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Den er visselig lige så dristig som den vidner om ukyndighed.

KEJSER JULIAN. Det synes som om du, o sandhedskærlige Jovian, forglemmer, at hin kejser Antonin, med tilnavnet den fromme, i et særligt tempel på Roms torv har været dyrket som en udødelig gud. Ja, ikke han alene, men også hans hustru Faustina og andre kejsere både før og efter den tid.

KRIGSOVERSTEN JOVIAN. Jeg véd det, herre; – men vore forfædre var det ikke givet at vandre i sandhedens lys.

KEJSER JULIAN (*med et langt blik på ham*). Ah, Jovian! – Sig mig, – igår aftes, da jeg tog varsler for den kommende nat, da trådte du til og bragte mig et budskab, just som jeg med renselses-vand skylled blodet af mine hænder.

KRIGSOVERSTEN JOVIAN. Ja, min kejser!

KEJSER JULIAN. Ilfærdig, som jeg var, kom jeg til at stænke nogle vanddråber på din kappe. Da veg du hvast et skridt tilbage og rysted vandet af, som om kappen var bleven besudlet.

KRIGSOVERSTEN JOVIAN. Min kejser, – det undgik dig altså ikke?

KEJSER JULIAN. Var det din tanke, at det skulde undgå mig?

KRIGSOVERSTEN JOVIAN. Ja, herre; thi det var en sag imellem mig og den eneste sande Gud.

KEJSER JULIAN. Galilæer!

KRIGSOVERSTEN JOVIAN. Herre, du selv skikkede mig til Jerusalem, og jeg var vidne til alt, hvad *der* gik for sig. Meget har jeg grublet siden den tid; jeg har læst i de kristnes skrifter, har talt med mange af dem, – og nu er jeg kommen efter, at i denne lære ligger den guddommelige sandhed.

KEJSER JULIAN. Er det muligt! Er dette virkelig muligt? Således griber altså hint smitsomme vanvid om sig! Mine nærmeste omgivelser, – mine egne krigsførere falder fra mig –

KRIGSOVERSTEN JOVIAN. Stil mig forrest imod dine fiender, herre, – og du skal se, at jeg gladelig giver kejseren, hvad kejserens er.

KEJSER JULIAN. Hvor meget –?

KRIGSOVERSTEN JOVIAN. Liv og blod.

KEJSER JULIAN. Liv og blod er ikke nok. Den, som skal herske, må kunne herske over viljerne, over menneskenes sind. I dette er det, at hin Jesus af Nazareth står mig imod og gør mig magten stridig. Bild

dig ikke ind, at jeg vil straffe dig, Jovian! De, du tilhører, higer efter sligt, som efter en lykke. Og så kalder man eder blodvidner bagefter. Eller hvad? Har man ikke således ophøjet dem, jeg var nødt til at revse for deres genstridigheds skyld? Gå til fortroppen! Jeg vil nødigt se dig tiere. – O, dette bedrag imod mig, som I tilhyller med talemåder om en dobbelt pligt og et dobbelt rige! Dette skal vorde anderledes. Der gives andre konger end Perser-kongen, som skal få føle min fod på sin nakke. Til fortroppen, Jovian!

KRIGSOVERSTEN JOVIAN. Jeg skal gøre min skyldighed, herre!
(*han går ud til højre.*)

KEJSER JULIAN. Vi vil ikke, at denne morgenstund, der er oprunden under så mange lykke-forkyndende varsler, skal formørkes for os. Vi vil tage dette, og andet mere, med et jævnt sind. Min drøm skal *dog* kundgøres for hæren. Du, Kytron, og du, min Priskos, og I andre venner, vil sørge for at det sker på en værdig måde.

VISDOMSLÆRERNE. Med glæde, med usigelig glæde, herre!
(*de modtager papirrullen og går ud til højre.*)

KEJSER JULIAN. Jeg beder dig, o Hormisdas, ikke at tvile på min magt, om det end kunde synes, som om stridige viljer råded her. Gå; og du ligeså, Nevita, og alle I øvrige, hver til sit; – jeg kommer efter, når hæren er samlet ude på sletterne.
(*Alle, undtagen kejseren og Maximos, går ud til højre.*)

MYSTIKEREN MAXIMOS (*efter en stund, rejser sig fra stenen, hvor han har siddet, og går hen til kejseren*). Min syge broder!

KEJSER JULIAN. Mere såret end syg. Hjerten, som træffes af en skyttes pil, søger ind i tykningen, hvor ikke dyrene kan se den. Det var mig utåleligt at vise mig længere på Antiokias gader; – nu synes jeg ikke, jeg kan vise mig for hæren.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Ingen ser dig, ven; thi de famler i blindhed. Men du skal vorde en læge for deres øjne, og da skal de se dig i din herlighed.

KEJSER JULIAN (*stirrer ned i fjeldkloften*). Hvor dybt under os! Hvor svindende små bugter de sig ikke frem mellem krat og torner langs med den stenede strøm. Da vi stod foran denne snevring, da stævned førerne, alle som en, lige ind i det trange. Det var en times vej at korte, en smule møje at spare – på vandringen imod døden. Og flokkene fulgte dem så villigt. Ingen tanke på at lægge vejen ovenom; ingen længsel efter den fri luftning heroppe, som vider brystet ud og gør åndedraget rummeligt. Der går de, og går og går, og ser ikke, at de har trang himmel over sig – og véd ikke, at der gives højder, hvor den er større. – Er det ikke, Maximos, som om menneskene leved for at komme til at dø? Galilæerens ånd er i dette. Er det sandt, som der siges, at hans fader skabte verden, da foragter sønnen faderens værk. Og just for dette formastelige vanvid er det, at han prises så højt! Hvad var dog ikke Sokrates imod ham! Elskede ikke Sokrates nydelsen og lykken og skønheden? Og dog forsaged han. – Men hvilket bundløst svælg imellem dette – på den ene side ikke at begære, – og på den anden side at begære og dog forsage. O, denne tabte visdoms skat vilde jeg bringe menneskene tilbage. Lig Dionysos fordem, kom jeg

dem glad og ung imøde, med løv om panden, med druers fylde i mine arme. Men de viser min gave fra sig, og jeg hånes og hades og bespottes af venner og af fiender.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Hvorfor? Jeg skal sige dig hvorfor. I nærheden af en viss stad, hvor jeg engang leved, var der et vinberg, vidt berømt for sine druer; og når borgerne i staden ønskede ret søde frugter på sit bord, da skikkede de sine tjenere ud til hint vinberg og lod hente druer der. Mange år efter kom jeg til den samme stad; men da vidste ingen længer besked om de fordem så højt priste druer. Da søgte jeg vingårdsmanden op og spurgte ham: sig mig, o ven, er dine vinstokke uddøde, såsom ingen mere kender dine druer? Nej, svarte vingårdsmanden, men du véd, at unge vinstokke yder gode druer men ringe vin; gamle vinstokke derimod dårlige druer men god vin. Derfor, o fremmede, tilføjede han, glæder jeg endnu mine medborgeres hjerter med dette vinbergs overflod, kun i en anden skikkelse, – som vin, og ikke som druer.

KEJSER JULIAN (*tankefuld*). Ja, ja, ja!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Det er dette, som du ikke har taget i agt. Verdens vinstok er bleven gammel, og dog mener du, lig fordem, at kunne byde druerne rå til dem, der tørster efter den nye vin.

KEJSER JULIAN. Ak, min Maximos, hvem tørster? Nævn mig en eneste, udenfor vort broderskab, som drages af et åndeligt behov. – Ulykkelig er jeg, at jeg fødtes i en slig jernalder.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Last ikke tiden. Havde tiden været større, så var du bleven mindre. Verdens-sjælen er som en rig mand, der har utallige sønner. Deler han sin rigdom lige imellem alle sønnerne, da blir de alle velhavende, men ingen af dem rig. Gør han dem derimod alle arveløse på én nær, og skænker alt til denne ene, da står denne ene som en rig mand i en kreds af fattige.

KEJSER JULIAN. Ingen lignelse passer mindre end denne. – Eller står jeg således? Findes det ikke netop delt på mange hænder, det, som verdens hersker skulde besidde i rigere mål end alle andre; ja, jeg tør vel sige – som han alene skulde besidde! O, hvor er ikke magten delt! Har ikke Libanios veltalenhedens magt i så fuldt et mål, at man har kaldt ham talernes konge? Har ikke du, min Maximos, den gådefulde visdoms magt? Har ikke hin rasende Apollinaris i Antiokia sangens og henrykkelsens magt i en fylde, som jeg nok kunde misunde ham! Og nu Kappadokieren Gregor! Har ikke han viljens ubændige magt i et sligt overmål, at mangfoldige giver ham det for en undersåt upassende tilnavn: den store! Ja, – hvad end sælsommere er, – det samme tilnavn gives Gregors ven, Basilios, manden med det bløde sind og det pigeagtige øje. Og dog træder han ikke frem i verden; *her* lever han, denne Basilios, – just i denne fjerne egn, iført en eneboers klædning, i samkvem alene med sine lærlinge, og med sin søster Makrina og andre kvinder, der kaldes fromme og hellige. Og hvorledes virker ikke både han og søsteren gennem de breve, som stundom udgår fra dem? Alt, selv forsagelsen og tilbage- trukketheden,

vorder magt imod min magt. Men værst af dem alle er dog den korsfæstede Jøde.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Så bryd med al denne spredte myndighed! Men tro ikke, at du kan knuse oprørerne, hvis du kommer over dem som en feltherre, udsendt af en hersker, hvem de ikke kender. I *egét* navn må du komme, Julian! Kom Jesus af Nazareth som udsending fra en anden? Sagde han sig ikke at *være* den, der udsendte ham? Sandelig, i dig er tidens fuldbyrdelse, og du ser det ikke. Peger ikke alle tegn og varsler med en usvigelig finger lige hen på dig? Skal jeg minde dig om din moders drøm –?

KEJSER JULIAN. Hun drømte, at hun fødte Akilleus.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Skal jeg minde dig om, at lykken har båret dig, ligesom på stærke vinger, gennem et bevæget og farefuldt liv? Hvem er du, herre? Er du den genkomne Alexander, dengang ufærdig, nu fuldbåren og rustet til at fuldbyrde værket?

KEJSER JULIAN. Maximos!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Der er én, som altid, med visse mellemrum, kommer igen i menneskeslægtens liv. Han er ligesom en rytter, der på ridebanen skal tæmme en vild hest. Hver gang kaster hesten ham af. En stund, så er rytteren i sadlen igen, altid sikrere, altid mere øvet; men *af* måtte han i sine skiftende skikkelser hver gang indtil denne dag. Af måtte han som den gudsoprundne mand i Edens lund; af måtte han som verdensrigets grundlægger; – af *må* han som gudsrigetets fyrste. Hvo véd, hvor mange gange han har vandret iblandt os, uden at nogen kendte ham? Véd du, Julian, om du ikke *var* i ham, som du nu forfølger?

KEJSER JULIAN (*ser frem for sig*). O, bundløse gåde –!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Skal jeg minde dig om hin gamle spådom, som nu er sat i omløb igen? Det er bleven forkyndt, at så mange år, som året har dage – så mange år skal Galilæerens rige stå ved magt. Om to år bliver det tre hundrede og fem og sexti år siden, at denne mand fødtes i Bethlehem.

KEJSER JULIAN. Tror du på denne spådom?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Jeg tror på den kommende.

KEJSER JULIAN. Altid gåder!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Jeg tror på den fri nødvendighed.

KEJSER JULIAN. End gådefuldere.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Se, Julian, – da Kaos væltede sig i det tomme forfærdelige øde, og Jehova var alene, – den dag, da han, efter de gamle jødiske skrifter, slog ud med sin hånd og delte mellem lys og mørke, mellem hav og land, – den dag stod den store skabende gud på sin magts tinde. Men med menneskene opstod viljer på jorden. Og mennesker og dyr og træer og urter skabte sine lige efter evige love; og efter evige love går alle stjerner i himmelrummet. Har Jehova angret? Alle folkeslags gamle sagn véd at fortælle om en angrende skaber. Vedligeholdelsens lov har han lagt i skabningen. For sent at angre! Det skabte *vil* vedligeholde sig – og så vedligeholdes det. Men ensidighedens to riger fører krig med hinanden. Hvor er han, hvor er han, fredskongen, den tvesidige, han, som skal forlige dem?

KEJSER JULIAN (*hen for sig*). To år? Alle guder uvirksomme. Ingen lunefuld magt bagved, som gider krydse mine

hensigter – – To år? I to år kan jeg lægge jorden under mit herredømme.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Du talte, min Julian; – hvad sagde du?

KEJSER JULIAN. Jeg er ung og stærk og sund. Maximos, – det er min vilje at leve længe.
(*han går ud til højre. Maximos følger ham.*)
(*En bakket skogegn med et vandløb mellem træerne. Oppe på højden en liden landgård. Det er henimod solnedgang.*)
(*Hærafdelinger drager fra venstre til højre forbi nedenunder bakkerne. Basilios fra Cæsareæ og hans søster Makrina, begge i eneboerklæder, står nede ved vejkannten og rækker vand og frugter til de udmattede soldater.*)

MAKRINA. O, Basilios, se, – den ene blegere, den ene mere udtæret end den anden!

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Og så utallig mange kristne brødre iblandt dem! Ve over kejser Julian! Dette er grusommere udtænkt end alle pinebænkens kvaler. Imod hvem er det, at han fører sine hærskarer? Mindre imod Perserkongen end imod Kristus.

MAKRINA. Tror du dette forfærdelige om ham?

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Ja, Makrina, det går mere og mere op for mig, at det er os, slaget skal ramme. Alle de nederlag, han har lidt i Antiokia, al den modstand, han har mødt, alle de ydmygelser og skuffelser, han har måttet døje for sin ugudelige færd, det tænker han alt sammen at dække over med glemsel ved et sejrrigt krigstog. Og det vil lykkes ham. En stor sejr vil udlette alt hint. Menneskene er ikke anderledes; de ser retten i lykken, og under magten bøjer de fleste sig.

MAKRINA (*peger ud til venstre*). Nye skarer! Utællelige, uden ophør –
(*En afdeling soldater kommer forbi; en ung mand i rækken falder af udmattelse om på vejen.*)

EN UNDERFØRER (*slår ham med sin kæp*). Op med dig, du lade hund!

MAKRINA (*iler til*). O, slå ham ikke!

SOLDATEN. Lad dem slå; – jeg lider så gerne.

HØVEDSMANDEN AMMIAN (*kommer*). Atter ophold! – Nå, det er ham. Kan han virkelig ikke mere?

UNDERFØREREN. Jeg véd ikke, hvad jeg skal sige, herre; han falder hvert øjeblik.

MAKRINA. O, vær tålmodig! Hvem er denne ulykkelige? – Se her; sug saften af disse frugter. – Hvem er han, herre?

HØVEDSMANDEN AMMIAN. En Kappadokier, – en af de vildfarende, som var med at skænde Venus-templet i Antiokia.

MAKRINA. O, en af hine blodvidner –!

HØVEDSMANDEN AMMIAN. Prøv at rejse dig, Agathon! Jeg ynkes over dette menneske. De revsed ham voldsommere, end han kunde tåle. Han har ikke været ved sin forstand siden.

AGATHON (*rejser sig*). Jeg kan godt tåle det. Og jeg er fuldt ved min forstand, herre! Slå, slå, slå; – jeg lider så gerne.

HØVEDSMANDEN AMMIAN (*til underførereren*). Fremad; her er ikke tid at spille.

UNDERFØREREN (*til soldaterne*). Fremad; fremad!

AGATHON. Babylonios faldt; – snart skal den babyloniske horkarl falde. Zaitas løve blev fældet; – fældes skal

verdens kronede løve!
(*Soldaterne drives ud til højre.*)

HØVEDSMANDEN AMMIAN (*til Basilios og Makrina*). I sælsomme mennesker; – I farer vild og over dog det gode. Tak, at I har kvæget de udmattede; og gid kejserens tarv tillod, at jeg turde handle så mildt imod eders brødre, som jeg gerne vilde.
(*han går ud til højre.*)

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Gud være med dig, du ædle hedning!

MAKRINA. Hvem mon denne mand var?

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Jeg kendte ham ikke.
(*peger ud til venstre.*) O, se, se, – der er han selv!

MAKRINA. Kejseren? Er det kejseren?

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Ja, det er ham.
(*Kejser Julian med flere krigsoverster, ledsaget af livvagtsforeren Anatolos samt en vagtafdeling kommer fra venstre.*)

KEJSER JULIAN (*til sine ledsagere*). Ej, hvad træt? Skulde en hests fald bringe mig til at standse? Eller skulde det være mindre sømmeligt at gå tilfods, end at bestige et ringere dyr? Træt! Min stamfader har udsagt, at det bør sig en kejser at dø stående. Jeg siger, at det bør sig en kejser, i hans hele liv – ikke blot i dødsstunden – at vise en efterfølgelsesværdig udholdenhed; jeg siger – – Ah, ved himlens store lys, ser jeg ikke der for mine øjne Cæsaræeren Basilios!

BASILIOS FRA CÆSARÆA (*bøjer sig dybt*). Din ringe tjener, o mægtigste herre!

KEJSER JULIAN. Ja, det skal jeg tro! Du tjener mig i sandhed godt, Basilios!
(*går nærmere.*) Så dette er altså det landhus, der er kommet i så stort ry ved de breve, som udgår herfra. Man taler trindt i alle lande mere om dette hus, end man taler om læresalene, skønt jeg hverken har skyet flid eller møje for at bringe dem på fode igen. Ikke sandt, – denne kvinde er sikkerlig din søster Makrina?

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Så er det, herre!

KEJSER JULIAN. Du er en skøn kvinde, og ung endnu. Og dog har du, som jeg hører, givet afkald på livet.

MAKRINA. Herre, jeg har givet afkald på livet for at komme til ret at leve.

KEJSER JULIAN. Ak, jeg kender såre godt eders vildfarelser. I sukker efter det, som ligger hinsides og hvorom I intet med visshed véd; I spæger eders kød; I undertrykker alle menneskelige lyster. Og dog siger jeg eder, at dette kan være en forfængelighed, så godt som enhver anden.

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Tro ikke, herre, at jeg er blind for den fare, som ligger i forsagelsen. Jeg véd vel, at min ven Gregor har ret, når han skriver, at han trøster sig til at være eneboer med hjertet uden at være det med legemet. Og jeg véd også, at denne grove klædning lidet båder min sjæl, ifald jeg regner mig det til fortjeneste at bære den. Men således føler jeg det ikke. Dette tilbagetrukne liv fylder mig med en usigelig lykke; det er alt. Hine vilde brydninger, som verden oplever i denne tid, træder mig ikke her for øje i sin uskønhed. Her fornemmer jeg mit legeme ophøjet i bønner, og min sjæl renses ved en tarvelig levemåde.

KEJSER JULIAN. O, min nøjsomme Basilios, jeg tror dog, du eftertragter noget mere. Hvis man har sagt sandt, så har

din søster her forsamlet om sig en hob unge kvinder, hvilke hun oplærer efter sit forbillede. Og du selv har jo, ligesom din galilæiske mester, kåret dig tolv lærlinge. Hvad er din agt med dem?

BASILIOS FRA CÆSARÆA. At sende dem ud til alle lande for at styrke vore brødre i striden.

KEJSER JULIAN. Ja så! Udrustet med alle veltalenhedens våben sender du din hær imod mig. Og hvor har du denne veltalenhed, denne skønne græske kunst fra? Du har den fra vore læresale. Og med hvilken ret besidder du den? Du har listet dig som en spejder ind i vor lejr for at udforske, hvor vi sikkrest kan rammes. Og nu nytter du denne kundskab til vor største skade! Véd du vel, Basilios, at jeg ikke er tilsinds at tåle denne usømmelighed længere? Jeg vil slå eder dette våben ud af hænderne. Hold eder til Matthæus og Lukas og andre slige uhøvlede bogskrivere. Men I skal ikke herefter få lov til at fortolke vore gamle digtere og heller ikke vore gamle visdomslærere; thi jeg agter det ubilligt, at I suger kundskab og fordel af disse kilder, på hvis sandhed I slet ingen tro har. Ligervis skal det forbydes alle galilæiske lærlinge at komme i vore læresale; thi hvad vil de vel der? Frastjæle os vor kunst for at bruge den imod os selv.

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Herre, jeg har allerede før hørt dette sælsomme forsæt omtale. Og jeg må give Gregor medhold, når han skriver, at du ikke har nogen udelukkende ret til den græske lærdom, ej heller til den græske talekunst. Jeg må give ham medhold, når han siger, at *du* jo bruger bogstavskriften, som dog er opfundet hos Egypterne, og at du ifører dig purpuren, skønt det først kom i brug hos folkene i Tyros. Ja, herre, – mere end det. Du underkaster dig lande og gør dig til hersker over folkeslag, hvis sprog du ikke forstår og hvis sæder du ikke kender. Og det har du ret til. Men den samme ret, du har i den synlige verden, den samme ret har han, som du kalder Galilæeren, i den usynlige –

KEJSER JULIAN. Nok om dette! Jeg vil ikke oftere høre sligt. I taler, som om der gaves to verdensherskere, og med den indvending prøver I at standse mig på alle mine veje. O, I latterlige! I stiller en død imod en levende. Men I skal snart få vide, hvorledes det hænger sammen. Det skrift imod eder, som jeg længe har arbejdet på, det må I ikke tro, at jeg har lagt tilside under krigens sysler. Tænk I måske, at jeg tilbringer mine nætter med at sove? Ah, I forregner eder! For «Skæg-haderen» høstede jeg kun spot, – og det selv hos dem, som kunde have besynderlig gavn af at lægge sig visse sandheder på hjerte. Men det skal ingenlunde afskrække mig. Eller skulde det sømme sig for en mand med kæp i hånden at vige tilbage for en flok goende hunde? – Hvorfor smilte du, kvinde? Hvad var det du lo af?

MAKRINA. Hvorfor, o herre, ivrer du så stærkt imod en, som du kalder død?

KEJSER JULIAN. Ah, jeg skønner! Du vil dermed sige, at han lever.

MAKRINA. Jeg vil dermed sige, at du, o mægtige herre, i dit hjerte føler, at han visselig lever.

KEJSER JULIAN. Jeg? Hvad nu! Jeg skulde føle –?

MAKRINA. Hvad er det, du hader og forfølger? Ikke ham men din tro på ham. Og lever han ikke i dit had og i din forfølgelse, således, som han lever i vor kærlighed?

KEJSER JULIAN. Jeg kender eders vredne talemåder. I Galilæere siger ét og mener dermed et andet. Og sligt kalder I for talekunst! O, I middelmådige ånder! Hvilken dårskab! Jeg skulde føle, at den korsfæstede Jøde lever? O, hvilken sunken tid, der kan lade sig nøje med sligt! Men menneskene er ikke bedre nutildags. Galskab regnes for visdom. Hvorledes har jeg ikke i usigelig mange nætter våget og gransket for at finde tingenes rette grund? Men hvor er de, som følger mig efter? Mange priser min tale; men få eller ingen lader sig overtyde. Dog, sandelig, enden er ikke endnu. Der skal komme noget over eder som en overraskelse. I skal fornemme, hvor alt det spredte stræber hen, for at ene sig i ét. I skal erfare, at alt det, som I nu foragter, det har herligheden i sig, – og det kors, som I hænger eders fortrøstning på, det vil jeg tømre om til en stige for ham, som I ikke kender.

MAKRINA. Og jeg siger dig, kejser, at du ikke er andet end en svøbe i Guds hånd, – en svøbe, som *må* slå os for vore synders skyld. Ve os, at dette skulde komme! Ve os, at vi, splidagtigt og kærlighedsløst, veg af fra den rette vej! Der var ingen konge mere i Israel. Derfor slog Herren dig med vanvid, at du skulde tugte os. Hvilken ånd har han ikke formørket, for at den skulde rase imod os! Hvilket blomstrende træ har han ikke kvistet af til ris for vore skyldtyngede skuldre! Varsler mante dig, og du agted dem ikke. Røster kaldte dig, og du hørte dem ikke. Hænder skrev sin ildskrift på væggen for dig, og du strøg skriften ud uden at tyde den.

KEJSER JULIAN. Basilios, – jeg gad gerne have kendt denne kvinde før i dag.

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Kom, Makrina!

MAKRINA. Ve mig, at jeg fik se disse skinnende øjne! Engel og slange, enet til et; den frafaldnes længsel og fristerens list på en gang! O, hvorledes har vore brødre og søstre kunnet bære sejrshåbet højt i denne udsendinges nærhed? I ham er en større. Ser du det ikke, Basilios, – i ham vil Gud Herren slå os til døden.

KEJSER JULIAN. Du har sagt det!

MAKRINA. Ikke jeg!

KEJSER JULIAN. Første vundne sjæl!

MAKRINA. Vig fra mig!

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Kom, – kom!

KEJSER JULIAN. Bliv her! – Anatolos, slå vagt om dem! –

Det er min vilje, at I skal følge hæren, – både I og eders lærlinge, – ynglinge og kvinder.

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Herre, det kan du ikke ville.

KEJSER JULIAN. Det er ikke klogt at efterlade fæstninger i ryggen. Se, jeg slår ud med min hånd og dæmper denne brændende pileregn, som I har udgydt fra hint lille landhus.

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Nej, nej, herre, – denne voldsgering –

MAKRINA. Ak, Basilios, – her eller hist – alt er ude!

KEJSER JULIAN. Står der ikke skrevet, at I skal give kejseren, hvad kejserens er? Jeg bruger alle hænder på dette tog. I kan pleje mine syge og sårede. Derved tjener I

Galilæeren tillige; og holder I dette endnu for en pligt, så råder jeg eder at nytte tiden. Han har ikke længe igen.

(Nogle soldater har omringet Basilios og Makrina andre iler gennem tykningen op mod huset.)

MAKRINA. Synkende sol over hjemmet; synkende håb og synkende verdens lys! O, Basilios, at vi skulde opleve at se natten.

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Lyset er.

KEJSER JULIAN. Lyset vorder. Ryggen mod aftenrøden, Galilæere! Øjet mod øst, mod øst, hvor Helios drømmer. Sandelig, jeg siger eder, I skal se jordens sol-konge.

(Han går ud til højre; alle følger ham.)

(Hinsides Eufkrat og Tigris. En vid slette med den kejserlige teltlejr. Småkrat til venstre og i baggrunden dølger Tigrisflodens krumninger. Skibsmaster rager op over krattet i en lang uoverskuelig række. Skyfuld aften.)

(Soldater og krigsfolk af alle slags er ifærd med at slå lejr på sletten. Allehånde forråd bringes fra skibene. Vagttilde langt borte. Hærføreren Nevita, krigsoversten Jovian og flere hovdinge kommer fra flåden.)

HÆRFØREREN NEVITA. Se nu, om ikke kejseren valgte det rette. Her står vi uden sværdslag på fiendens grund; ingen har gjort os overgangen over floderne stridig; ikke så meget som en eneste persisk rytter er at øjne.

KRIGSOVERSTEN JOVIAN. Nej, herre, ad denne vej har fienden visselig ikke ventet os.

HÆRFØREREN NEVITA. Du siger dette, som om du endnu holdt fast ved, at valget af denne vej var uklogt.

KRIGSOVERSTEN JOVIAN. Ja, herre, det er fremdeles min mening, at vi heller skulde slå ind på en nordligere retning. Der kunde vi støttet vor venstre fløj til Armenien, som er os venligt sindet, og hentet alt fornødent underhold fra dette overflødige landskab. Men her? Hæmmet i vor fremgang af de tunge lastskibe. Rundt om os en øde slette, næsten en ørk — Ah, kejseren kommer. Jeg vil gå; han er mig ikke nådig i denne tid.

(Han går ud til højre. I det samme kommer kejser Julian med nogle ledsagere fra skibene. Livlægen Oribases, visdomslærerne Priskos og Kytron samt nogle flere træder frem mellem teltene på højre side og går kejseren imøde.)

KEJSER JULIAN. Således ser vi kejser-riget vokse. Hvert skridt, jeg træder imod øst, flytter rigets grænse.

(han stamper i jorden.) Denne jord er min! Jeg er i riget, ikke udenfor. — Nu, Priskos —?

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Uforlignelige kejser, dit bud er udført. Hvad du så underfuldt drømte, har vi ladet oplæse for alle hærens afdelinger.

KEJSER JULIAN. Vel, vel. Og hvad virkning lod min drøm til at øve på soldaterne?

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Nogle priste dig med glad røst og kaldte dig den guddommelige; andre derimod —

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Disse andre vare Galilæere, o Kytron!

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Ja, ja, de fleste andre var Galilæere, og disse slog sig for sit bryst og udstødte høje klageråb.

KEJSER JULIAN. Jeg vil ikke blive stående ved dette. De brystbilleder af mig, som jeg har ladet forfærdige for at opstille dem i de byer, jeg kommer til at undertvinge, de skal oprejses trindt om i lejren ved alle borde, hvor skatmestrene uddeler krigsfolkets lønning. Lamper skal tændes ved siden af billederne, et fyrfad med vellugtende røgelse skal brænde foran, og hver soldat skal, idet han går frem for at modtage sin løn, kaste nogle røgelsekorn på ilden.

LIVLÆGEN ORIBASES. Min nådigste kejser, tilgiv mig, men — er det rådeligt?

KEJSER JULIAN. Hvorfor ikke rådeligt? Jeg forbauses over min Oribases.

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Ak, herre, du må vel forbauses! Skulde det ikke være rådeligt, at —?

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Skulde ikke en Julian turde vove, hvad mindre guddommelige mænd har vovet?

KEJSER JULIAN. Jeg finder også, at det voveligste her vilde være at lægge dølgsmål på de gådefulde magters rådslagninger. Er det kommen så vidt, at de guddommelige nedlægger sin magt i jordiske hænder, — hvilket vi af mange tegn tør slutte at være tilfældet, — så vilde det i sandhed være højst utaknemmeligt at fordølge sådant. Det er under så farefulde forholde, som disse, ingenlunde ligegyldigt, om soldaterne yder sin dyrkelse til den urette, da de dog skulde påkalde en helt anden. Jeg siger dig, Oribases, og jeg siger eder andre, — om der ellers findes nogen anden her, som således vil afstikke grænser for den kejserlige magt, — at just dette vilde være den virkelige ugudelighed, og at jeg derfor nødes til at ivre derimod. Har ikke allerede Platon forkyndt den sandhed, at kun en gud kan herske over menneskene? Hvad mente han med dette udsagn? Svar mig på det, — hvad mente han? Langt være det fra mig at ville påstå, at Platon, — denne for øvrigt mageløse vismand, — dermed, ligesom i en spådom, skulde have sigtet til noget enkelt menneske, end ikke det ypperste. Men jeg tænker, vi alle har været vidne til de forstyrrelser, som flyder af, at den højeste magt ligesom kløves og deles på flere hænder. Nok om dette. Jeg har allerede påbudt, at de kejserlige billeder skal stilles til skue i lejren. Ah, hvad søger du så ilsomt, Eutherios? *(Husmesteren Eutherios, ledsaget af en mand i opkiltrede klæder, kommer fra skibene.)*

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Ophøjede kejser, denne Antiokier er udsendt fra statholderen Alexandros og bringer dig et brev, som han siger er vigtigt.

KEJSER JULIAN. Ah, lad dog se! Lys hid! *(En fakkel bringes; kejseren åbner brevet og læser.)*

KEJSER JULIAN. Kan dette være muligt! Lys bedre! Ja, det står der; — og her —; hvad nu? — Dette går i sandhed over alt, hvad jeg kunde tænkt mig!

HÆRFØREREN NEVITA. Slemme nyheder fra vesterlandene, herre?

KEJSER JULIAN. Nevita, sig mig, hvor lang tid bruger vi for at nå frem til Ktesifon?

HÆRFØREREN NEVITA. Det kan umuligt gores på kortere tid end tretti dage.

KEJSER JULIAN. Det *må* gøres på kortere tid! Treti dage! En hel måned! Og imens vi kryber frem her, skulde jeg lade disse rasende –

HÆRFØREREN NEVITA. Du véd selv, herre, vi må for skibenes skyld følge alle flodens krumninger. Strømmen er strid, og derhos både grund og stenet. Jeg holder det for ugørligt at nå hurtigere frem.

KEJSER JULIAN. Treti dage! Og derefter skal staden indtages, – Perser-hæren skal slås på flugt, – freden skal sluttes. Hvor lang tid vil ikke alt dette kræve? Og endda var der nogle iblandt jer, som dårligen foreslog mig at gøre en end længere omvej. Ha-ha, man pønser på min undergang!

HÆRFØREREN NEVITA. Herre, vær tryk; toget skal fremmes af al magt.

KEJSER JULIAN. Det gøres vel nødigt. Kan I tænke jer, hvad Alexandros melder? Galilæernes vanvid overstiger alle grænser siden min afrejse. Og dette uvæsen øges dag for dag. De skønner, at min sejr i Persien vil drage deres udryddelse efter sig; og med hin skamløse Gregor som hovedmand står de nu, lig en fiendtlig hær, i ryggen på mig; i de frygiske egne forberedes hemmelige ting, som ingen ret kan få rede på –

HÆRFØREREN NEVITA. Hvad vil det sige, herre? Hvad tager de sig for?

KEJSER JULIAN. Hvad de tager sig for? Beder, prædiker, synger, forkynder verdens yderste dag. O, var det endda ikke andet; – men de river vore tilhængere med sig og drager dem ind i sit oprørske forbund. I Cæsaræa har menigheden kåret dommeren Eusebios til biskop, – Eusebios, en udøbt mand, – og denne forvildede har modtaget en slig kaldelse, som til og med er ugyldig efter deres egne kirkelove. Dog, dette er langt fra det værste. Værre, værre, tifold værre er det, at Athanasios er kommen tilbage til Alexandria.

HÆRFØREREN NEVITA. Athanasios?

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Hin gådefulde biskop, som forsvandt i ørken for sex år siden?

KEJSER JULIAN. Et kirkemøde forjog ham for hans usømmelige ivers skyld. Galilæerne var føjelige under min formand. Ja, vil I tænke jer, – nu er denne rasende sværmer kommen tilbage til Alexandria. Hans indtog var lig en konges; landevejen var belagt med tepper og grønne palmegrene. Og hvad skede derefter? Hvad tror I vel? Samme nat brød et oprør ud blandt Galilæerne. Georgios, deres retmæssige biskop, denne retsindige og velvillige mand, hvem de beskyldte for lunkenhed i troen, er bleven myrdet, levende sønderrevet i stadens gader.

HÆRFØREREN NEVITA. Men, herre, hvor kunde det komme så vidt? Hvor var dog statholderen Artemios?

KEJSER JULIAN. Du må vel spørge, hvor Artemios var. Jeg skal sige dig det. Artemios er gåt over til Galilæerne! Artemios er selv med væbnet hånd trængt ind i Serapeion, hint verdens herligste tempel, – har sønderslået billedstøtterne, – har plyndret alterne og ødelagt hine umådelige bogskatte, som vi just i denne vildfarende og vankundige tid havde så højlig brug for, og som jeg vilde begræde, lig en af døden borttrykket ven, dersom min harme tillod mig at udgyde tårer.

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Sandelig, dette går over al forestilling!

KEJSER JULIAN. Og ikke at kunne nå disse elendige for at tugte dem! At måtte være vidne til, at slige udskjelser griber videre og videre om sig! – Treti dage, siger du! Hvi nøler man? Hvi slår man lejr? Hvi sover man? Véd ikke mine hærførere, hvad her står på spil? Vi må holde rådslagning. Når jeg tænker på, hvad den makedoniske Alexander udrettede i treti dage –
(*Krigsoversten Jovian, ledsaget af en mand i persisk klædning, uden våben, kommer fra lejren.*)

KRIGSOVERSTEN JOVIAN. Vredes ikke, herre, at jeg træder dig for øjne; men denne fremmede –

KEJSER JULIAN. En persisk kriger!

PERSEREN (*kaster sig ned på jorden*). Ingen kriger, du mægtige!

KRIGSOVERSTEN JOVIAN. Han kom våbenløs jagende tilhest over sletten og meldte sig ved forposterne –

KEJSER JULIAN. Så er dine landsmænd i nærheden?

PERSEREN. Nej, nej!

KEJSER JULIAN. Men hvor kommer du så fra?

PERSEREN (*slår sine klæder tilside*). Se disse arme, du jordens hersker, – blodige af rustne lænkeringe. Føl denne flåede ryg, – sår i sår. Jeg kommer fra pinebænken, herre!

KEJSER JULIAN. Ah, – du er flygtet fra kong Saporess?

PERSEREN. Ja, du vældige, du, som véd alt! Jeg stod højt i nåde hos kong Saporess indtil jeg, dreven af rædsel ved din nærmelse, dristede mig til at forudsige ham, at denne krig vilde volde hans undergang. Véd du, herre, hvorledes han har lønnet mig? Min hustru gav han til pris for sine bueskytter fra bergene; mine børn lod han sælge som slaver; alle mine ejendomme lod han sine tjenere dele imellem sig; mig selv lod han pine i ni dage. Derpå bød han mig ride ud og dø som et dyr på sletterne.

KEJSER JULIAN. Og hvad vil du mig?

PERSEREN. Hvad jeg vil dig efter denne medfart? Jeg vil hjælpe dig at ødelægge min forfølger.

KEJSER JULIAN. Ah, du pinte mand, – hvad kan du hjælpe?

PERSEREN. Jeg kan fæste vinger ved dine krigsfolks ankler.

KEJSER JULIAN. Hvad vil du sige med det? Rejs dig, og sig mig, hvad du mener.

PERSEREN (*rejser sig*). Der var ingen i Ktesifon, som tænkte, at du vilde vælge denne vej –

KEJSER JULIAN. Det véd jeg.

PERSEREN. Nu er det ikke nogen hemmelighed længer.

KEJSER JULIAN. Du lyver, mand! I Persere véd intet om mine hensigter.

PERSEREN. Herre, du, hvis visdom stammer fra ilden og solen, du véd godt, at mine landsmænd nu kender dine hensigter. Du har sat over floderne på dine skibe; disse skibe, flere end tusend i tallet, og ladede med alle hærens fornødheder, skal trækkes opover Tigris, og hæren skal rykke frem jævnsides med skibene.

KEJSER JULIAN. Utroligt –!

PERSEREN. Når skibene er komne Ktesifon så nær som muligt, – hvilket vil sige to dagsrejser fra staden, – da vil du gå løs på denne, omringe den og tvinge kong Saporess til at overgive sig.

KEJSER JULIAN (*ser sig om*). Hvem har forrådt os?

PERSEREN. Dette forehavende står nu ikke længer til at udføre. Mine landsmænd har i al hast bygget stendæmninger i flodsengen, og på dem vil dine skibe strande.

KEJSER JULIAN. Menneske, véd du, hvad det koster dig, ifald du ikke taler sandhed?

PERSEREN. Mit legeme er i din vold, du mægtige! Taler jeg ikke sandhed, da står det dig frit for at lade mig brænde levende.

KEJSER JULIAN (*til Nevita*). Floden lukket! Der vil kræves uger for at gøre den farbar igen.

HÆRFØREREN NEVITA. Ifald det *kan* gøres, herre! Slige redskaber fattes –

KEJSER JULIAN. Og dette skulde møde os nu, – nu, da det gælder at rejse med al hastighed!

PERSEREN. Du verdens hersker, jeg har sagt dig, at jeg kan skænke din hær vinger.

KEJSER JULIAN. Tal! Véd du nogen kortere vej?

PERSEREN. Hvis du lover mig, efter sejren, at skaffe mig min ranede ejendom tilbage og derhos en ny hustru af høj byrd, så kan jeg –

KEJSER JULIAN. Jeg lover dig alt; blot tal – tal!

PERSEREN. Lægger du vejen tværs over sletterne, da kan du på fire dage stå udenfor Ktesifons mure.

KEJSER JULIAN. Glemmer du bergryggen hinsides sletterne?

PERSEREN. Herre, har du aldrig hørt tale om hin sælsomme snevring mellem bergene?

KEJSER JULIAN. Jo, jo, en kløft; «Arimans gade» kaldes den. Er det sandt, at en slig findes?

PERSEREN. Jeg red gennem Arimans gade for to dage siden.

KEJSER JULIAN. Nevita!

HÆRFØREREN NEVITA. I sandhed, herre, hvis så er –

KEJSER JULIAN. Underfulde hjælp i nøden –!

PERSEREN. Men vil du frem ad hin vej, du vældige, da er ingen tid at spille. Den persiske hær, som var trukken sammen i de nordlige landskaber, den er nu kaldt tilbage for at stænge bergkløfterne.

KEJSER JULIAN. Véd du det med visshed?

PERSEREN. Nøler du, vil du selv erfare det.

KEJSER JULIAN. Hvor mange dage bruger dine landsmænd for at nå did hen?

PERSEREN. Fire dage, herre!

KEJSER JULIAN. Nevita, vi må stå hinsides kløfterne inden tre dage!

HÆRFØREREN NEVITA (*til Perseren*). Er det gør ligt for os at nå kløfterne på tre dage?

PERSEREN. Ja, store kriger, det er gør ligt, hvis I tager denne nat til hjælp.

KEJSER JULIAN. Lejren skal brydes af! Ingen søvn; ingen hvile nu. Inden fire dage – højst fem – må jeg stå for Ktesifon. – Hvad tænker du på? Ah, jeg véd det.

HÆRFØREREN NEVITA. Flåden, herre!

KEJSER JULIAN. Ja, ja, ja, flåden.

HÆRFØREREN NEVITA. Kommer Perser-hæren en dag senere til kløfterne end vi, så vil den – om den end ikke kan tilføje dig anden skade – vende sig vestover imod dine skibe –

KEJSER JULIAN. – gøre et umådeligt bytte til at forlænge krigen med –

HÆRFØREREN NEVITA. Kunde vi efterlade tyve tusend mand ved skibene, så vilde de være sikrede –

KEJSER JULIAN. Hvad tænker du på! Tyve tusend? Næsten tredjedelen af alt våbenført mandskab. Hvor var så den stridsmagt, hvormed jeg skulde sejre? Splittet, spredt, delt. Ikke en eneste mand kan jeg afse til sligt øjemed. Nej, nej, Nevita; men der turde vel gives et tredje middel –

HÆRFØREREN NEVITA (*viger tilbage*). Min store kejser –!

KEJSER JULIAN. Flåden må hverken falde i Persernes hænder eller volde os mandespilde. Der gives et tredje valg, siger jeg! Hvi nøler du? Hvi udtaler du det ikke?

HÆRFØREREN NEVITA (*til Perseren*). Véd du, om borgerne i Ktesifon har forråd på korn og olje?

PERSEREN. I Ktesifon er overflødige forråd af alle slags.

KEJSER JULIAN. Og har vi først staden inde, så ligger hele det rige landskab åbent for os.

PERSEREN. Borgerne ville åbne sine porte for dig, herre! Jeg er ikke den eneste, som hader kong Saporens. De vil rejse sig imod ham og falde dig tilfode, hvis du kommer uventet over dem, i forfærdelsens vælde, og med al din samlede magt.

KEJSER JULIAN. Just det; just det.

PERSEREN. Brænd skibene, herre!

HÆRFØREREN NEVITA. Ah!

KEJSER JULIAN. Hans had ser, mens din troskab famler, Nevita!

HÆRFØREREN NEVITA. Min troskab så, herre; men den vænded sig ved det, den så.

KEJSER JULIAN. Er ikke disse skibe som en lænke om vor fod? Vi har levnetsmidler for fire fulde dage i lejren. Det er godt, at soldaterne ikke tynges formeget. Og hvad tjener så skibene til? Vi har ingen floder mere at sætte over –

HÆRFØREREN NEVITA. Herre, hvis det virkelig er din vilje –

KEJSER JULIAN. Min vilje, – min vilje? O, i en aften som denne – uvejrsfuld og stormende –; hvorfor kunde ikke et lyn slå ned og –

MYSTIKEREN MAXIMOS (*kommer ilsomt fra venstre*). Du solens udkårne søn, – hør, hør!

KEJSER JULIAN. Ikke nu, min Maximos!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Intet er vigtigere end dette. Du *må* høre mig!

KEJSER JULIAN. I lykkens og visdommens navn, så tal, min broder!

MYSTIKEREN MAXIMOS (*drager ham tilside og siger dæmpet*). Du véd, jeg har forsket og gransket, både i bøger og gennem varsler, for at komme efter udfaldet af dette krigstog.

KEJSER JULIAN. Jeg véd, at du intet har kunnet forudsige mig.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Varslerne talte og skrifterne samstemte med dem. Men svaret, som altid kom igen, var så sælsomt, at jeg måtte tro, jeg havde forregnet mig.

KEJSER JULIAN. Men nu –?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Da vi drog ud fra Antiokia skrev jeg til Rom for at rådføre mig med de sibyllinske bøger –

KEJSER JULIAN. Ja, ja –!

MYSTIKEREN MAXIMOS. I denne time er svaret kommet; en brevdrager fra statholderen i Antiokia har bragt det.

KEJSER JULIAN. Ah, Maximos, – og det lyder –?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Det lyder som alt, hvad varsler og skrifter har sagt mig; og nu tør jeg tyde det. Glæd dig, min broder, – du er usårlig i denne kamp.

KEJSER JULIAN. Udsagnet, – udsagnet?

MYSTIKEREN MAXIMOS. De sibyllinske bøger siger: «Julian skal vogte sig for de frygiske egne».

KEJSER JULIAN (*viger tilbage*). De frygiske –? Ah, Maximos!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Hvi blev du bleg, min broder?

KEJSER JULIAN. Sig mig, dyrebare lærer, – hvorledes tyder du dette svar?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Er mere end én udtydning tænkelig? De frygiske egne? Hvad har du i Frygien at gøre? I Frygien, – et landskab, som ligger afsides, langt bag dig, og hvor du aldrig har nødig at sætte din fod? Ingen fare truer dig, du lykkelige, – *det* er meningen.

KEJSER JULIAN. Dette gâdesvar har en tvefoldig mening. Ingen fare truer mig i kampen – men fra hint fjerne landskab. – Nevita; Nevita!

HÆRFØREREN NEVITA. Herre –?

KEJSER JULIAN. I Frygien altså? Alexandros skriver om løndomsfulde ting, der forberedes i Frygien. Det er engang bleven forudsagt, at Galilæeren skal komme igen – Brænd skibene, Nevita!

HÆRFØREREN NEVITA. Herre, er *det* din faste ufravigelige vilje –?

KEJSER JULIAN. Brænd dem! Nøl ikke. Der truer os lønlige farer bagved. (*til en af hovedsmændene.*) Giv nøje agt på denne fremmede. Han skal tjene os til vejviser. Kvæg ham med spise og drikke, og lad ham hvile godt ud.

KRIGSOVERSTEN JOVIAN. Min kejser, jeg bønfalder dig, – byg ikke for sikkert på en slig overløbers udsagn.

KEJSER JULIAN. Aha, – du tykkes rystet, min galilæiske rådgiver! Alt dette er nok ikke efter dit sind. Kanske véd du mere, end du skøtter om at sige. Gå, Nevita, – og brænd skibene! (*Hærføeren Nevita bøjer sig og går ud til venstre. Hovedsmanden fører Perseren bort mellem teltene.*)

KEJSER JULIAN. Forrædere i min egen lejr! Vent, vent, – jeg skal vel komme tilbunds i disse underfundigheder. Hæren skal bryde op! Gå, Jovian, og sørg for, at fortroppen rykker ud inden en time. Perseren kender vejen. Gå!

KRIGSOVERSTEN JOVIAN. Som du byder, min høje kejser! (*han går ud til højre.*)

MYSTIKEREN MAXIMOS. Du brænder flåden? Sikkerlig har du store ting isinde.

KEJSER JULIAN. Jeg gad vide, om den makedoniske Alexander havde vovet dette?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Vidste Alexander, hvor faren trued?

KEJSER JULIAN. Sandt; sandt! Jeg véd det. Alle sejrbringende magter er i forbund med mig. Varsler og tegn udfolder sin hemmelighedsfulde kundskab til fromme for mit rige. Siges det ikke om Galilæeren, at ånderne kom og

tjente ham? – Hvem tjener ånderne nu? Hvad vilde Galilæeren sige, hvis han var usynlig tilstede iblandt os?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Han vilde sige: det tredje rige er nær.

KEJSER JULIAN. Det tredje rige er kommet, Maximos! Jeg føler, at verdens Messias er levende i mig. Ånden er vorden kød, og kødet ånd. Alt skabt ligger indenfor min vilje og min vælde. Se, se, – hist flyger de første gnister ivejret. Luerne slikker i tougværket og i de tætte masteklynger. (*råber imod ilden.*) Tænd; tænd!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Vinden aner din vilje. Den vokser og tjener dig.

KEJSER JULIAN (*byder med knyttet hånd*). Vord storm! Mere vestlig! Jeg vil det!

HØVEDSMANDEN FROMENTINOS (*kommer fra højre*). Nådigste herre, – tillad, at jeg varer dig ad. Der er udbrudt en farefuld uro i lejren.

KEJSER JULIAN. Jeg tåler ingen uro mere. Hæren skal rykke frem.

HØVEDSMANDEN FROMENTINOS. Ja, min kejser, – men de genstridige Galilæere –

KEJSER JULIAN. Galilæerne? Hvad de?

HØVEDSMANDEN FROMENTINOS. Da skatmestrene nylig skulde uddele lønning til soldaterne, havde de opstillet dit høje billede foran lønningsbordene –

KEJSER JULIAN. Således skal det stedse ske herefter.

HØVEDSMANDEN FROMENTINOS. Det pålagdes hver mand, alt som han gik frem, at kaste noget røgelse i fyrfadene –

KEJSER JULIAN. Nu ja, ja?

HØVEDSMANDEN FROMENTINOS. Mange af de galilæiske soldater gjorde det uden at tænke videre derved; men andre vægred sig –

KEJSER JULIAN. Hvad! De vægred sig?

HØVEDSMANDEN FROMENTINOS. I førstningen, herre; men da skatmestrene forestilled dem, at det var en gammel skik, som igen skulde indføres og som ikke havde noget med det guddommelige at skaffe –

KEJSER JULIAN. Aha; hvad så?

HØVEDSMANDEN FROMENTINOS. – så faldt de til føje og gjorde, som man bød dem.

KEJSER JULIAN. Ser I vel; de faldt til føje!

HØVEDSMANDEN FROMENTINOS. Men siden, herre, smilte vore egne ad dem og spotted og sagde ubetænksomt, at nu gjorde de bedst i at udslette korsets og fiskens tegn, som de plejer at indriste på armene; thi nu havde de dyrket den guddommelige kejser.

KEJSER JULIAN. Ja, ja! Og Galilæerne?

HØVEDSMANDEN FROMENTINOS. De brød ud i høje klager –; hør, hør, herre; det er umuligt at tale dem til rette. (*Vilde skrig høres udenfor mellem teltene.*)

KEJSER JULIAN. Disse rasende! Opsætsighed til det sidste. De véd ikke, at deres mesters magt er brudt. (*Kristne soldater løber frem på sletten. Nogle slår sig for brystet; andre sønderriver sine klæder, alt under gråd og råb.*)

EN SOLDAT. Kristus døde for mig, og jeg sveg ham!

EN ANDEN SOLDAT. O, du straffende Herre i himlen, slå mig; jeg har dyrket falske guder!

SOLDATEN AGATHON. Djævlén på kejsersædet har dræbt min sjæl! Ve, ve, ve!

ANDRE SOLDATER (*afriver blytegnene, som de bærer om halsen*). Vi vil ikke tjene afguder!

ATTER ANDRE. Gudsfor nægteren er ikke vor hersker! Vi vil hjem! Hjem!

KEJSER JULIAN. Fromentinos, grib disse afsindige! Hug dem ned!

(Fromentios og flere blandt de omstående vil styrte ind på de kristne soldater. I det samme udbreder sig et stærkt lysende skin; luer slår ivejret fra skibene.)

FØRERE OG SOLDATER (*skrækslagne*). Flåden brænder!

KEJSER JULIAN. Ja, flåden brænder! Og mere end flåden brænder. På dette røde væltende bål brænder den korsfæstede Galilæer til aske; og den jordiske kejser brænder med Galilæeren. Men op af asken stiger – lig hin vidunderlige fugl – jordens gud og åndens kejser i én, i én, i én!

FLERE STEMME. Vanvid har slået ham!

HÆRFØREREN NEVITA (*kommer fra venstre*). Det er fuldbragt.

KRIGSOVERSTEN JOVIAN (*ilsomt fra lejren*). Sluk, sluk, sluk!

KEJSER JULIAN. Brænd, brænd!

HØVEDSMANDEN AMMIAN (*fra lejren*). Herre, du er forrådt!

Hin persiske overløber var en bedrager –

KEJSER JULIAN. Du lyver, mand! Hvor er han?

HØVEDSMANDEN AMMIAN. Flygtet!

KRIGSOVERSTEN JOVIAN. Forsvunden, som en skygge –

HÆRFØREREN NEVITA. Flygtet!

KRIGSOVERSTEN JOVIAN. De, som ledsaged ham, udsiger, at han blev ligesom borte mellem hænderne på dem.

HØVEDSMANDEN AMMIAN. Hans hest er også borte fra indhegningen, hvor den stod; den fremmede må være flygtet ind over sletterne.

KEJSER JULIAN. Sluk branden, Nevita!

HÆRFØREREN NEVITA. Umuligt, min kejser!

KEJSER JULIAN. Sluk, sluk! Det skal være muligt!

HÆRFØREREN NEVITA. Intet er umuligere. Alle landtougé er overhugné; alle skibe driver ned på de brændende vrag.

FYRST HORMISDAS (*kommer frem mellem teltene*). Forbandelse over mine landsmænd! O, herre, at du kunde lytte til denne rænkefulde.

RÅB FRA LEJREN. Flåden brænder! Skilte fra hjemmet! Døden foran os!

SOLDATEN AGATHON. Afgud, afgud, – byd stormen tie! byd luerne dø!

KRIGSOVERSTEN JOVIAN. Stormen vokser. Ilden er som et rullende hav –

MYSTIKEREN MAXIMOS (*hvisker*). Vogt dig for de frygiske egne.

KEJSER JULIAN (*råber til hæren*). Lad flåden brænde! Inden syv dage skal I brænde Ktesifon.

FEMTE AKT

(En øde stenet ørkenslette uden træer og græs. Til højre kejserens telt. Eftermiddag.)

(Udmattede soldater ligger i klynger inde på sletten. Fra og til drager hærafdelinger forbi fra venstre til højre. Udenfor teltet går visdomslærerne Priskos og Kytron samt flere andre af kejserens ledsagere ventende i spænding og uro. Livvagtsføreren Anatolos står med soldater foran teltåbningen.)

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Er det ikke ufatteligt, at dette krigsråd kan vare så længe?

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Ja, i sandhed, man skulde mene, her var kun to ting at vælge imellem: at rykke frem eller rykke tilbage.

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Dette er ikke til at blive klog på. – Sig mig, gode Anatolos, hvorfor i gudernes navn rykker vi ikke frem?

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Ja, hvorfor ængster man os og gør holdt her midt i ørken?

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Ser I den dirrende luft nede i himmelbrynet både i nord, øst og syd?

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Ja vel, ja vel; det er heden –

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Det er sletten, som brænder.

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Hvad siger du! Brænder sletten?

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Spøg dog ikke så uhyggelig, gode Anatolos! Sig os – hvad er det?

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Sletten brænder, siger jeg. Hist ude, hvor ørkenen hører op, har Perserne tændt ild i græsset. Vi kan ikke komme nogen vej, før jordbunden er afkølet.

VISDOMSLÆREREN KYTRON. O, er ikke dette forfærdeligt? Hvilke barbarer? At gribe til deslige midler –!

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Men så er der jo intet valg. Uden levnetsmidler, uden vand –; hvorfor går vi ikke tilbage?

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Over Tigris og Eufrat?

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Og flåden brændt! Hvorledes føres dog denne krig? O, at dog ikke kejseren tænker mere på sine venner! Hvorledes skal jeg komme hjem igen?

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Du, som vi andre, ven!

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Som I andre? Som I andre! Ja, det er en god tale. Med eder er det en anden sag. I er krigsmænd. Det er eders kald at udholde visse besværligheder, som jeg slet ikke er vant til. Jeg har ikke fulgt med kejseren for at døje så meget ondt. Her pines jeg af myg og giftfluer; – se, hvorledes mine hænder ser ud!

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Tilvisse er vi ikke kommen her for dette. Vi påtog os at følge hæren for at affatte lovtaler over de sejre, som kejseren agtede at vinde. Hvor er der blevet af disse sejre? Hvad har man udrettet i de sex mojsommelige uger siden flådens brand? Man

har ødelagt nogle forladte byer af det usleste slags. Man har fremvist i lejren nogle fanger, som fortropperne skulde have taget. Jeg véd rigtignok ikke, i hvilke slag det skulde være sked! Og jeg synes også, at hine fanger så ligere ud til at være opsnappede hyrder og bønder –

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Og så at man kunde brænde flåden! Sagde jeg ikke straks, at dette vilde blive en kilde til ulykker?

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Det hørte jeg dog ikke.

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Hvad? Sagde jeg det ikke?

Hørte ikke du, o Priskos, at jeg sagde det?

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Jeg véd sandelig ikke, ven; men jeg véd, at jeg selv til ingen nytte ivrede imod dette ulyksalige foretagende. Ja, jeg kan sige, at jeg har været imod det hele krigstog på denne årstid. Hvilken overilelse! Hvor har dog kejseren havt sine øjne? Er det den samme helt, der fægtede så overmåde heldigt ved Rhin-strømmen? Skulde man ikke tro, at han var slagen med blindhed eller med en åndelig sygdom?

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Hyss, hyss; – hvad tale er det?

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Ja, det var visst nok lidet sømmeligt sagt af vor Priskos. Men heller ikke jeg kan nægte, at jeg sporer en sørgelig mangel på visdom i flere af den kronede visdomselskers senere handlinger. Hvor overilet, at stille sit billede op i lejren og lade sig dyrke, som om han var en gud! Hvor uklogt, så åbenbart at håne hin sælsomme lærer fra Nazareth, hvilken dog må siges at råde over en særdeles magt, der ellers ganske kunde kommet os alle til gode under disse farefulde omstændigheder. Ah, der kommer Nevita selv. Nu får vi høre –

(Hærføreren Nevita kommer ud fra teltet. I åbningen vender han sig og gør et tegn indad. Straks efter kommer livlægen Oribases ud.)

HÆRFØREREN NEVITA *(drager lægen tilside)*. Sig mig ærligt, Oribases, – er der noget ivejen med kejserens sind?

LIVLÆGEN ORIBASES. Hvor falder du på det, herre?

HÆRFØREREN NEVITA. Hvorledes skal jeg ellers tyde hans adfærd?

LIVLÆGEN ORIBASES. O, min elskede kejser –!

HÆRFØREREN NEVITA. Oribases, du må ikke dølge noget for mig.

VISDOMSLÆREREN KYTRON *(nærmer sig)*. O, tappre hærfører, hvis det ikke er påtrængende –

HÆRFØREREN NEVITA. Siden, siden!

LIVLÆGEN ORIBASES *(til Nevita)*. Vær rolig, herre! Der skal ikke ske nogen ulykke. Eutherios og jeg har lovet hverandre at holde øje med ham.

HÆRFØREREN NEVITA. Ah, du vil da vel ikke dermed sige, at –?

LIVLÆGEN ORIBASES. Sidste nat var han nær ved at forkorte sit liv. Lykkeligvis kom Eutherios tilstede –; o, tal ikke til nogen om det!

HÆRFØREREN NEVITA. Slip ham ikke af syne.

VISDOMSLÆREREN PRISKOS (*nærmer sig*). Det vilde være os en stor trøst at erfare, hvad krigsrådet –?

HÆRFØREREN NEVITA. Tilgiv; jeg har vigtige ting at skøtte. (*Han går ud bag teltet. Krigsoversten Jovian kommer i det samme ud fra åbningen.*)

KRIGSOVERSTEN JOVIAN (*indad*). Skal ske, min nådige kejser!

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Ah, højst fortræffelige Jovian! Nu? Er tilbagetog besluttet?

KRIGSOVERSTEN JOVIAN. Jeg vil ikke råde nogen at kalde det et tilbagetog. (*han går ud bag teltet.*)

VISDOMSLÆREREN KYTRON. O, disse krigsmænd! En visdomselskers sindsro gælder intet for dem. Ah! (*Kejser Julian kommer ud fra teltet; han er bleg og indfalden. Sammen med kejseren kommer husmesteren Eutherios og flere krigsoverster, hvilke sidste straks går bort over sletten til højre.*)

KEJSER JULIAN (*til visdomslærerne*). Glæd jer nu, mine venner! Nu vil snart alt blive godt.

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Ak, velsignede herre, har du fundet en udvej?

KEJSER JULIAN. Vi har udveje nok, Kytron; det gælder kun at vælge den bedste. Nu vil vi ændre noget ved hærens fremrykning –

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. O, priset være din klogskab!

KEJSER JULIAN. Dette tog imod øst, – det leder ikke til noget.

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Nej, nej, det er visst!

KEJSER JULIAN. Nu går vi mod nord, Kytron!

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Hvad, herre, – imod nord?

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Altså ikke vestover?

KEJSER JULIAN. Ikke vestover. Langt fra ikke vestover. Det vilde have sin vanskelighed for flodernes skyld. Og Ktesifon må vi lade ligge til senere. Uden skibene kan vi ikke tænke på at tage staden. Det var Galilæerne, som voldte dette med skibsbranden; jeg har mærket et og andet. Hvo tør kalde det et tilbagetog, at jeg går nordover? Hvad véd I om mine hensigter? Perserhæren står et steds i det nordlige; det er vi nu temmelig visse på. Har jeg først slået Sapore –; det skal gøres af i ét slag –; i Persernes lejr vil vi finde umådelige forråd – Når jeg fører Perser-kongen som fange gennem Antiokia og de andre stæder, så gad jeg dog se, om ikke borgerne falder mig tilfode.

KRISTNE SOLDATER (*drager syngende over sletten*).

Øksen ligger ved træets rod; verdens ceder skal fældes. På Golgata skyder af Herrens blod palmen, som aldrig ældes.

(*ud til højre.*)

KEJSER JULIAN (*følger dem med øjnene*). Galilæerne synger altid. Sange om død og sår og smerte. Hine kvinder, jeg tog med som sygeplejersker, – de har gjort os mere skade end gavn. De har lært soldaterne sælsomme sange, hvilke jeg ikke før har hørt. Dog vil jeg ikke herefter straffe nogen for sligt. Det leder kun til des større forvildelse. Véd du, Priskos, hvad der hændte

med de opsætsige, som nys nægtede at vise de kejserlige billeder den skyldige ærefrygt?

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Nys, herre?

KEJSER JULIAN. Da jeg, for at indgyde ligesindede en gavnlige skræk, vilde lade nogle af disse mennesker aflive, så trådte den ældste frem og bad, under høje glædesråb, om at måtte få lov til at dø først. – Ser du, Priskos, – da jeg igår erfoer dette –

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Igår! O herre, du fejler. Dette er sked for firti dage siden.

KEJSER JULIAN. Så længe? Ja, ja, ja! Hebræerne måtte vandre firti år i ørken. Alle de gamle måtte uddø. Der måtte vokse op en ny slægt; men *den* – mærk jer det – *den* slap ind i det land, som var dem alle lovet.

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Det er højt på dagen, herre; – vil du ikke tænke på måltidet?

KEJSER JULIAN. Ikke endnu, min Eutherios! Kødets spægelse tør være til gavn for alle mennesker. Ja, jeg siger eder, vi må lægge vind på at vorde en ny slægt. Jeg kan ikke gøre noget med jer, således, som I nu er. Vil I ud af ørken, så må I vandre i et rent levnet. Se til Galilæerne. Vi kunde lære visse ting af de mennesker. Der gives ingen nødlidende og hjælpeløse iblandt dem; de lever som brødre og søstre indbyrdes, – og mest nu, da deres genstridighed har tvunget mig til at tugte dem. Disse Galilæere, skal I vide, har noget i hjertet, som jeg højlig skulde ønske, at I vilde beflitte jer på. I kalder eder efterfølgere af Sokrates, af Platon, af Diogenes. Er der nogen af eder, som vilde gå glad i døden for Platons skyld? Mon vor Priskos vilde ofre sin venstre hånd for Sokrates? Mon Kytron vilde for Diogenes lade sit øre afhugge? I gjorde det sandelig ikke! Jeg kender jer, I kalkede grave! Gå fra mine øjne; – jeg kan ikke bruge jer!

(*Visdomslærerne går nedslagne bort; de øvrige fjerner sig også under bekymret hvisken. Kun livlægen Oribases og husmesteren Eutherios blir tilbage hos kejseren. Livvagtsfører Anatolos står fremdeles med sine soldater udenfor teltet.*)

KEJSER JULIAN. Hvor sælsomt! Hvor er det ikke i sin dybeste grund ufatteligt? Oribases, – kan du forklare mig denne gåde?

LIVLÆGEN ORIBASES. Min kejser, – hvilken gåde mener du?

KEJSER JULIAN. Med tolv ringe mænd, fiskere, uvidende mennesker, grundlagde han dette.

LIVLÆGEN ORIBASES. O herre, disse tanker afkræfter dig.

KEJSER JULIAN. Og hvem er det, som har holdt det sammen til denne dag? Kvinder og ukyndige for største delen –

LIVLÆGEN ORIBASES. Ja, ja, herre; men nu vil snart en lykkelig vending af krigstoget –

KEJSER JULIAN. Meget sandt, Oribases; så snart lykken har vendt sig, så vil alt vorde godt. Tømmermandssønnens rige falder inden føje tid; det véd vi nok. Så mange år, som året har dage, så længe skal han herske; og nu har vi jo –

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Min elskede herre, vilde ikke et bad gøre dig godt?

KEJSER JULIAN. Mener du det? – Du kan gå, Eutherios! Gå, gå! Jeg har noget at tale med Oribases.

(*Husmesteren Eutherios går ud bag teltet. Kejseren drager Oribases over til den anden side.*)

KEJSER JULIAN. Har Eutherios fortalt dig noget denne morgen?

LIVLÆGEN ORIBASES. Nej, herre!

KEJSER JULIAN. Har han ikke fortalt dig om noget fra inat –

LIVLÆGEN ORIBASES. Nej, min kejser, – slet intet.

Eutherios er meget taus.

KEJSER JULIAN. Skulde han fortælle dig noget, så må du ikke tro det. Det er ingenlunde gåt således til, som han siger. Det er ham selv, som står mig efter livet.

LIVLÆGEN ORIBASES. Han, – din gamle trofaste tjener!

KEJSER JULIAN. Jeg vil holde øje med ham.

LIVLÆGEN ORIBASES. Det vil jeg også.

KEJSER JULIAN. Vi vil begge to holde øje med ham.

LIVLÆGEN ORIBASES. Herre, jeg tror, du har nydt ringe søvn inat.

KEJSER JULIAN. Ja.

LIVLÆGEN ORIBASES (*vil tale men besinder sig*).

KEJSER JULIAN. Véd du, hvoraf det kom, at jeg ikke fik sove?

LIVLÆGEN ORIBASES. Nej, min kejser!

KEJSER JULIAN. Sejrherren fra den mulviske bro var hos mig.

LIVLÆGEN ORIBASES. Den store Konstantin?

KEJSER JULIAN. Ja, I de sidste nætter har jeg ikke havt ro for denne skygge. Han kommer lidt efter midnat og går ikke bort før henimod morgenstunden.

LIVLÆGEN ORIBASES. Herre, det er fuldmånen; den har altid øvet en sælsom virkning på dit sind.

KEJSER JULIAN. Efter de gamles mening plejer deslige syner – – Hvor blir dog Maximos af? Men hines mening er ingenlunde at bygge på. Vi ser jo, de har faret vild i så mangt og meget. Selv hvad de fortæller om guderne tør vi ikke ubetinget tro. Ikke heller om skyggerne og de magter for øvrigt, som råder for menneskenes velfærd. Hvad véd vi om disse magter? Vi véd intet, Oribases, – fraregnet deres lunefuldhed og ubestandighed, for hvilke egenskaber vi har temmelig sikre vidnesbyrd. Jeg skulde ønske, Maximos vilde komme. –

(*hen for sig*.) Her? Det er jo ikke her, at det faretruende uvejr trækker op. Det skulde jo være i de frygiske egne –

LIVLÆGEN ORIBASES. Hvilke egne, herre, – og hvilket uvejr?

KEJSER JULIAN. O, intet – intet.

HÆRFØREREN NEVITA (*kommer fra højre side af sletten*). Nu, min kejser, er hæren sat i gang –

KEJSER JULIAN. Nordover?

HÆRFØREREN NEVITA (*studser*). Forstår sig, herre!

KEJSER JULIAN. Ja, vi skulde dog ventet til Maximos –

HÆRFØREREN NEVITA. Hvad skal det sige, min kejser! Her er intet at vente efter. Vi står uden levnetsmidler; spredte fiendtlige rytterhobe viser sig allerede både i øst og i syd –

KEJSER JULIAN. Ja, ja, vi må frem, – nordover. Nu kommer Maximos straks. Jeg har ladet de etruskiske spåmænd hente fra bagtroppen; de skal endnu engang forsøge – – Nogle Magere har jeg også fåt fat på, og de siger sig at være vel forfarne i de kaldæiske hemmeligheder. Vore egne prester tager varsler på ni forskellige steder –

HÆRFØREREN NEVITA. Herre, hvorledes varslerne end falder ud, så siger jeg dig, vi må frem. Soldaterne er ikke længere at stole på; de skønner godt, vor eneste redning er at nå de armeniske berge.

KEJSER JULIAN. Did vil vi, Nevita, – hvorledes så varslerne falder ud. Men det er dog en stor tryghed at vide, at man handler ligesom efter samråd med hine uudgrundelige magter, der, når de vil, kan gribe så overordentlig dybt ind i et menneskes skæbne.

HÆRFØREREN NEVITA (*går fra ham og siger kort og bydende*).

Anatolos, tag kejserens telt ned!

(*han hvisker nogle ord til livvagtsføreren og går ud til højre*.)

KEJSER JULIAN. Alle varsler har i disse firti dage været ulykkespående; og det viser just, at man tør sætte lid til dem; thi i al denne tid er vor sag kun lidet fremmet. Men ser du vel, min Oribases, – nu da jeg har et nyt foretagende for øje – Ah, Maximos!

MYSTIKEREN MAXIMOS (*kommer inde fra sletten*). Hæren er alt undervejs, herre; stig tilhest!

KEJSER JULIAN. Varslerne – varslerne?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Ej, hvad – varslerne! Spørg ikke om varslerne.

KEJSER JULIAN. Tal! Jeg vil vide, hvad de har svaret.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Alle varsler tier.

KEJSER JULIAN. De tier?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Jeg var hos presterne; offerdyrenes indvolde gav intet tegn. Jeg var hos de etruskiske gøglere; fuglens flugt og skrig sagde dem intet. Hos Magerne var jeg også; deres skrifter havde intet svar at give. Og jeg selv –

KEJSER JULIAN. Du selv, min Maximos?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Nu kan jeg sige dig det. Jeg har i denne nat gransket stjernernes stilling. De forkyndte mig intet, Julian!

KEJSER JULIAN. Intet. – Taushed – taushed, som om solskiven var i færd med at formørkes. Alene! Ingen bro mere mellem mig og ånderne. Hvor er du nu, du hvide sejlskinnende flåde, som kom og gik i dagglans og som bar bud mellem jord og himmel? Flåden er brændt. Også denne flåde er brændt. O, alle mine skinnende skibe. Eller hvad, Maximos, – hvad tror du om dette?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Jeg tror på dig.

KEJSER JULIAN. Ja, ja, – gør det!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Verdensviljen har nedlagt sin vælde i din hånd; derfor tier den.

KEJSER JULIAN. Således vil vi tyde det. Og vi får handle derefter, – skønt vi helst kunde ønsket at – – Denne taushed! At stå så helt alene. Dog gives der andre, som også må siges at stå næsten alene. Galilæerne. De har kun den ene gud; og én gud er jo dog næsten ingen gud. Hvorledes går det da til, at vi daglig ser disse mennesker – –?

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS (*der imidlertid har ladet teltet nedtage*). Min kejser, nu må du stige tilhest; jeg tør ikke længere lade dig tilbage her.

KEJSER JULIAN. Ja, nu vil jeg stige tilhest. Hvor har I mine gode Babylonios? Se så; med sværdet i hånden – Kom, I dyrebare venner!

(*Alle går ud til højre*.)

(Sumpig skogegn. Et mørkt stillestående vand mellem træerne. Vagtblus langt borte. Måneskinsnat med drivende skyer.)
(Nogle soldater står på vagt i forgrunden.)

MAKRINA og KVINDERNE *(synger udenfor til venstre).*

Ve os! Ve! Slægten er lagt under vredens magt. Vi skal døden se!

EN AF SOLDATERNE *(lyttende).* Hyss! Hører I? Der borte synger de galilæiske kvinder.

EN ANDEN SOLDAT. De synger som ugler og natteravn.

EN TREDJE SOLDAT. Da vilde jeg dog gerne være hos dem. Det er tryggere hos Galilæerne end hos os. Galilæernes gud er stærkere end vore.

DEN FØRSTE SOLDAT. Kejseren har fortørnet guderne, det er sagen. Hvor kunde han falde på at sætte sig i gudernes sted?

DEN TREDJE SOLDAT. Det er værre, at han har fortørnet Galilæernes gud. Véd I ikke, det siges for ganske sikkert, at han og hans heksemester en af de sidste nætter har *skåren* bugen op på en svanger kvinde for at tage varsler af hendes indvolde?

DEN FØRSTE SOLDAT. Ja, men jeg tror ikke på det. I al fald har det ikke været nogen græsk kvinde; det må have været en barbariskvinde.

DEN TREDJE SOLDAT. Det siges, at Galilæernes gud tager sig af barbarerne også; og hvis så er, så kommer det til at gå ud over os.

DEN ANDEN SOLDAT. Å hvad, – kejseren er en stor kriger.

DEN FØRSTE SOLDAT. Kong Saporens skal også være en stor kriger.

DEN ANDEN SOLDAT. Tror du det er *hele* Perser-hæren, vi har for os?

DEN FØRSTE SOLDAT. Nogle siger, det skal bare være fortroppen; ingen véd det så nøje.

DEN TREDJE SOLDAT. Jeg skulde ønske, jeg var over hos Galilæerne.

DEN FØRSTE SOLDAT. Vil *du* også falde fra?

DEN TREDJE SOLDAT. Der falder jo så mange fra. I de sidste dage har –

DEN FØRSTE SOLDAT *(råber ud i mørket)*. Stå – stå! Hvem kommer der?

EN RØST. Venner fra forposterne!

(Nogle soldater kommer frem mellem træerne med Kappadokieren Agathon imellem sig.)

DEN ANDEN SOLDAT. Ho-ho; en, som har villet løbe bort.

EN AF DE KOMMENDE. Nej, han er gåt fra vid og samling.

SOLDATEN AGATHON. Jeg er ikke fra vid og samling. O, for Guds store barmhjertigheds skyld, – slip mig løs!

SOLDATEN FRA FORPOSTERNE. Han siger, han vil dræbe et dyr med syv hoveder.

SOLDATEN AGATHON. Ja, ja, ja, det vil jeg. O, slip mig dog løs! Ser I dette spyd? Véd I, hvad det er for et spyd? Med dette spyd vil jeg dræbe dyret med de syv hoveder, og så får jeg min sjæl igen. Kristus har selv lovet mig det. Han var hos mig inat.

DEN FØRSTE SOLDAT. Det er hunger og træthed, som har gjort ham forstyrret.

EN AF DE KOMMENDE. Til lejren med ham; der kan han sove ud.

SOLDATEN AGATHON. Slip mig! O, I skulde vide, hvad dette er for et spyd!

(Soldaterne fører ham bort i forgrunden til højre.)

DEN TREDJE SOLDAT. Hvad kunde han mene med det dyr?

DEN FØRSTE SOLDAT. Det er galilæiske hemmeligheder. De har så meget sådant imellem sig.

(Husmesteren Eutherios og livlægen Oribases kommer hurtigt og spejdende oppe fra højre.)

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Ser du ham ikke?

LIVLÆGEN ORIBASES. Nej. – Ah, soldater! – Sig mig, gode venner, gik nogen her forbi?

DEN FØRSTE SOLDAT. Ja, en deling spydkastere.

LIVLÆGEN ORIBASES. Godt, godt! Men ingen andre? Ingen af de høje herrer? Ingen af hærførerne?

SOLDATERNE. Nej, ingen.

LIVLÆGEN ORIBASES. Altså ikke her! O, Eutherios, hvor kunde du –?

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Ja, hvad kunde jeg –? Hvad kunde jeg –? Mine gamle øjne havde ikke lukket sig på tre nætter –

LIVLÆGEN ORIBASES *(til soldaterne)*. I må hjælpe os at søge.

Jeg kræver det i overførerens eget navn. Spred jer mellem træerne; og finder I nogen af de fornemme herrer, så meld det ved vagtilden der borte.

SOLDATERNE. Skal ske, herre!

(De går alle ud ad forskellige veje til venstre. Lidt efter kommer kejser Julian tilsyne bag et træ til højre. Han lytter, ser sig om og vinker tilbage.)

KEJSER JULIAN. Hyss! Kom frem, Maximos! De så os ikke.

MYSTIKEREN MAXIMOS *(fra samme side)*. Oribases var den ene af dem.

KEJSER JULIAN. Ja, ja; både han og Eutherios holder øje med mig. De bilder sig nok ind, at – Har ingen af dem sagt dig noget?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Nej, min Julian! Men hvorfor vækker du mig? Og hvad vil du her i den mørke nat?

KEJSER JULIAN. Jeg vil være ene med dig for sidste gang, min elskede lærer!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Ikke for sidste gang, Julian!

KEJSER JULIAN. Se dette sorte vand. Tror du – hvis jeg uden spor forsvandt fra jorden, og mit legeme aldrig fandtes, og ingen fik vide, hvor jeg var bleven af – tror du, at det sagn da vilde udbrede sig, at Hermes var kommen til mig og havde ført mig bort, og at jeg var optagen i gudernes samfund?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Den tid er nær, da menneskene ikke behøver at dø for at leve som guder på jorden.

KEJSER JULIAN. Jeg fortæres af hjemve, Maximos, – af hjemve efter lyset og solen og alle stjerner.

MYSTIKEREN MAXIMOS. O, jeg besværges dig, – tænk ikke på sorgelige ting. Perser-hæren står lige over for dig. Imorgen vil det komme til et slag. Du vil sejre –

KEJSER JULIAN. Jeg – sejre? Du véd ikke, hvem der var hos mig for en time siden.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Hvem var hos dig?

KEJSER JULIAN. Jeg var falden i søvn på mit leje i teltet. Da blev jeg vækket ved, at et stærkt rødligt skin ligesom skar igennem mine lukkede øjenlåg. Jeg så iveau og skimted en skikkelse, der stod i teltet. Den havde over

issen et langt klæde, som faldt ned til begge siderne, så ansigtet var frit.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Kendte du denne skikkelse?

KEJSER JULIAN. Det var det samme ansigt, jeg så i lyset hin nat i Efesos for mange år siden, – hin nat, da vi holdt symposion med de to andre.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Rigets ånd.

KEJSER JULIAN. Siden har den vist sig for mig én gang i Gallien, – ved en lejlighed, som jeg ikke gider tænke på.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Talte den?

KEJSER JULIAN. Nej. Den lod som den vilde tale; men den talte ikke. Den stod ubevægelig og så på mig. Dens ansigt var blegt og fordrejet. Med ét slog den med begge armene klædet sammen om hovedet, tilhyllede sit ansigt og gik ud tvers gennem teltvæggen.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Det afgørende står for døren.

KEJSER JULIAN. Ja, det står visselig for døren.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Ikke forsagt, Julian. Den villende sejrer.

KEJSER JULIAN. Og hvad vinder den sejrende? Er det møjen værd at sejre? Hvad har den makedoniske Alexander, hvad har Julius Cæsar vundet? Grækere og Romere taler om deres ry med kold undren, – medens den anden, Galilæeren, tømmersmandssønnen, sidder som kærlighedens konge i varme troende menneskehjarter. Hvor er han nu? – Er han virksom andetsteds efter den tid, da hint gik for sig på Golgata? Jeg drømte nys om ham. Jeg drømte, at jeg havde lagt hele jorden under mig. Jeg bød, at Galilæerens minde skulde være udslettet på jorden; og så var det udslettet. – Da kom ånderne og tjente mig, og bandt vinger til mine skuldre, og jeg svinged mig ud i det endeløse rum, til jeg fæstet min fod på en anden jord. Det *var* en anden jord end min. Dens runding var større, den havde et gulere lysskær, og flere måneskiver drejede sig om den. Da så jeg ned på min egen jord, kejserens jord, som jeg havde gjort Galilæer-løs, – og jeg fandt, at alt, hvad jeg havde gjort, var såre godt. Men se, min Maximos, – da kom et tog forbi mig på den fremmede jord, hvor jeg stod. Der var krigsmænd og dommere og bødler i spidsen, og grædende kvinder fulgte toget. Og se – midt i den langsomt skridende skare gik Galilæeren lys levende og bar et kors på ryggen. Da råbte jeg til ham og sagde: hvor hen, Galilæer? Men han vendte sit ansigt imod mig, smilte, nikkede langsomt og sagde: til hovedpandestedet! Hvor er han nu? Om *hint* på Golgata ved Jerusalem kun var en landsby-gerning, øvet, ligesom under en gennemrejse, i en ledig stund? Om han går og går, og lider og dør og sejrer om igen fra den ene jord til den anden? O, om jeg kunde lægge verden øde! Maximos, – gives der ingen gift, ingen fortærende ild, der kan lægge det skabte øde, som det var på hin dag, da den ensomme ånd svæved over vandene?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Jeg hører larm fra vagtposterne. Kom, Julian –

KEJSER JULIAN. At tænke sig, at der skal følge århundrede på århundrede, og at der i dem alle skal leve mennesker, vidende, at det var mig, som bukkede under, og ham, som sejrede! Jeg *vil* ikke bukke under! Jeg er ung; jeg er

usårlig; – det tredje rige er nær –
(*med et højt skrig.*) Der står han!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Hvem? Hvor?

KEJSER JULIAN. Ser du ham? Hist mellem træstammerne, – i krone og purpurkåbe –

MYSTIKEREN MAXIMOS. Det er månen, som spiller i vandet. Kom – kom, min Julian!

KEJSER JULIAN (*går truende imod synet*). Vig for mig! Du er død. Dit rige er ude. Af med gøglerkåben, tømmersmands-søn! Hvad gør du der? Hvad er det du tømmer? – Ah!

HUSMESTEREN EUTHERIOS (*fra venstre*). Alle guder være prisede! – Oribases, – hid, hid!

KEJSER JULIAN. Hvor blev han af?

LIVLÆGEN ORIBASES (*fra venstre*). Er han der?

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Ja. – O, min højt elskede kejser!

KEJSER JULIAN. Hvem var det, som sagde: jeg tømmer kejserens kiste?

LIVLÆGEN ORIBASES. Hvad mener du, herre?

KEJSER JULIAN. Hvo talte, spørger jeg! Hvem var det, som sagde: jeg tømmer kejserens kiste?

LIVLÆGEN ORIBASES. Følg med til teltet, jeg besværges dig!
(*Larm og skrig høres langt borte.*)

MYSTIKEREN MAXIMOS. Krigsråb! Perserne overfalder os –

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Forposterne er alt i fuld kamp!
LIVLÆGEN ORIBASES. Fienden er i lejren! Ah, herre, du er våbenløs –

KEJSER JULIAN. Jeg vil ofre til guderne.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Hvilke guder, du dåre? Hvor er de, – og hvad er de?

KEJSER JULIAN. Jeg vil ofre til denne eller hin. Jeg vil ofre til mange. En eller anden må dog høre mig. Jeg vil anråbe noget udenfor mig og over mig –

LIVLÆGEN ORIBASES. Her er ikke et øjeblik at spille –!

KEJSER JULIAN. Ah, – så I den brændende fakkellug bag skyen? Den tændtes og slukned i samme stund. Et bud fra ånderne! Et skinnende skib mellem himmel og jord! – Mit skjold; mit sværd!

(*Han iler ud til højre. Oribases og Eutheros følger ham.*)

MYSTIKEREN MAXIMOS (*råber*). Kejser, kejser, – kæmp ikke i denne nat!

(*ud til højre.*)

(*Åben slette med en landsby langt borte. Daggry og tåget luft.*)
(*Slagtummel. Skrig og våbenlarm ude på sletten. I forgrunden romerske spydbærere under hovedsmanden Ammian i kamp med persiske bueskytter. Disse drives efterhånden tilbage mod venstre.*)

HØVEDSMANDEN AMMIAN. Ret så! Ind på dem! Stik dem ned! Giv dem ikke tid til at skyde!

HÆRFØREREN NEVITA (*med følge fra højre*). Godt kæmpet, Ammian!

HØVEDSMANDEN AMMIAN. O, herre, hvorfor kommer ikke rytterne til hjælp?

HÆRFØREREN NEVITA. Det er umuligt. Perserne har elefanter foran i rækken. Den blotte lugt gør hestene sky. Stik – stik! Nedenfra, venner, – under brystpladerne!

VISDOMSLÆREREN KYTRON (*i natklæder, belæst med bøger og papirruller, fra højre*). O, at jeg skulde komme midt ind i disse rædsler!

HÆRFØREREN NEVITA. Har du set kejseren, ven?

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Ja, men han ændser mig ikke.

O, jeg beder ydmygt om en afdeling krigsknægte, som kan beskytte mig!

HÆRFØREREN NEVITA (*til sine ledsagere*). De viger.

Skjoldbærerne skal rykke frem.

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Du hører mig ikke, herre! Det er højest vigtigt, at jeg ikke kommer til skade; mit skrift «Om sindsro under vanskelige forhold» er ikke færdigt –

HÆRFØREREN NEVITA (*som før*). Perserne har fåt forstærkning på højre hånd. De trænger frem igen.

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Trænger de frem? O, denne blodige mordlyst! En pil! Den havde nær truffet mig! Hvor uvorrent de skyder; ingen agt for liv og lemmer! (*han flygter ud i forgrunden til venstre.*)

HÆRFØREREN NEVITA. Kampen står. Det går hverken frem eller tilbage.

(*til hovedsmanden Fromentinos, som kommer med en ny skare fra højre.*) Hej, hovedsmand, – har du set kejseren?

HOVEDSMANDEN FROMENTINOS. Ja, herre; han kæmper i spidsen for de hvidklædte ryttere.

HÆRFØREREN NEVITA. Ikke såret?

HOVEDSMANDEN FROMENTINOS. Han synes usårlig. Pile og kastespyd bøjer af, hvor han viser sig.

HOVEDSMANDEN AMMIAN (*råber tilbage fra kamprængselen*). Til hjælp; vi kan ikke holde det længer!

HÆRFØREREN NEVITA. Frem, min kække Fromentinos!

HOVEDSMANDEN FROMENTINOS (*til soldaterne*). Tæt sammen, og ind på dem, Grækere!

(*han iler Ammian til hjælp; kampen trækker sig noget tilbage.*)

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS (*med nogle folk fra højre*). Er ikke kejseren her?

HÆRFØREREN NEVITA. Kejseren! Skal ikke du svare for kejseren?

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Hans hest blev skudt under ham – der opstod en umådelig trængsel; det var umuligt at komme frem til ham –

HÆRFØREREN NEVITA. Ah, tror du, han er kommen til skade?

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Nej, jeg tror det ikke. Der blev råbt, at han var uskadt, men –

FLERE AF HÆRFØRERENS FØLGE. Der er han! Der er han! (*Kejser Julian, uden hjelm og rustning, kun med sværd og skjold, ledsaget af kejserlige hustrupper, kommer fra højre.*)

KEJSER JULIAN. Godt, at jeg fandt dig, Nevita!

HÆRFØREREN NEVITA. Ah, herre, – uden våbenklædning; hvor uforsigtigt –!

KEJSER JULIAN. I disse egne bider intet våben på mig. Men gå, Nevita; tag hele anførselen; hesten blev skudt under mig og –

HÆRFØREREN NEVITA. Min kejser, så er du dog kommen til skade?

KEJSER JULIAN. Nej; kun et stød i hovedet; lidt svimmel. Gå, gå – – Hvad er *det*? Der trænger så mange forunderlige skarer midt ind imellem os.

HÆRFØREREN NEVITA (*dæmpet*). Anatos, du indestår for kejseren.

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Vær rolig, herre! (*Hærførerens Nevita går med sine ledsagere ud til højre. Kejser Julian, livvagtsførerens Anatos og nogle af hustrupperne blir tilbage. Kampen på sletten fjerner sig mere og mere.*)

KEJSER JULIAN. Hvor mange af vore tror du, der er faldne, Anatos?

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Det er visst intet ringe antal, herre! men jeg er sikker på, at der er faldne flere af Perserne.

KEJSER JULIAN. Ja, ja; men der er dog faldne mange, både Grækere og Romere. Tror du ikke?

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Min kejser, du er visselig ikke vel. Dit ansigt er ganske blegt –

KEJSER JULIAN. Ser du disse, som ligger der, – nogle på ryggen, andre forover med udstrakte arme? De er dog vel alle døde?

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Ja, herre, det er ikke at tvile på.

KEJSER JULIAN. De er døde, ja! De véd altså intet, hverken om nederlaget i Jerusalem eller om de andre nederlag. – Tror du ikke, Anatos, at der vil falde mange flere Grækere i dette slag?

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Herre, vi vil håbe, det blodigste arbejde er over.

KEJSER JULIAN. Der vil falde mange, mange flere, siger jeg! Men det forslår ikke. Hvad hjælper det, at *mange* falder? Det kommer *dog* til efterslægten – – Sig mig, Anatos, hvorledes tror du, at kejser Kaligula tænkte sig hint sværd?

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Hvilket sværd, herre?

KEJSER JULIAN. Du véd, han ønskede sig et sværd, hvormed han i et eneste hugg kunde –

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Hør hærskriget, herre! Nu er jeg sikker på, at Perserne viger.

KEJSER JULIAN (*lytter*). Hvad er det for sang i luften?

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Herre, tillad at jeg henter Oribases; eller endnu bedre, – kom, kom; du er syg!

KEJSER JULIAN. Det er sang i luften. Kan du ikke høre det?

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Hvis så er, så er det Galilæerne –

KEJSER JULIAN. Ja, visst er det Galilæerne. Ha-ha-ha, de kæmper i vore rækker og ser ikke, hvem der står på den anden side. O, I dårer tilhobe! Hvor er Nevita? Hvorfor går han imod Perserne? Ser han ikke, at Perserne ikke er de farligste? – I forråder mig alle.

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS (*sagte til en af soldaterne*). Skynd dig til lejren; hent kejserens livlæge! (*Soldaten går ud til højre.*)

KEJSER JULIAN. Hvilke myldrende skarer! Tror du, de har fåt øje på os, Anatos?

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Hvem, herre? Hvor?

KEJSER JULIAN. Ser du dem ikke, – hist – højt oppe og langt borte! Du lyver! Du ser dem godt.

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Ved de evige guder, det er kun morgenskyerne; det er dagen, som bryder frem.

KEJSER JULIAN. Det er Galilæerens hærskarer, siger jeg dig! Se, – de i de rødbræmmede klæder, det er dem, som led bloddøden. Syngende kvinder omringer dem og

- spinder buestrengene af sit lange afrevne hår. Børn er i følge med dem og tvinder stenslynger af sine udhaspede tarme. Brændende fakler –! Hvor tusendfoldige, – hvor talløse! De stævner lige hid! Alle ser de på mig; alle går de ret imod mig!
- LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Det er Perserne, herre! Vore rækker viger –
- KEJSER JULIAN. De skal ikke vige. – I skal ikke! Stå fast, Grækere! Stå, stå, Romere! Idag skal vi frigøre verden! *(Kampen har imidlertid trukket sig fremover sletten igen. Kejser Julian styrter sig med hævet sværd ind i den vildeste slagtrummel. Almindelig forvirring.)*
- LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS *(råber ud til højre)*. Til hjælp! Kejseren er i den yderste fare!
- KEJSER JULIAN *(mellem de kæmpende)*. Jeg ser ham; jeg ser ham! Et længere sværd! Hvem har et længere sværd at låne mig?
- FREMSTORMENDE SOLDATER *(fra højre)*. Med Kristus for kejseren!
- SOLDATEN AGATHON *(blandt de kommende)*. Med Kristus for Kristus! *(han kaster sit spyd; det strejfer kejserens arm og borer sig ind i hans side.)*
- KEJSER JULIAN. Ah! *(han griber i spyd-jernet for at drage det ud, men sønderskærer derved sin hånd, udstøder et højt skrig og falder.)*
- SOLDATEN AGATHON *(råber i trængselen)*. Romer-landsen fra Golgata! *(han kaster sig våbenløs ind mellem Perserne; man ser, at han nedhugges.)*
- FORVIRREDE RÅB. Kejseren! Er kejseren såret?
- KEJSER JULIAN *(forsøger at rejse sig, men falder tilbage og råber)*: Du har sejret, Galilæer!
- MANGE STEMME. Kejseren er falden!
- LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Kejseren er såret! Værg ham – værg ham, i gudernes navn! *(Hån stiller sig med fortvivelse imod de fremtrængende Persere. Kejseren bæres afmægtig bort. I det samme kommer krigsoversten Jovian med nye skarer ud på sletten.)*
- KRIGSOVERSTEN JOVIAN. Frem – frem, troende brødre; giv kejseren, hvad kejserens er!
- VIGENDE SOLDATER *(råber ham imøde)*. Han er falden! Kejseren er falden!
- KRIGSOVERSTEN JOVIAN. Falden! O, hævnens vældige Gud! Frem, frem; Herren vil, at hans folk skal leve! Jeg ser himlen åben; jeg ser englene med flammende sværd –!
- SOLDATER *(fremstormende)*. Kristus er iblandt os!
- AMMIANS SKARER. Galilæernes gud er iblandt os! Tæt om ham! Han er den stærkeste! *(Vild slagtrummel. Krigsoversten Jovian trænger ind i de fiendtlige rækker. Solopgang. Perserne flygter til alle sider.) (Kejserens telt med tildækket indgang i baggrunden. Lys dag.) (Kejser Julian ligger bevidstløs på sit leje. Sårene i hans højre side, arm og hånd er forbundne. Tæt ved ham står livlægen Oribases og Makrina samt husmesteren Eutherios. Længere tilbage Basilius fra Cæsarea og visdomslæreren Priskos. Ved foden af sengen står mystikeren Maximus.)*
- MAKRINA. Han bløder igen. Jeg må lægge bindet fastere.
- LIVLÆGEN ORIBASES. Tak ske dig, du milde kvinde; dine varlige hænder kom os vel tilpas.
- HUSMESTEREN EUTHERIOS. Lever han virkelig endnu?
- LIVLÆGEN ORIBASES. Visst lever han.
- HUSMESTEREN EUTHERIOS. Men han ånder jo ikke.
- LIVLÆGEN ORIBASES. Han ånder dog. *(Hovedsmanden Ammian kommer sagte ind med kejserens sværd og skjold, som han lægger fra sig, og blir stående ved forhængen.)*
- VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Ak, gode hovedsmand, hvorledes står sagerne derude?
- HØVEDSMANDEN AMMIAN. Bedre end her. Er han allerede –?
- VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Nej, nej, – endnu ikke. Men er det visst, at vi har drevet Perserne tilbage?
- HØVEDSMANDEN AMMIAN. Ja, fuldstændigt. Det var krigsoversten Jovian, som slog dem på flugt. Nys kom tre fornemme udsendinger fra kong Saporens til lejren for at bede om våbenstilstand.
- VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Og tror du, Nevita går ind på det?
- HØVEDSMANDEN AMMIAN. Nevita har overgivet anførselen til Jovian. Alle flokker sig om Jovian. Alle ser i ham den eneste redningsmand –
- LIVLÆGEN ORIBASES. Tal sagte; han rører sig.
- HØVEDSMANDEN AMMIAN. Rører sig? Vågner måske til samling? O, om han skulde få opleve dette!
- HUSMESTEREN EUTHERIOS. Hvilket, Ammian?
- HØVEDSMANDEN AMMIAN. Både soldater og førere rådslår om valget af den nye kejser.
- VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Hvad siger du!
- HUSMESTEREN EUTHERIOS. O, hvilken skamløs utålmodighed!
- HØVEDSMANDEN AMMIAN. Hærens farefulde stilling undskylder det tildels; og dog –
- MAKRINA. Han vågner; – han slår øjnene op –
- KEJSER JULIAN *(ligger en stund stille og ser mildt på de omstående)*.
- LIVLÆGEN ORIBASES. Herre, kender du mig?
- KEJSER JULIAN. Ja, fuldkommen, min Oribases.
- LIVLÆGEN ORIBASES. Lig blot stille.
- KEJSER JULIAN. Ligge stille? Hvad minder du mig om? Jeg må op!
- LIVLÆGEN ORIBASES. Umuligt, herre; jeg bønfaller dig –
- KEJSER JULIAN. Jeg må op, siger jeg. Hvor kan jeg ligge stille nu? Jeg må slå Saporens fuldstændigt.
- HUSMESTEREN EUTHERIOS. Saporens er slåt, herre! Han har skikket sendebud til lejren for at bede om våbenstilstand.
- KEJSER JULIAN. Har han virkelig? Dette er mig såre kært. – Ham sejred jeg dog altså over. Men ingen våbenstilstand. Jeg vil slå ham helt til jorden. – Ah, hvor har jeg mit skjold? Skulde jeg have mistet skjoldet?
- HØVEDSMANDEN AMMIAN. Nej, min kejser, – her er både dit skjold og dit sværd.
- KEJSER JULIAN. Det er mig i sandhed såre kært. Mit gode skjold. Jeg vilde nødigt vide det i barbarernes hænder. Giv mig det på armen –
- MAKRINA. O, herre, det er dig for tungt nu!
- KEJSER JULIAN. Ah, – du? Du har ret, fromme Makrina; det er lidt for tungt. – Læg det foran mig, så jeg kan se det.

Hvad? Er det dig, Ammian? Holder *du* vagt hos mig?
 Hvor er Anatolos?

HOVEDSMANDEN AMMIAN. Herre, han er nu salig.

KEJSER JULIAN. Falden? Den trofaste Anatolos falden for mig! – Salig, siger du? Hm! – En ven mindre. Ak, min Maximos! – Jeg vil ikke modtage Perser-kongens sendebud idag. De pønser kun på at spille tiden for mig. Men jeg går ikke ind på noget forlig. Jeg vil forfølge sejren med det yderste eftertryk. Hæren skal atter vende sig imod Ktesifon.

LIVLÆGEN ORIBASES. Ugørligt nu, herre; tænk på dine sår.

KEJSER JULIAN. Mine sår vil snart være lægte. Ikke sandt, Oribases, – lover du mig ikke –?

LIVLÆGEN ORIBASES. For al ting ro, herre!

KEJSER JULIAN. Hvilken højst uheldig hændelse! Og det just nu, da så mange vigtige sager strømmer ind på mig. Jeg kan ikke lægge disse sager i Nevitas hænder. I sligt har jeg ikke tillid hverken til ham eller til de andre; alt dette må jeg selv – Jeg føler mig virkelig noget mat. Højst fortrædeligt! – Sig mig, Ammian, hvad heder hint uheldsvangre sted?

HOVEDSMANDEN AMMIAN. Hvilket sted, min nådige kejser?

KEJSER JULIAN. Hint sted, hvor det persiske kastespyd traf mig.

HOVEDSMANDEN AMMIAN. Det kaldes efter landsbyen Frygia –

MYSTIKEREN MAXIMOS. Ah!

KEJSER JULIAN. Hvad kaldes –? Hvad sagde du egnen hed?

HOVEDSMANDEN AMMIAN. Herre, den heder efter landsbyen dernede, den frygiske egn.

KEJSER JULIAN. Ah, Maximos – Maximos!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Bedragen!
(han tildækker sit ansigt og synker sammen ved foden af sengen.)

LIVLÆGEN ORIBASES. Min kejser, hvad volder dig denne angst?

KEJSER JULIAN. Intet, – intet. – Frygia? Ja så? – Nevita og de andre får *dog* tage sagerne i sine hænder. Gå, og sig dem –

HOVEDSMANDEN AMMIAN. Herre, de har nok allerede på dine vegne –

KEJSER JULIAN. Har de? Ja, ja, så er det godt. – Verdensviljen har ligget i baghold efter mig, Maximos!

MAKRINA. Dit sår bryder op, herre!

KEJSER JULIAN. O, Oribases, hvorfor vilde du dølgge det for mig?

LIVLÆGEN ORIBASES. Hvad skulde jeg ville dølgge, min kejser?

KEJSER JULIAN. Jeg må gå bort. Hvi har du ikke sagt mig det før?

LIVLÆGEN ORIBASES. O, min kejser!

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Julian – Julian!
(han kaster sig grædende ned ved sengen.)

KEJSER JULIAN. Basilios, – ven, broder, – vi to har levet skønne dage sammen. – – I skal ikke græde, fordi jeg går fra eder i så ung en alder. Det er ikke stedse et tegn på skæbnemagternes mishag, at de rykker et menneske bort i hans tidlige år. Hvad er vel det, at dø? Er det andet, end at betale sin gæld til støvets evigt vekslende rige? Ingen klager! Elsker vi ikke alle visdommen? Og

lærer ikke visdommen os, at den højeste lyksalighed er bunden til sjælens liv og ikke til legemets? For så vidt har Galilæerne ret, endskønt –; dog, derom vil vi ikke tale. Havde livets og dødens magter forundt mig at få et visst skrift færdigt, så tror jeg nok, det skulde lykkets mig at –

LIVLÆGEN ORIBASES. O, min kejser, matter det dig ikke at tale så længe?

KEJSER JULIAN. Nej, nej, nej. Jeg føler mig såre let og fri.

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Julian, elskede broder, – har du intet at kalde tilbage?

KEJSER JULIAN. Jeg véd i sandhed ikke, hvad *det* skulde være.

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Angrer du intet, Julian?

KEJSER JULIAN. Jeg har intet at angre. Den magt, som omstændighederne lagde i min hånd, og som er en udstråling af det guddommelige, den véd jeg med mig selv, at jeg har brugt efter bedste evne. Jeg har aldrig villet forurette nogen. Dette krigstog havde gode og gyldige grunde for sig; og dersom enkelte skulde mene, at jeg ikke har fyldestgjort alle for- ventninger, så bør de billig betænke, at der er en hemmelighedsfuld magt udenfor os, og at denne i væsentlig grad råder for udfaldet af de menneskelige foretagender.

MAKRINA *(sagte til Oribases)*. O, hør – hør, han drager ånden så tungt.

LIVLÆGEN ORIBASES. Stemmen svigter ham snart.

KEJSER JULIAN. Om valget af en efterfølger drister jeg mig ikke til at give noget råd. – Du, Eutherios, skal skifte mine ejendele mellem dem, som stod mig nærmest. Jeg efterlader ikke meget; thi jeg har altid holdt for, at en ret visdomselsker – – Hvad er *det*? Går solen allerede ned?

LIVLÆGEN ORIBASES. Visst ikke, min kejser; det er endnu lys dag.

KEJSER JULIAN. Sælsomt. Jeg synes det blev så mørkt for mine øjne. – – Ja, visdommen – visdommen. Hold fast ved visdommen, gode Priskos! Men vær stedse rustet imod noget uudgrundeligt udenfor, som – – Er Maximos gåt bort?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Nej, min broder!

KEJSER JULIAN. Mit svælg brænder. Kunde I ikke læske mig?

MAKRINA. En drik vand, herre!
(hun holder en skål til hans læber.)

LIVLÆGEN ORIBASES *(hvisker til Makrina)*. Hans sår bløder indvendigt.

KEJSER JULIAN. Græd ikke. Ingen Grækere skal græde for mig; jeg stiger til stjernerne. – – Skønne templer. – Billeder. – Men så langt borte.

MAKRINA. Hvad taler han om?

LIVLÆGEN ORIBASES. Jeg véd ikke; jeg tror ikke han er ved sin samling.

KEJSER JULIAN *(med lukkede øjne)*. Alexander fik holde sit indtog – i Babylon. – Jeg vil også – – Skønne løvkranste ynglinger – dansende piger – – men så langt borte. Skønne jord – skønne jordliv –
(han slår øjnene vidt op.) O, sol, sol, – hvi bedrog du mig?
(synker sammen.)

LIVLÆGEN ORIBASES *(efter en stilhed)*. Det var døden.

DE OMSTÅENDE. Død – død!

LIVLÆGEN ORIBASES. Ja, nu er han død.

(Basilios og Makrina knæler i bøn. Eutherios tilhyller sit hoved. Lyd af trommer og horn høres langt borte.)

RÅB FRA LEJREN. Leve kejser Jovian!

LIVLÆGEN ORIBASES. O, hørte I dette råb?

HØVEDSMANDEN AMMIAN. Krigsoversten Jovian er udråbt til kejser.

MYSTIKEREN MAXIMOS *(ler)*. Galilæeren Jovian! Ja – ja – ja!

LIVLÆGEN ORIBASES. Skændige hastværk! Endnu før de vidste, at –

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Jovian, – denne sejrige helt, som har frelst os alle! Kejser Jovian er visselig en lovtale værd. Jeg vil dog ikke håbe, at hin snedige Kytron allerede –

(han går skyndsomt ud.)

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Glemmt, før din hånd er bleven kold. Og for denne skrøbelige herlighed solgte du din udødelige sjæl!

MYSTIKEREN MAXIMOS *(rejser sig)*. Verdensviljen skal stå til regnskab for Julians sjæl.

MAKRINA. Bepot ikke; skønt du visselig har elsket denne døde –

MYSTIKEREN MAXIMOS *(nærmere ved liget)*. Elsket og forlokket ham. – Nej, ikke jeg! Forlokket som Kain. Forlokket som Judas. – – Eders gud er en ødsel gud, Galilæere! Han bruger mange sjæle. Var du heller ikke denne gang den rette, – du nødvendighedens slagtoffer?

Hvad er det værd at leve? Alt er spil og leg. – At *ville* er at *måtte ville*. O, min elskede, – alle tegn bedrog mig, alle varsler talte med to tunger, så jeg i dig skimted forsoneren mellem de to riger. Det tredje rige skal komme! Menneskeånden skal tage sin arv igen, – og da skal der tændes sonoffer for dig og for dine to gæster i symposiet.

(han går.)

MAKRINA *(rejser sig bleg)*. Basilios, – fattede du hedningens tale?

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Nej, – men stort og strålende går det op for mig, at her ligger et herligt, sønderbrudt Herrens redskab.

MAKRINA. Ja, i sandhed, et dyrt og dyrebart redskab.

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Kristus, Kristus, – hvor var dit folk, at det ikke så dit åbenbare råd? Kejser Julian var os et tugtens ris – ikke til død men til oprejsning.

MAKRINA. Udvalgelsens hemmelighed er forfærdelig. Hvad véd vi –?

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Står det ikke skrevet: der æltes kar til vanære og kar til forherligelse?

MAKRINA. O, broder, lad os ikke tænke denne afgrund tilbunds.

(hun bøjer sig over liget og tildækker dets ansigt.) Vildfarende menneskesjæl, – *måtte* du fare vild, da skal det visselig regnes dig til gode på hin store dag, når den vældige kommer i skyen for at sige dommen over de levende døde og over de døde levende! – –